

สื่อเพื่อการบริหารการพัฒนา:

กรณีการจัดตั้งศูนย์วิดีโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีसानเขียว

MEDIA FOR DEVELOPMENT ADMINISTRATION:

A CASE FOR VIDEOTAPE CENTER TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE
IN GREEN E-SAN PUBLIC HALL.

โดย

นายสมาน งามสนิท

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต
(บริหารการพัฒนา)

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะรัฐประศาสนศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นายสมาน งามสนิท

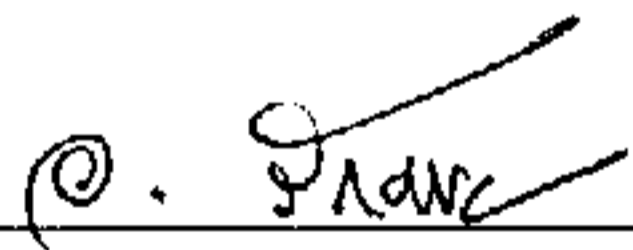
เรื่อง

สื่อเพื่อการบริหารการพัฒนา
กรณีการจัดตั้งศูนย์วัดไอเทปเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลายีसानเขียว

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
(การบริหารการพัฒนา)

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2533

ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ รักธรรม)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิมิต นิตักษ์เทพสมมติ)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุนทัน ชอกไชสง)

ชื่อวิทยานิพนธ์: สื่อเพื่อการบริหารการพัฒนา: กรณีการจัดตั้งศูนย์วัดโอบอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีसानเขียว
ชื่อนักศึกษา : นายสมาน งามสนิท
สาขาวิชาเอก: พัฒนบริหารศาสตร์
ปีการศึกษา : 2533

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สื่อเพื่อการบริหารการพัฒนา: กรณีการจัดตั้งศูนย์วัดโอบอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีसानเขียว" นี้ เป็นการขยายการศึกษาต่อจากการที่โครงการอีसानเขียวได้สร้างศาลาอีसानเขียวไว้ในหมู่บ้านเป้าหมาย โครงการศาลาอีसानเขียวนั้นเมื่อได้สร้างศาลาอีसानเขียวเสร็จแล้วยังไม่มีการกำหนดการใช้สอยประโยชน์ของศาลาอีसानเขียวให้ชัดเจนแต่อย่างไร การศึกษานี้จึงศึกษาเพื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอบอขึ้นที่ศาลาอีसानเขียว เพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ และ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับนักบริหารการพัฒนาจะได้ใช้ในการบริหารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบท ทั้งนี้เพราะว่าศูนย์วัดโอบอที่จัดตั้งขึ้นไว้ที่ศาลาอีसानเขียวนี้จะ เป็นศูนย์รวมความรู้ใหม่ ๆ เพื่อชาวบ้านจะได้ใช้เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริมของตน ประเด็นสำคัญที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ความรู้และการเข้ามีส่วนร่วมโครงการอีसानเขียวและโครงการศาลาอีसानเขียว การใช้ประโยชน์ศาลาอีसानเขียว การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทของรายการที่เปิดรับสถานที่เปิดรับ การมีเครื่องรับสื่อมวลชน ความต้องการความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริม ความต้องการและความเชื่อมั่นศูนย์วัดโอบอ ตลอดจนความเต็มใจที่จะบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อร่วมจัดตั้งศูนย์วัดโอบอที่ศาลาอีसानเขียวในกรณีที่ไม่มีความช่วยเหลือจากภายนอก ชุมชนและความยินดีที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์วัดโอบอและประเภทของเทคโนโลยีที่ต้องการ และวิทยานิพนธ์นี้มุ่งหวังให้เป็นคู่มือการจัดตั้งศูนย์วัดโอบอที่ผู้อ่านทุกระดับไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการหรือชาวบ้านสามารถเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติได้

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาวบ้านและกรรมการหมู่บ้านจำนวน 495 คน จาก 15 หมู่บ้าน 15 อำเภอ 10 จังหวัดในภาคอีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ การเก็บข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาเตรียมขึ้น รวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม 2532

จากการศึกษารึ้งนี้ได้พบว่า ตัวอย่าง ร้อยละ 92.2 รู้จักโครงการอีสานเขียว ร้อยละ 72.9 เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 59.2 เข้าร่วมโครงการก่อสร้างศาลาอีสานเขียว เป็นชาวบ้าน ร้อยละ 55.5 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 77.8 ที่เข้าร่วมโครงการก่อสร้าง ศาลาอีสานเขียว เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการก่อสร้างศาลาอีสานเขียวนั้น ร้อยละ 77.9 อยาก เห็นหมู่บ้านเจริญ เช่นที่เห็นตัวอย่างทางโทรทัศน์ ร้อยละ 22.1 เข้าร่วมเพราะเป็นกรรมการหมู่บ้าน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ศาลาอีสานเขียวหลังจากสร้างขึ้นมาแล้ว การศึกษาได้พบว่า ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 70.5 ใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นที่ประชุมปรึกษาหารือของชุมชน นอกจากนั้น ประชาชนก็ใช้ศาลาอีสานเขียวจัดงานประเพณีและใช้เป็นที่ต้อนรับผู้มาเยือน

ในส่วนที่คาดว่าจะใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นศูนย์การฝึกอาชีพต่าง ๆ นั้นพบว่า ร้อยละ 39.4 ต้องการจะใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นศูนย์ฝึกอาชีพต่าง ๆ เช่น ฝึกอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 13.4 ต้องการใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นศูนย์ฝึกอาชีพทางการช่างฝีมือ ร้อยละ 21.4 ต้องการให้ศาลาอีสานเขียวเป็นศูนย์ฝึกทางโภชนาการสาธารณสุข ใช้เป็นห้องสมุดและเป็นศูนย์ฝึก อุตสาหกรรมในครัวเรือน

เกี่ยวกับการใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นศูนย์ฝึกอาชีพต่าง ๆ โดยมีวิธีโอเทปความรู้ด้าน ต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์ช่วยฝึกด้วย ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์มากที่สุดและ ต้องการศูนย์ฝึกอาชีวดังกล่าวในอัตราสูงมาก คือร้อยละ 90.3

ในส่วนการเปิดรับสื่อมวลชนของตัวอย่างนั้น ได้พบว่า ร้อยละ 71.6 ฝังวิทยุ ร้อยละ 92.7 ดูโทรทัศน์ และ ร้อยละ 64. เคยดูวิดีโอเทป ส่วนใหญ่ฝังวิทยุและดูโทรทัศน์รายการ ข่าวและบันเทิง สถานที่ฝังวิทยุและดูโทรทัศน์เป็นที่บ้านของตนเอง คือ ร้อยละ 76.6 ฝังวิทยุ ที่บ้าน ร้อยละ 62.6 ดูโทรทัศน์ที่บ้าน

ในส่วนการมีเครื่องรับสื่อสารมวลชนนั้น จากการศึกษาค้นคว้าได้พบว่าประชากรตัวอย่าง โดยส่วนรวม ร้อยละ 81.0 มีเครื่องรับวิทยุ ร้อยละ 81.8 มีเครื่องรับโทรทัศน์ และ ร้อยละ 8.1 มีเครื่องเล่นวิดีโอเทป

ในส่วนเกี่ยวกับความต้องการความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริมนั้น การศึกษาได้พบว่าตัวอย่างโดยส่วนรวม ร้อยละ 98.0 ต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเดิม เป็นชาวบ้าน ร้อยละ 97.8 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 98.8 ตัวอย่างร้อยละ 97.4 ต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเสริม เป็นชาวบ้านร้อยละ 97.3 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 78.6

ในส่วนความต้องการและความเชื่อมั่นในศูนย์วัดโอเทพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ได้พบว่าตัวอย่างร้อยละ 99.2 ต้องการศูนย์วัดโอเทพ ตัวอย่างร้อยละ 92.3 ยินดีบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อร่วมจัดตั้งศูนย์วัดโอเทพ และร้อยละ 96.6 ยินดีเสียค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์วัดโอเทพ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์วัดโอเทพได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ร้อยละ 1-5 บาท 6-10 บาท และ 11-15 บาท ผลการศึกษาได้พบว่า ตัวอย่างร้อยละ 59.6 ยินดีจ่ายครั้งละ 1-5 บาท ร้อยละ 34.5 ยินดีจ่าย ครั้งละ 6-11 บาท และร้อยละ 5.9 ยินดีจ่ายครั้งละ 11-15 บาท

ส่วนวัดโอเทพความรู้ที่ตัวอย่างต้องการให้จัดให้มีไว้ในศูนย์วัดโอเท่นั้นมีหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ร้อยละ 98.2 ต้องการความรู้ด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้ด้านกฎหมาย ชาวบ้าน ร้อยละ 98.0 ต้องการความรู้ด้านสุขภาพพลานามัย ร้อยละ 96.4 ต้องการความรู้ด้านวิธีการทำการค้าขาย ร้อยละ 95.2 ต้องการความรู้ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้เรื่องประชาธิปไตย ร้อยละ 95.6 ต้องการวัดโอเทพด้านบันเทิง

ส่วนการบริหารศูนย์วัดโอเทพหลังจากจัดตั้งขึ้นแล้ว ตัวอย่างร้อยละ 62.8 เห็นว่าควรตั้งกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาบริหาร ร้อยละ 37.0 เห็นว่าให้ทุกคนร่วมกันบริหาร ร้อยละ .2 ไม่มีความเห็น

จากผลของการศึกษาที่ได้พบนั้นจึงมั่นใจว่า ศูนย์วัดโอเทพที่จัดตั้งขึ้นที่ศาลาอีสานเขียว เป็นความต้องการของประชาชนและประชาชนให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน และจะเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และศูนย์วัดโอเทพนี้จะเป็นศูนย์วัดโอเทคโนโลยีสันแบบศูนย์แรกของชนบทไทย เมื่อพัฒนาศูนย์วัดโอเทพนี้เต็มรูปแบบแล้วจะกลายเป็นศูนย์วัดโอเทที่พร้อมด้วยเครือข่ายและระบบอัตโนมัติที่ทันสมัยให้บริการสมาชิกได้อย่างเต็มที่

THESIS TITLE : MEDIA FOR DEVELOPMENT ADMINISTRATION:
The Case for Videotape Centers to Improve The
Quality of Life in Gree E-san public Halls Project.
NAME : Mr. Sman Ngamsnit
MAJOR : Development Administration.
Academic Year : 1990

ABSTRACT

The study known as "Media for development administration, the case of setting up a model videotape center at Green E-san public hall" was conducted to determine the proper usage of Green E-san public halls which were built by Green E-san Project in target villages throughout the Northeast region without proper guideline on how to use these public halls to the fullest capacity. For the reason, the researcher proposes that a model videotape center be established at the green E-san public hall of Ban Tago village, Huay Talaeng District, Nakorn Ratchasima Province to be used as a tool for development administration for changes at the village level. This center would be used also as a "New knowledge center" to help villagers to improve their current occupations as well as to develop additional occupational skills for increase earning power.

Before The Videotape Center for Improving Quality of Life is set up, it is necessary to conduct an in-depth survey to find out what the villagers actually want for themselves and their community. The study covers the following areas: 1. Knowledge and participation in the green E-san project and green E-san public hall construction. 2. Proper usage of the green E-san public hall, 3. Exposition to mass media, 4. Types of program to which they are exposed, 5. Villager ownership of radio, television sets and videotape players, 6. The need for new knowledge

to improve their current occupations as well as to develop new additional occupation to increase earning, 7. The need for confidence in videotape center, 8. The willingness to donate money to set up the videotape center should no help from outside be available. 8. The willingness to pay for using the videotape facilities and services and 9. The types of educational videotapes the villagers need to have at the videotape center.

The data was collected from 495 samples selected from 15 villages, 15 districts from 10 provinces in the Northeastern region, by interviews and queries of household headmen or their representatives and village committee members, 5 from each village. The raw data was compiled from July through October, 1989. The finding of the study was highly positive. That is 55.5 percent of villagers and 77.8 percent of village committee members participated in the green E-san public hall construction. The reason for participation was that 77.9 percent wanted their village to be progressive and prosperous as seen from television and 27.1 percent participated because they were village committee members.

As for the using of the green Esan public hall, the finding was that 70.5 percent so far used the hall for public meeting, traditional ceremonies and as a place to welcome guests from outside the community.

As for the anticipated future use of the halls, the finding was that 39.4 percent wanted to use the hall for vocational training such as agricultural training, 13.4 percent for handicraft training, 21.4 percent for nutrition and public health training and as library and household industrial training.

As for the use of the hall as a vocational training center, well equipped with video facilities. A majority of samples, 90.3 percent were very much enthusiastic about it.

As for the exposition to the media, the finding was that 71.6 percent listened to radio, 92.7 percent watched television and 64.0 percent used to watch videotapes. The majority of samples listened to and watched news and entertainment on radio and television, 76.6 percent listened to radio at home, 62.6 percent also watched television at home. This indicated that the samples actually own radio and television sets.

As for the ownership of radio and television sets and videotape players, the finding was that 81.0 percent owned radio sets, 81.8 percent own television sets and 8.1 percent own videotape players.

As for the need for new knowledge to improve their current occupation as well as to develop new occupations for additional income, the finding was that 98.0 percent wanted new knowledge to improve their old occupation. Among those, 97.8 percent were villagers and 98.8 percent were village committee members, 97.4 percent wanted new knowledge to develop secondary occupation for additional income. Among these samples, 97.3 percent were villagers and 76.6 percent were the village committee members.

As for the need and confidence in videotape center at the hall, the finding was that 99.2 percent wanted to have the videotape center at the green E-san public hall, 92.3 percent were willing to donate money for setting up the videotape center and 96.6 percent were willing to pay for the use of videotape facilities and services.

The amount of money proposed for the use of videotape facilities was of 3 levels: 1-5 baht, 6-10 baht and 11-15 baht. The result of study revealed that 59.6 percent of the samples were willing to pay at 1-5 baht, 34.5 percent agreed at 6-10 baht while 5.9 percent were willing to pay 11-15 baht each time they used the videotape center facilities.

As for the kinds of videotapes they need for the center, there were various categories: 98.2 percent wanted tapes of agricultural training, 95.8 percent wanted tapes of general knowledge about law, 98.0 percent wanted tapes of public health, 96.4 percent wanted the tapes of commercial training such as small shop management, 95.2 percent wanted tapes about household industrial training, 95.8 percent wanted tapes about how to use the appropriate technology, 95.8 percent wanted tapes about democracy and 95.6 percent wanted the tapes of entertainment as well.

As for management of the center, 62.8 percent of the samples agreed on management by the village committee, 37.0 percent agreed everyone should be involved in the management, only 0.2 percent had no comment.

From this finding, the researcher was confident and assured that the videotape center to be set up at Green E-sand public hall is a need of the villagers and they would participate in all activities concerned and that the videotape center would be an effective tool for the development administrators to pursue the planned changes at the bottom level. Further, this videotape center for improving the quality of life at Green E-san public hall would be the first model videotape center at the village level for Thai rural communities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จขึ้นมาได้จากการได้ส่งสมองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้ามาเป็นนักศึกษาในสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภายใต้การอบรมสั่งสอนของครูบาอาจารย์ทั้งในคณะรัฐประศาสนศาสตร์และอาจารย์ภายนอก ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้อย่างไม่ปิดบัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ รัชธรรม รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง รองศาสตราจารย์ ดร.นิธิพิทักษ์เทพสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งหวังจะให้ เป็นคู่มือการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปที่ผู้อ่านทุกระดับไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ หรือชาวบ้านอ่านแล้วเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้และคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก็เห็นชอบด้วยแล้วว่าการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ควรมุ่งสู่การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมก็ได้

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้และอีกหลาย ๆ ท่านที่ได้ช่วยเหลือโดยการให้คำแนะนำ ให้ตำรา ให้เอกสาร ตลอดจนให้การช่วยเหลือด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านและกรรมการหมู่บ้านจำนวน 495 ท่าน จาก 15 หมู่บ้าน 15 อำเภอ 12 จังหวัด ในภาคอีสาน ซึ่งปราศจากความร่วมมือจากท่านเหล่านี้แล้ว วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ไม่สามารถจะสำเร็จลงได้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณะรัฐประศาสนศาสตร์ที่กรุณาให้ทุนการทำวิทยานิพนธ์นี้ ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนให้การเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ข้าพเจ้าขออุทิศความดีทั้งหมดให้แก่ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน หากวิทยานิพนธ์นี้จะมีข้อบกพร่อง ผิดพลาดอยู่บ้าง ข้าพเจ้าน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นายสมาน งามสนิท

	<u>สารบัญ</u>	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>		1
	<u>บทที่ 1</u> <u>สภาพปัญหา</u>	
ปรากฏการณ์ของปัญหา		8
วัตถุประสงค์ของการศึกษา		15
งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง		16
	<u>บทที่ 2</u> <u>ระเบียบวิธีวิจัย</u>	
การสุ่มตัวอย่าง		28
การรวบรวมข้อมูล		29
ลักษณะตัวอย่าง		30
	<u>บทที่ 3</u> <u>ผลการศึกษา</u>	
		32
	<u>บทที่ 4</u> <u>รูปแบบศูนย์วัด โอ เทป ที่ เสนอ จัดตั้ง ที่ ศาลา อีสาน เทียว</u>	
		45
<u>บรรณานุกรม</u>		bi 73
<u>ภาคผนวก ก.</u> โครงการศาลาอีสานเทียว		ap 76
<u>ภาคผนวก ข.</u> ตัวอย่างแบบสอบถาม		90
<u>ภาคผนวก ค.</u> ยึดสิบสอง		99
<u>ประวัติผู้เขียน</u>		107

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	เนื้อที่ถือครองการเกษตรและเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วเมื่อปี 2527	11
ตารางที่ 2	แสดงเนื้อที่ป่าไม้ที่มีอยู่และเนื้อที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติตามที่กรมป่าไม้ ประกาศตามกฎหมาย	12
ตารางที่ 3	การสุ่มตัวอย่าง	29
ตารางที่ 4	ลักษณะตัวอย่าง	31
ตารางที่ 5	ร้อยละของความรู้เรื่องโครงการอีสานเขียว	33
ตารางที่ 6	ร้อยละของการเข้าร่วมโครงการศาลาอีสานเขียว	34
ตารางที่ 7	ร้อยละของผู้มีเครื่องรับสื่อมวลชน และการเปิดรับสื่อมวลชน	36
ตารางที่ 8	ร้อยละของผู้ต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริม	37
ตารางที่ 9	ร้อยละความต้องการและความเชื่อมั่นในศูนย์วิดิโอเทป	38
ตารางที่ 10	ร้อยละของความต้องการความรู้ที่ศูนย์วิดิโอเทปศาลาอีสานเขียว	49
ตารางที่ 11	ร้อยละของการเข้าร่วมโครงการศาลาอีสานเขียว จำแนกตามลักษณะตัวอย่าง	41
ตารางที่ 12	ร้อยละของความต้องการศูนย์วิดิโอเทปและยินดีออกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับศูนย์ จำแนกตามลักษณะตัวอย่าง	43
ตารางที่ 13	ร้อยละของความยินดีจะเสียค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์วิดิโอเทปที่ศาลาอีสานเขียว จำแนกตามลักษณะตัวอย่าง	44
ตารางที่ 14	กิจกรรมระยะที่ 1	53
ตารางที่ 15	กิจกรรมระยะที่ 2	53
ตารางที่ 16	กิจกรรมระยะที่ 3	54
ตารางที่ 17	กิจกรรมระยะที่ 4	54
ตารางที่ 18	งบประมาณสำหรับการลงทุน 117,000 บาท	67
ตารางที่ 19	งบประมาณสำหรับการจัดตั้งศูนย์วิดิโอเทปในขั้นต้น 50,000 บาท	69
ตารางที่ 20	งบประมาณดำเนินการต่อเดือน	71

บทที่ 1

สภาพปัญหา

1. ปรัชญาการแก้ปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14-19 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-106 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 100-200 เมตร ทิศเหนือและทิศตะวันออกติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต ทิศใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเทือกเขาพนมดงรัก เป็นเส้นกั้นอาณาเขตทิศตะวันตกติดกับภาคกลางของไทยบริเวณจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และสระบุรี มีเทือกเขาตงญาแต่นและเทือกเขาเพชรบูรณ์เป็นเส้นกั้นอาณาเขต ภาคนี้ประกอบด้วย 17 จังหวัด 202 อำเภอ และ 38 กิ่งอำเภอ จังหวัดต่าง ๆ ในภาคนี้ได้แก่กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย หนองคาย อุดรธานี นครพนม สกลนคร มุกดาหาร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา ชัยภูมิ และยโสธร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่ได้รับทราบกันต่อมาว่า เป็นภูมิภาคที่แห้งแล้งกันดาร ซึ่งรู้จักกันในนาม "ที่ราบสูงโคราช" มีแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ไหลผ่านที่ราบสูง แล้วแม่น้ำชี ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำมูล และแม่น้ำมูลไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี ได้มีลำน้ำหลายสายที่อยู่ในจังหวัดชายแดน ไหลลงสู่แม่น้ำโขงในฤดูฝนโดยปราศจากการกักเก็บน้ำเอาไว้ หรือพัฒนาเพื่อนำเอาน้ำเหล่านั้นมาใช้เพื่อผลิตพลังงานการเกษตร ในขณะที่เดียวกันในฤดูฝนแม่น้ำโขงก็ไหลเอ่อมีปริมาณสูงเต็มตลิ่งหรืออาจจะล้นฝั่งในบางส่วน เป็นแหล่งน้ำที่ยิ่งใหญ่ที่ไหลผ่านภาคเหนือและภาคอีสานมาชั่วนานาปี ชวนให้คิดและคำนึงอยู่ตลอดเวลาว่าลำน้ำโขงที่มีพลังน้ำจะมีการปรับเปลี่ยนผันแปรเพื่อนำเอาน้ำอันมากมายนี้มาเลี้ยงภูมิภาคอีสาน โดยอาศัยสติปัญญาของมนุษย์เป็นพื้นฐาน

ความหวังที่สำคัญของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเบื้องต้น คือการรอคอยเรื่องน้ำและน้ำได้กลายมาเป็นปัญหาหลักของชาวอีสานมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ความมั่งคั่งของทรัพยากรแหล่งน้ำที่มีอยู่ในภาคอีสานที่ได้ปรสภาพความยากจนของประชาชนให้เป็นอย่างอื่นได้เพราะ ไม่มีใครคิดที่จะเอาชนะธรรมชาติ บ่อยให้กาลเวลาผ่านไปเสมือนกับการรอคอยภัยพิบัติอันคับคูลานเข้ามา เพื่อทำลายล้างกระบวนการพัฒนาของประเทศ ขณะเดียวกัน

สภาพแวดล้อมของอีสานที่มีป่ามีดงที่สำคัญ ๆ ในแต่ละจังหวัดได้ถูกทำลายลง เพื่อขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกและเพื่อนำไม้ไปเป็นอุตสาหกรรม พร้อมกับการทำลายป่าโดยการเผาป่าในฤดูแล้ง โดยปราศจากความเข้าใจในธรรมชาติ ได้มีผลทำให้ภูมิภาคนี้ได้แห้งผากลงไป ประดุจหนึ่งว่าจะกลายเป็นทะเลทราย เมื่อเป็นเช่นนั้น ประชาชนชาวอีสานจึงได้เผชิญกับเคราะห์กรรมอันเกิดขึ้นจากธรรมชาติโดยตัวธรรมชาติ และโดยน้ำมือของมนุษย์เอง จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่า "สภาวะแห่งความทุกข์เข็ญ และด้อยพัฒนา"

สภาพปัญหาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากมายหลายด้านจะขอเสนอ โดยสรุปเป็นด้าน ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางด้านภูมิศาสตร์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ แต่ขาดความอุดมสมบูรณ์ นอกจากดินไม่อุ้มน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำแล้วดินเค็มก็เป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งนับวันจะแพร่กระจายมากขึ้น ดินเค็มมีสาเหตุมาจากการทำลายป่า พื้นดินขาดต้นไม้ปกคลุม

ในพื้นที่ที่เป็นเนินสูง น้ำบางส่วนที่ซึมลงไปถึงชั้นที่มีเกลือ จะชะเกลือละลายออกมาและพาไปสะสมตามพื้นที่ที่ต่ำกว่า และระเหยเหลือคราบเกลืออยู่บนผิวดิน เป็นผลให้ที่ราบเบื้องล่างกลายเป็นดินเค็ม ในพื้นที่ราบน้ำใต้ดินของพื้นที่ที่มีหินเกลืออยู่ชั้น จะซึมขึ้นสู่ผิวดิน ซึ่งจะนำเกลือขึ้นมาด้วยภายหลังจากที่น้ำระเหยแห้งแล้ว ก็จะทำให้มีเกลือเหลือสะสมอยู่บนผิวดินได้

จากแผนที่แสดงการแพร่กระจายของดินเค็ม แมื่อดินเค็มจัดจะมีน้อยประมาณ 2 ล้านไร่ แต่เมื่อพิจารณาถึงดินที่มีความเค็มปานกลางและความเค็มเล็กน้อยแล้วจะมีพื้นที่รวม 5.37 ล้านไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ราบต่ำที่มตักยเป็นดินเค็ม 16.13 ล้านไร่ และบริเวณที่มีชั้นหินเกลืออยู่ข้างล่างอีก 16.26 ล้านไร่ ซึ่งหากมีการใช้ที่ดินอย่างไม่ระมัดระวัง เช่น การถางป่า การสูบน้ำใต้ดินมาทำเกลือจะเป็นสาเหตุที่จะเร่งให้เกิดบริเวณดินเค็มเพิ่มมากขึ้น

2. ความไม่แน่นอนของน้ำเพื่อการเกษตร

ภาคนี้ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดเอาฝนมาตกในฤดูฝนระหว่างปลายเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม แต่ภูมิประเทศของภาคนี้ไม่มีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาแดงภูเขาเย็นอยู่ทางทิศตะวันตก และมีเทือกเขาสันกำแพงกับเทือกเขาพนมดงรักอยู่ทางทิศใต้ คอยกั้นมิให้ฝนมาตกอย่างทั่วถึง จึงทำให้มีฝนตกน้อย ฝนส่วนมากจะเกิดจากพายุดีเปรสชัน ซึ่งมาจากทะเลจีนใต้ผ่านประเทศเวียดนาม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่รวม 105.53 ล้านไร่ นั้น จะมีเขตพื้นที่ที่ในโอกาสฝนตกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 วัน/ปี ประมาณ 15.45 ล้านไร่ หรือร้อยละ 14.65 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นเขตแห้งแล้งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเลย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ และนครราชสีมา พื้นที่ที่มีโอกาสฝนตกระหว่าง 81-120 วัน/ปี จะเป็นเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคนี้ มีพื้นที่ถึง 29.97 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนพื้นที่ที่มีโอกาสฝนตกเท่ากับหรือมากกว่า 120 วัน/ปี ซึ่งถือว่าเป็นเขตฝนตกชุกนั้น มีพื้นที่ 20.24 ล้านไร่ หรือร้อยละ 19.18 ของพื้นที่ทั้งหมด

3. การชลประทาน

เนื้อที่ถือครองการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอยู่ 54,079,838 ไร่ ในพื้นที่ถือครองการเกษตร จำนวนดังกล่าวนี้มีเนื้อที่ชลประทานที่ได้รับน้ำจากแหล่งน้ำขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ที่สร้างเสร็จแล้วรวม 3,265,336 ไร่ หรือร้อยละ 6.04 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบเนื้อที่ถือครองการเกษตรและเนื้อที่ชลประทานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่น ๆ แล้วปรากฏว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีเนื้อที่ถือครองการเกษตรมากที่สุด คือร้อยละ 43.2 ของเนื้อที่ถือครองทั่วประเทศ แต่มีเนื้อที่ชลประทานน้อยที่สุด (ตามตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เนื้อที่ถือครองการเกษตรและเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วถึงปี 2527
แยกเป็นรายภาค

ภาค	เนื้อที่ถือครอง การเกษตร (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ชลประทาน (ไร่)	เนื้อที่ชลประทาน คิดเป็นเนื้อที่ร้อยละ ของเนื้อที่ถือครอง การเกษตร
ตะวันออกเฉียงเหนือ	54,079,838	43.2	3,265,336	6.04
เหนือ	28,346,289	22.6	5,442,949	19.20
กลาง	28,599,512	22.8	12,060,482	42.17
ใต้	14,288,125	11.4	2,097,355	14.68
รวมทั้งประเทศ	125,313,764	100	22,866,122	18.25

ที่มา : กรมชลประทานและการพลังงานแห่งชาติ

4. การทำลายป่า

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 105.53 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.35 ของพื้นที่ทั้งหมดในภาคนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ปรากฏว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดน้อยที่สุด และกรมป่าไม้ได้ประกาศตามกฎหมายไว้ว่า เนื้อที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในปี 2529 มีจำนวนทั้งสิ้น 141.70 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.18 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามประกาศดังกล่าวแล้วควรจะมีเนื้อที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติจำนวน 34.10 ล้านไร่ หรือร้อยละ 32.31 ของเนื้อที่ทั้งหมด แต่ป่าไม้ไม่ได้ถูกทำลายอย่างผิดกฎหมาย ปัจจุบันนี้สัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ที่เหลืออยู่จึงมีปริมาณต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศ จึงเป็นเหตุให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไม่ได้สมดุลย์ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือเมื่อฝนตกมากก็เกิดน้ำท่วมไหลเซาะหน้าดินทำลายความอุดมสมบูรณ์ของปศุสัตว์ ทำให้เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยราคาแพงมาทดแทนปุ๋ยที่ถูกน้ำเซาะพัดพาไป การที่ป่าไม้ถูกทำลายมีผลกระทบต่อปัญหาความแห้งแล้งและความไม่สมดุลย์ตามธรรมชาติในหลายด้านนับตั้งแต่เกิดฝนแล้งไม่ถูกต้องตามฤดูกาล หรือถ้าตมามากน้ำก็ท่วมเกิดอุทกภัยร้ายแรง ดินถูกกัดเซาะและทำให้เกิดดินเค็มมากขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่ป่าไม้ที่มีอยู่และเนื้อที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติตามที่กรมป่าไม้ประกาศ
ตามกฎหมาย

ภาค	พื้นที่ประเทศ (ล้านไร่)	พื้นที่ป่าไม้ในปี 2528		เนื้อที่ป่าสงวนและอุทยาน แห่งชาติตามที่กรมป่าไม้ ประกาศตามกฎหมาย ปี 2529	
		(ล้านไร่)	(ร้อยละ)	(ล้านไร่)	(ร้อยละ)
ภาคเหนือ	108.03	52.58	49.50	67.91	64.05
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	105.53	15.14	14.35	34.10	32.31
ภาคกลาง	64.94	15.76	24.27	22.01	33.89
ภาคใต้	44.2	9.68	21.90	17.68	40
รวมทั้งประเทศ	320.7	93.16	29.05	141.70	41.18

ที่มา : กรมป่าไม้

5. ปัญหารายได้¹

นอกจากจะเป็นภาคที่เสียเปรียบภาคอื่น ๆ ในแง่กายภาพแล้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังด้อยกว่าภาคอื่น ๆ ในทางเศรษฐกิจดังจะเห็นได้จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2529 ที่วราชอาณาจักร เมื่อปี พ.ศ. 2529 พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุดคือ 30,660 บาท ในขณะที่กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือมีรายได้เท่ากับ 83,388 , 48,072 , 43,884 และ 37,272 บาท ตามลำดับ และรายงานฉบับเดียวกันนี้เอง ก็พบว่าครัวเรือนในภาคนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือประมาณร้อยละ 1.7 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.4 12.3 9.7 และ 7.6 ตามลำดับ

ด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าว ราชการและฝ่ายพลเรือน และทหารจึงมุ่งหวังให้ความสนใจโดยถือ เป็นพื้นที่ชนบทที่สำคัญ และได้ทุ่มเททรัพยากรในการพัฒนามาโดยตลอด การให้ความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้จากความพยายามจัดวางแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคแรก ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อปี พ.ศ. 2504-2509 มีการจัดหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ เป็นหน่วยแรกที่จังหวัดกาฬสินธุ์² หลังจากนั้นได้มีการเน้นด้านการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ผลการพัฒนาที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานของภาคอีสานให้หมดสิ้นไปได้ ปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดแคลนน้ำกิน น้ำใช้ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของภาคอีสาน ผลการพัฒนายังได้มีส่วนในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การทำลายป่าไม้จากพื้นที่ป่าไม้จำนวน 25.93 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2519 เหลือเพียง 15.14 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2528 การทำลายป่าทำให้สภาวะธรรมชาติเสื่อมสลายไป ก่อให้เกิดภัยธรรมชาติ อันได้แก่ภาวะฝนแล้งหรือไม่ก็เกิดอุทกภัยร้ายแรงขึ้นในภาคอีสาน เท่ากับเป็นการเพิ่มพูนความทุกข์ยากให้กับประชาชนในภาคอีสานยิ่งขึ้น

1. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจภาวะสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2529 ที่วราชอาณาจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ตารางหน้าที่ 21 ตาราง ง. หน้าที่ 24 ตาราง ฉ. หน้าที่ 28 ตาราง ช. หน้าที่ 30
- 2 พัฒนาการเคลื่อนที่ ฉบับที่ 25 ปี งบประมาณ (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2530)

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2530 กองทัพบกภายใต้การนำของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกคนปัจจุบัน ได้ประกาศนโยบายที่จะทำการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดำน้ำชุ่ม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ "โครงการอีสานเขียว" เพื่อเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหายาวนานแห่งความทุกข์เข็ญของภูมิภาคนี้

เมื่อโครงการอีสานเขียวมีนโยบายแน่วแน่ที่จะรณรงค์ ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการ เพื่อจัดปัญหาของภาคอีสาน สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนก็เข้าร่วมโครงการด้วย สถาบันการศึกษาแต่ละสถาบันทั้งของรัฐบาลและเอกชนก็มีโครงการย่อยต่าง ๆ มีทั้งโครงการปฏิบัติการ โครงการวิจัยโครงการ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สถาบันนักคิดพัฒนาบริหารศาสตร์ หนึ่งใน 23 สถาบันอุดมศึกษาได้เข้าร่วมโครงการอีสานเขียวในโครงการปฏิบัติการ ได้แก่โครงการศาลาอีสานเขียว รายละเอียดดูจากภาคผนวก ก. ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างศาลาด้วยการใช้ดิน หินปูน ซีเมนต์ มาทำเป็นอิฐโดยใช้ส่วนผสม 4:3:1 มีขนาดอิฐ 9 x 12.5 x 25.5 ซม. ใช้ก่อสร้างศาลาโดยไม่ต้องมีเสา โครงการศาลาอีสานเขียว นำโดย รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง จากสถาบันนักคิดพัฒนาบริหารศาสตร์ ได้สร้างศาลาอีสานเขียวขึ้นใน 17 จังหวัดภาคอีสาน ส่วนใหญ่จะไม่สร้างอยู่ในวัด แต่จะสร้างอยู่ในที่ดินสาธารณะที่หมู่บ้านมอบให้ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็มอบให้ชาวบ้านดูแลรักษาตนเอง โดยไม่มีนโยบายและแผนที่แน่ชัดว่าศาลาแห่งนั้นจะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร และจากการศึกษาได้พบว่าศาลาอีสานเขียวบางแห่งยังไม่มีการใช้ประโยชน์ และบางแห่งก็ใช้เป็นที่พักชุมชนชาวบ้านจัดงานประเพณีบางอย่าง รวมทั้งใช้เป็นสถานที่ต้อนรับแขกหรือข้าราชการที่เข้าไปเยี่ยมเยียนชาวบ้าน

ตามสภาพความเป็นจริงนั้น ชาวบ้านทางภาคอีสานใช้วัด ศาลาการเปรียญเป็นที่พบปะ ประชุม ปรึกษาหารือข้อปัญหาของชาวบ้านอยู่แล้ว กว้างที่ชาวบ้านมีศาลาอีสานเขียวขึ้นมาอีกหนึ่งแห่งนี้นั้น อาจจะไม่มีการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรงไป ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะเสนอการจัดตั้งศูนย์วิถีโอเทปประเภทให้ความรู้และการศึกษาขั้นที่ศาลาอีสานเขียว เพื่อให้เป็นศูนย์รวมวัสดุอุปกรณ์ด้านวิถีโอเทคโนโลยี ที่ให้ความรู้แก่ชาวบ้านและให้เป็นเครื่องมือสำหรับนักบริหารการพัฒนา ที่จะบริหารการพัฒนาระดับชนบทให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้วางแผนไว้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อนักบริหารการพัฒนาก่อออกไปเผยแพร่ ชักจูง โน้มน้าวใจให้ชาวบ้านยอมรับการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในชีวิต ถ้านักบริหารการพัฒนามีสื่อประเภทที่สามารถแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านได้ดูด้วย แทนที่นักบริหารการพัฒนาระบายด้วยปากเปล่าอย่างเดียว การยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่จะเกิดขึ้นได้โดยง่าย

การวิจัยเรื่องนี้จึงจะศึกษาต่อจากกรณีศาลาอีสานเขียวแล้ว โดยเสนอจัดตั้งศูนย์
วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นที่ศาลาอีสานเขียวต่อไป เพื่อให้ศาลาอีสานเขียวที่ชาวบ้านลง
แรงช่วยกันสร้างขั้นนี้ให้มีประโยชน์สูงสุดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการเข้าร่วมโครงการอีสานเขียว โครงการศาลาอีสานเขียว
2. ศึกษาว่ามีการใช้ประโยชน์จากศาลาอีสานเขียวอย่างไรหรือไม่
3. เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนของประชาชน ลักษณะรายการที่เปิดรับรวมถึง
พฤติกรรมการรับสื่อมวลชนว่าเปิดรับที่บ้านของตนเองหรือว่าเปิดรับในที่อื่น
4. เพื่อศึกษาการเป็นเจ้าของเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และเครื่องเล่นวีดิโอเทปของ
ประชาชน
5. เพื่อศึกษาว่าชาวบ้านต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและพัฒนาอาชีพ
เสริมหรือไม่
6. เพื่อศึกษาว่าชาวบ้านต้องการศูนย์วัดโอเทปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือไม่
7. เพื่อศึกษาว่า หากว่าไม่มีการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนในการจัดตั้งศูนย์วัดโอ
เทปที่ศาลาอีสานเขียว ชาวบ้านและกรรมการหมู่บ้านเต็มใจที่จะบริจาคเงินส่วน
ตัว เข้าร่วมการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปหรือไม่
8. เพื่อศึกษาว่าเมื่อมีศูนย์วัดโอเทปที่ศาลาอีสานเขียวแล้ว ในการใช้บริการของศูนย์
ถ้ามีค่าใช้จ่ายบ้าง ชาวบ้านจะยินดีเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่
9. เพื่อศึกษาว่าชาวบ้านมีความต้องการวัดโอเทปที่ให้ความรู้ด้านใดบ้าง มาไว้ที่
ศูนย์วัดโอเทป

โดยสรุป วัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้คือการศึกษาเพื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปที่
ศาลาอีสานเขียว ว่าเป็นความต้องการของชาวบ้านหรือไม่ เพราะการบริหารการพัฒนาที่ดีนั้น
ก่อนที่นักบริหารจะนำอะไรเข้าไปในชุมชน ควรจะมีการติดต่อสื่อสารสองทาง คือสอบถาม
ประชาชนเสียก่อนว่า สิ่งที่จะนำเข้าไปนั้นเป็นความต้องการของประชาชนหรือไม่ แต่ถ้าไม่เป็น
ความต้องการแต่นักบริหารคิดว่าสิ่งที่จะนำเข้าไปนั้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในชุมชน นักบริหาร
ทางการพัฒนาจะได้หาวิธีการที่จะทำให้ชุมชนได้รับรู้ในสิ่งที่จะนำเข้าไป ทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดี
ต่อสิ่งที่จะนำเข้าไปและยอมรับไปปฏิบัติในที่สุด

3. งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศูนย์วีดิโอเทป*โดยตรง ยังไม่มีแพร่หลาย โดยเฉพาะในประเทศไทย ส่วนใหญ่แล้วศูนย์บรรณสารหรือศูนย์สารสนเทศ จะมีวีดิโอเทปต่าง ๆ ไว้ในห้องสมุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดของมหาวิทยาลัย โดยจะเก็บรวมไว้กับสื่อสิ่งพิมพ์คือหนังสือและเอกสารต่าง ๆ เนื้อหาสาระในสื่อวีดิโอเทปก็ยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ความจริงแล้ววีดิโอเทปมีส่วนคล้ายกันกับภาพยนตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ในเทป ต่างกันเฉพาะตัวเทปและฟิล์มที่บันทึกเนื้อหาและกระบวนการผลิตเท่านั้น ส่วนโทรทัศน์นั้นในส่วนที่เป็นรายการส่วนใหญ่จะเป็นวีดิโอเทป เพราะรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้เป็นรายการที่บันทึกวีดิโอเทปไว้ล่วงหน้า ยกเว้นรายการถ่ายทอดสดบางรายการ แต่ถึงกระนั้นก็ตามบางส่วนของรายการ เช่นภาพประกอบและการโฆษณายังต้องใช้วีดิโอเทปบันทึกภาพมาประกอบอยู่ วีดิโอเทปที่ออกอากาศแล้วสามารถสำเนาลงในวีดิโอเทปขนาดเล็กสำหรับใช้กับเครื่องเล่นในบ้านได้ วีดิโอเทปกับโทรทัศน์จึงใกล้ชิดกันมาก งานวิจัยและวรรณกรรมส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่บทบาทหน้าที่และอิทธิพลของสื่อมวลชนซึ่งวีดิโอเทป โทรทัศน์และภาพยนตร์รวมอยู่ด้วย

* คำว่า วีดิโอ (Video) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน แปลว่า "I see = ฉันเห็น" ส่วนวีดิโอเทป (Video Tape) หมายถึงเทปพลาสติกที่ฉาบด้วยออกไซด์ของเหล็ก (ซีเหล็ก) สำหรับบันทึกภาพและเสียงโดยผ่านกล้องโทรทัศน์ หรือบันทึกโดยตรงจากเครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์ คำว่า Video นี้ ราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติศัพท์เป็น "วีดิทัศน์" ด้วยเหตุผลว่า วีดิ มาจากภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า "แสง" และบัญญัติ "Video Tape" ว่า "แถบวีดิทัศน์" ในงานวิจัยนี้ใช้กับศัพท์ว่า "วีดิโอเทป" เพราะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในระดับชาวบ้านแล้ว (สมาน งามสนิท)

โรบิน มอสส์ (Robin Moss)³ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวิดีโอเทปว่า " การศึกษาตามแนวคิดของเพลโต คือการช่วยให้บุคคลพัฒนาความสามารถในการสร้างทัศนวิสัยให้มองเห็นได้ถูกต้อง การศึกษาระบบเดิมเป็นการเติมเรือที่ว่างเปล่าให้เต็ม โดยมีครูเป็นศูนย์กลาง ผู้เติมเรือให้เต็มแม้ว่าจะมีข้อมูลที่จำกัดอย่างไร ผู้เรียนก็ต้องทนรับ ปัจจุบันนี้ วิดีโอเทปได้เข้ามามีบทบาทเพื่อให้นักการศึกษาได้ทบทวนวิธีการเรียนการสอนแบบเดิม แบบครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นแบบ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียน สามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้เต็มเองได้จากสื่อวิดีโอซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในด้านวัสดุทัศน" นอกจากนี้ มอสส์ ยังได้กล่าวถึงบทบาทของวิดีโอในด้านอื่นอีก เช่น

วิดีโอกับการสื่อสาร จากผลของการปฏิวัติทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กทำให้วงการอุตสาหกรรมด้านอิเล็กทรอนิกส์พัฒนาโทรทัศน์ขนาดใหญ่ลงมาเป็นเครื่องเล่นวิดีโอขนาดเล็กได้ ทวีวงการด้านวิดีโอเทคโนโลยีได้ เอื้ออำนวยประโยชน์ทางด้านข้อมูลและข่าวสารแก่มวลมนุษยชาติ ประกอบกับการเข้ามามีบทบาทของการสื่อสารผ่านดาวเทียม วิดีโอจะมีบทบาทในด้านการศึกษา และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของมวลมนุษย์ในอนาคต"

วิดีโอกับชีวิตในบ้าน บทบาทสำคัญอีกอย่างของวิดีโอคือที่บ้าน การที่อุตสาหกรรมด้านอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาวิดีโอเทป และวิดีโอดิส (Videotape, Videodisc) ขึ้นมา และยังสามารถต่อพ่วงเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กได้ด้วย จะทำให้วิดีโอเทปและวิดีโอดิสมีบทบาททางการศึกษาและสนองตอบด้านข้อมูลต่าง ๆ ได้ โดยผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องออกจากบ้าน บทบาทของวิดีโอเทปในด้านนี้ไม่สามารถจะประมาณการได้

วิดีโอกับโรงเรียน เนื่องจากว่าเด็ก ๆ ใช้เวลาดูโทรทัศน์ที่บ้านมากกว่าไปโรงเรียนอยู่แล้ว วิดีโอเทปเป็นสื่อเดียวกับโทรทัศน์สามารถเข้ามามีบทบาทในการให้ประสบการณ์ที่ใกล้ชิดความจริงแก่เด็ก นอกจากนั้นวิดีโอเทปการศึกษาที่ผลิตขึ้นเพื่อเด็กโดยเฉพาะนั้นสามารถขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นสื่อที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคมและเข้าใจให้เด็กใฝ่หาความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณครู

3. Robin Moss, Video: The Educational Challenge. (London: Croom Helm, 1983), P.12

วิดีโอกับการศึกษาระดับสูง โทรทัศน์เพื่อการศึกษาและสื่อวิดีโอที่ใช้ออกอากาศนับวันที่จะเข้ามามีบทบาทในการระดับสูงมากยิ่งขึ้น หรืออย่างน้อยจะเข้ามามีบทบาทใน 4 ด้าน ได้แก่ การติดต่อสื่อสารภายในสถาบันเอง และการติดต่อสื่อสารกับสถาบันที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะต้องอาศัยสื่อทางภาพที่เชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น การเสนอภาพพจน์ของสถาบันการศึกษาออกไปสู่โลกภายนอก จะต้องแสดงออกทางสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่อทางอื่น การขยายวงของวิดีโอเทปจะขยายวงกว้างยิ่งขึ้น เพราะสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะมีการแลกเปลี่ยนวิดีโอการศึกษาระหว่างกันมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบสื่อการศึกษา เทคโนโลยีการสอนจะค่อยเปลี่ยนแปลงไป วิดีโอเทปจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์แม้แต่สื่อของจริงต่าง ๆ จะ ค่อย ๆ เปลี่ยนมาบันทึกไว้ในสื่อวิดีโอเทป และสังคมการศึกษาจะต้องการการแลกเปลี่ยนสื่อเหล่านี้มากยิ่งขึ้น

วิดีโอกับการสอนทางไกล ความสำเร็จของมหาวิทยาลัยเปิด ทั้งในอังกฤษและประเทศไทย เป็นสิ่งที่ได้รับการชมเชย ความสำเร็จอันนั้น ปัจจุบันนี้ มีการผลิตชุดวิชาเป็นวิดีโอเทปเพื่อการฝึก ให้แก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่แล้ว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และชุดวิชาที่ผลิตด้วยวิดีโอเทปนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประเทศในโลกรี่สาม ซึ่งสามารถใช้ชุดวิชาประเภทนี้ศึกษาในระบบทางไกลได้

วิดีโอกับการศึกษาระบบเปิด วิดีโอมีบทบาทในการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ไม่ได้เรียนในระบบการศึกษาธรรมดา ผู้เรียนสามารถเลือกวิชา เลือกเวลาได้ตามความเหมาะสมกับชีวิตของตน นอกจากนี้วิดีโอยังเหมาะกับชนกลุ่มน้อยที่สามารถใช้เป็นสื่อในการแสดงออกได้ดีกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป

วิดีโอกับการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาต่อเนื่องหรือการศึกษาตลอดชีวิตนั้น เป็นแนวคิดที่จะฝึกฝนคนอยู่ตลอดเวลาตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เป็นการสร้างประชาธิปไตยทางปัญญาอย่างแท้จริง กิจกรรมทางปัญญาที่มีวิดีโอเป็นศูนย์กลางนี้จะกลายเป็นกิจกรรมทางปัญญาของแต่ละประเทศและของระหว่างประเทศในที่สุด

วิดีโอเทปในปัจจุบันนี้เป็นแขนงหนึ่งของสื่อมวลชน เพราะว่าวิดีโอเทปเป็นตัวบันทึกข่าวสารและสาระต่าง ๆ ที่สื่ออื่น ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์และภาพนิ่งและภาพยนตร์ บันทึกไว้แล้วลงไว้ในวิดีโอเทปได้เป็นอย่างดีเพื่อการเผยแพร่ในระดับบุคคลและระดับมวลชนต่อไป ภาพยนตร์ต่าง ๆ เมื่อผลิตเสร็จแล้ว สามารถถ่ายลง (Transfer) เป็นวิดีโอเทปได้อย่างมีคุณภาพ

รายการโทรทัศน์ก่อนออกอากาศจะถ่ายทำด้วยวิดีโอเทปเสียก่อนแล้วค่อยนำออกอากาศเมื่อออกอากาศแล้ว วิดีโอเทปนั้นก็สามารถ่ายลงในเทปขนาดเล็กเพื่อการใช้ในบ้านต่อไป เมื่อเป็นเช่นนั้น แม้ว่าจะมีผู้วิจัยและมีวรรณกรรมเกี่ยวกับวิดีโอเทปค่อนข้างจะจำกัด แต่ก็สามารถอนุมานได้ว่า วิดีโอมีบทบาท หน้าที่ละอิทธิพลต่อผู้ชมเช่นเดียวกับภาพยนตร์และโทรทัศน์

เมื่อปี พุทธศักราช 2529 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจว่า วิดีโอเทปมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างไร จากการสำรวจได้ระดับมัธยม จำนวน 228 ราย และระดับประถม จำนวน 237 ราย ผลปรากฏว่า วิดีโอเทปให้ความเพลิดเพลินทั้งในกลุ่มเด็กมัธยมและเด็กประถม คือ เด็กมัธยมร้อยละ 65.8 เด็กประถมร้อยละ 71.3 ได้รับความเพลิดเพลินจากวิดีโอเทป เด็กมัธยมร้อยละ 23.2 เด็กประถมร้อยละ 16.5 ได้รับความรู้จากวิดีโอเทป และเด็กมัธยมร้อยละ 22.๘ เด็กประถมร้อยละ 12.2 ได้รับความสนใจจากวิดีโอเทปที่ใช้ในการทดสอบ

ในเมื่อวิดีโอเทปที่ใช้เผยแพร่ความรู้ข่าวสารตลอดจนความบันเทิง ทั้งทางโทรทัศน์ และตามบ้านตามสถานบันการศึกษาจัดเข้าอยู่ในประเภทหนึ่งของสื่อมวลชน วิดีโอเทปจึงมีบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนดังต่อไปนี้

ลาสเวล (Lasswell) ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในสังคมทุกสังคมไว้ 3 ประการคือ ⁴ 1. สำรวจสิ่งแวดล้อม 2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม 3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากชั่วอายุคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

4/ H.E.Lasswell, "The Structure and Function of Communication in Society", The Communication of Ideas, edited by L. Bryson, (New York: Harper and Row, 1948), pp.37-51

Lazarsfeld และ Merton⁵ เห็นว่าการสื่อสารมีบทบาทเฉพาะบางประการ เช่น ให้สถานภาพแก่ปัจเจกบุคคลหรือองค์การ และช่วยเอื้ออำนวยให้มีการบังคับใช้กฎของสังคม Cooley⁶ เห็นว่าการสื่อสารมีบทบาทกว้าง ๆ สองประการ คือ (ก) ช่วยขยายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ให้กว้างและไกลขึ้น และ (ข) ช่วยเพิ่มความสามารถของมนุษย์ในการเผชิญกับปัญหาในสิ่งแวดล้อมของตน และมีบทบาทเฉพาะหกประการดังต่อไปนี้ (ก) ทำให้อำนาจมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย (ข) ขยายการติดต่อกันทางสังคมให้กว้างขึ้น (ค) ทำให้สถาบันทางสังคมมีลักษณะเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีความเป็นมนุษย์ (ง) ช่วยกระตุ้นให้เกิดเอกภาพทางความคิด (จ) ส่งเสริมให้เกิดการชอบสังคมหรือชอบคบค้าสมาคม และ (ฉ) ส่งเสริมการพัฒนาทั้งในลักษณะร่วมกันโดยกลุ่มและในลักษณะปัจเจกบุคคล

Lerner⁷ กล่าวถึงบทบาทหลักของการสื่อสารในการพัฒนาประเทศว่า

1. ช่วยสร้างความปรารถนาใหม่ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัตถุ) ให้แก่ประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั่ว ๆ ไปของสังคม
3. ช่วยสร้างผู้นำใหม่ (เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมในยุคหัวเลี้ยวหัวต่อ) ที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลง
4. สอน "ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา" หรือสอนให้สามารถสวมบทบาทของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ประจำวัน และนอกกรอบสังคมของตน

5/ R.F. Lazarsfeld and R.Merton, "Mass Communication, Popular Taste, and Organized Social Action", in The Process and Effects of Mass Communication, edited by W. Schramm and D.F. Roberts, (Urbana: University of Illinois Press, 1972), pp.554-578

6/ C.H. Cooley, "The Significance of Communication," in W. Schramm and D.F. Roberts. ibid., pp.643-654.

7/ D.Lerner, The Passing of the Traditional Society. (New York: The Free Press, 1958), pp.136-152

Pye⁸ ให้ความสนใจอย่างมากกับบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาการเมืองในระดับชาติ เขาเห็นว่า การสื่อสารมีบทบาทดังต่อไปนี้คือ

1. ช่วยให้การกระทำบางอย่างของปัจเจกบุคคลมีผลหรืออิทธิพลกระทบไปทั่วทั้งสังคม
2. ทำให้เห็นว่าการเมืองของมวลชนเป็นสิ่งที่มีความหมาย
3. กำหนดขอบเขตหรือแนวทางในการคาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และในการวัดระดับความสามารถในการมองการณ์ไกลของผู้นำ
4. ช่วยให้ประชาชนเข้าใจกระบวนการทางการเมือง เจตนาและการกระทำของนักการเมือง
5. ช่วยในการกำหนดกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจว่า อะไรเป็นเหตุผลและอะไรเป็นผลของการกระทำในทางการเมือง และอะไรที่ผู้นำและผู้ตามสามารถยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือมีเหตุผล

ส่วน Wilbur Schramm ได้เสนอไว้ว่า สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในลักษณะการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 ประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ คือสื่อมวลชนทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลง

ลักษณะที่ 2 ข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ควรเป็นข่าวสารสองทิศทาง คือส่งจากเบื้องบน คือจากผู้นำในการเปลี่ยนแปลงไปสู่เบื้องล่าง คือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง จากอาการไหลของข่าวสารแบบสองทิศทางนี้ จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ต้องรับฟังเสียงเรียกร้องของเบื้องล่าง ประเด็นปัญหาที่จะเปลี่ยนแปลงต้องชัดเจน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

8/ L.W.Pye, ed., Communication and Political Development. (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp.3-23

ลักษณะที่ 3 สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้ทักษะหรือความชำนาญแก่ประชาชน เพราะทักษะที่จำเป็นต้องอบรมสั่งสอน เช่นสอนผู้ใหญ่ให้รู้จักอ่าน เด็ก ๆ ต้องได้รับการศึกษา ชวนา ต้องได้รับการเรียนรู้วิธีการทำงานสมัยใหม่ ครู หมอ วิศวกรต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ประชาชนทั่วไปต้องเรียนรู้การรักษาสภาพสุขภาพอนามัยของตนเองได้ซึ่งแบ่งกลุ่มเสมอ กิจกรรมของการสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่สื่อสารทั้ง 3 ลักษณะนี้ สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนา

ในรายละเอียดแล้ว Schramm⁹ ได้เสนอแนะหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ดังต่อไปนี้คือ

1. สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นนายรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนได้ทราบ ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนสามารถรายงานและแจ้งข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะเป็นแหล่งสำคัญสำหรับกระจายข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศให้แก่ประชาชนได้ทราบอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว

2. สื่อมวลชนทำหน้าที่ขยายทัศนวิสัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สื่อมวลชนนำสิ่งซึ่งไม่เคยพบเคยเห็น ไม่เคยได้ยิน เข้ามาสู่ประสบการณ์ของประชาชน การสร้างประสบการณ์ดังกล่าวเท่ากับว่าสื่อมวลชนได้ช่วยพัฒนาคุณลักษณะของการเข้าใจผู้อื่น (empathy) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในสังคม การเกิดความคิดเห็นต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของคนในสังคมที่ได้รับการพัฒนาแล้ว นั่นคือสื่อมวลชนได้นำสิ่งที่อยู่ไกลให้มาอยู่ใกล้ และนำสิ่งประหลาดให้เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ และยังช่วยเชื่อมโยงสังคมแบบโบราณกับสังคมสมัยใหม่

3. สื่อมวลชนก่อให้เกิดจุดสนใจขึ้นมาได้ นั่นคือสื่อมวลชนนำสิ่งต่าง ๆ เสนอต่อประชาชนให้เกิดความสนใจขึ้น ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาก็สามารถใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือได้ก่อให้เกิดความสนใจในการพัฒนาประเทศแก่ประชาชน

9. *Ibid.*, pp.127-144

4. สื่อมวลชนเพิ่มพูนความทะเยอทะยานในชีวิตในประเทศที่กำลังพัฒนา การที่จะจัดความเชื่ออย่างมงายต่อ โชคความและภูตผีปีศาจและความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ก็โดยวิถีการสร้างเสริมความทะเยอทะยานทั้งในส่วนบุคคลและของชาติ ประชาชนต้องเกิดความมุ่งมั่นปรารถนาวิถีชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ และก็เต็มใจที่จะแสวงหาโดยการทำงานเพื่อจะให้บรรลุถึง สิ่งนั้นความต้องการชีวิตที่ดีกว่าก่อให้เกิดการพัฒนา ไม่ได้รับการรุกรณาให้เกิดขึ้น

5. สื่อมวลชนสร้างบรรยากาศสำหรับการพัฒนา สื่อมวลชนให้ข่าวสารกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาขึ้น สื่อมวลชนขยายทัศนวิสัยของประชาชนในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวาง ช่วยให้ เกิดความรู้สึกเข้าใจผู้อื่น ก่อให้เกิดความสนใจต่อประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนา การรายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น ข่าวด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศหรือของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทำให้เกิดบรรยากาศทางความรู้สึกนึกคิดเชิงวิชาการ ซึ่งกระตุ้นประชาชนมองตนเองในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ และมองอนาคตที่กำลังจะไปถึงอีกด้วย

6. สื่อมวลชนทำหน้าที่ช่วย โดยทางอ้อมในการเปลี่ยนทัศนคติหรือค่านิยมที่ฝังแน่น ยึดถืออยู่เป็นเวลานาน ให้เป็นค่านิยมสมัยใหม่

7. สื่อมวลชนช่วยเสริมการตัดสินใจของบุคคล โดยการส่งผ่านข่าวสารไปตาม ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยปกติแล้วผู้นำหรือผู้ที่มีอิทธิพล ในการชักจูงใจคนอื่น ๆ ในสังคมมักจะเป็นผู้ที่ใช้สื่อมวลชนอย่างมาก ในบางครั้งสื่อมวลชนเป็นวิถีทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด ในการสื่อสารจากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่ง

8. สื่อมวลชนสามารถให้สถานภาพแก่บุคคล สื่อมวลชนช่วยสร้างชื่อเสียงให้ แก่บุคคล โดยให้การยกย่อง ให้การสนับสนุน เพียงสื่อมวลชนให้ความสนใจแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ เท่ากับช่วยเสริมสร้างสถานภาพของบุคคลนั้นแล้ว คือในประเทศที่กำลังพัฒนาสื่อมวลชนจะช่วย สร้างผู้นำ เพื่อให้มีโอกาสนำการพัฒนา เข้ามาสู่การปฏิบัติที่แท้จริงได้

9. สื่อมวลชนจะช่วยขยายการวิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลอย่างกว้าง ขวางขึ้น เมื่อประเทศพัฒนาขึ้นก็จะต้องการขยายการวิจารณ์ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการ อภิปรายปัญหาของบ้านเมือง ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องรับฟังและรับรู้ นโยบายของประเทศว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญ สำหรับการพัฒนาประเทศ

10. สื่อมวลชนสามารถบังคับให้เป็นไปตามปทัสถานทางสังคม สื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข่าวสาร ความประพฤติปฏิบัติที่ออกนอกกลุ่มทางของปทัสถานทางสังคมที่ยึดถืออยู่ในกรณีที่ปทัสถานนั้น ๆ ยังไม่เป็นที่รับทราบทั่วทั้งสังคมหรือยังคลุมเครืออยู่สื่อมวลชนจะกระจายข่าวสารเกี่ยวกับปทัสถานเหล่านั้นให้กับประชาชน ได้ทราบอย่างชัดเจน เช่นที่สื่อมวลชนกล่าวขย่งสรรเสริญชวานาที่มีผลผลิตที่ดียอดเยี่ยม ในขณะที่เดียวกันก็อาจประณาม การฉ้อโกงของผู้บริหารบางคน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อถูกเปิดเผยออกมาในที่สาธารณะ การลงโทษทางสังคมย่อมเกิดขึ้น เท่ากับเป็นการเตือนประชาชนไม่ให้กระทำการดังกล่าว

11. สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นครู ทำหน้าที่ให้การศึกษาและการอบรมแก่ประชาชน สื่อมวลชนสามารถให้ความรู้แก่ประชาชน ได้โดยตรงในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนก็อาจช่วยเสริมการศึกษาในโรงเรียน ช่วยครูสอนนักเรียนในชั้น และทดแทนครู ในกรณีที่ผู้สอนหรือครู ไม่มีความชำนาญในการสอนวิชาการในแขนงนั้น ๆ

สมาน งามสนิท¹⁰ ได้รวบรวมและเรียบเรียงบทบาทหน้าที่และอิทธิพลของวีดิโอ เทป และภาพยนตร์ไว้สรุปได้ว่า สื่อทั้งสองประเภทนี้มีบทบาทหน้าที่ในสังคมหลายด้าน ทั้งในด้านให้ข่าวสารให้การศึกษา ให้ความบันเทิง ด้านการพัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาการเมือง พัฒนารวมตลอดจนสิ่งแวดล้อม ในที่นี้จะเน้นเฉพาะบทบาทหน้าที่ของวีดิโอ เทปและภาพยนตร์ต่อการพัฒนาสังคม

จากการที่ภาพยนตร์และวีดิโอ เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งมีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างยิ่ง ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ได้กำหนดมาตรการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม จริยธรรม และการเมืองโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในการพัฒนาไว้ในหัวข้อที่ (2), (6), (11) และ (12) ไว้ดังนี้

10. สมาน งามสนิท "บทบาทหน้าที่และอิทธิพลของภาพยนตร์และวีดิโอ" เอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาพนิ่งและภาพยนตร์ (นันทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2530), หน้า 709-777

"(2) รณรงค์ผ่านสื่อมวลชนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและวัยเยาว์เลี้ยงดูเด็ก"

"(6) รณรงค์ให้สื่อมวลชนเสนอกิจกรรมด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง และมีสาระ น่าสนใจให้มากยิ่งขึ้น"

"(11) ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางมาตรการควบคุม ป้องกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมมิให้เผยแพร่สู่สังคม โดยให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเปรียบเทียบทางสื่อมวลชน และวิทยุกระจายเสียง"

"(12) ให้สถานศึกษา หน่วยงานและสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองอย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศ เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองให้แก่เยาวชนทุกระดับ โดยจัดอบรมผู้นำเยาวชนทั่วประเทศทางด้านการเมืองและความมั่นคงทุกปี"

จากการที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมองเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนซึ่งมีภาพยนตร์รวมอยู่ด้วยที่มีต่อการพัฒนาเช่นนี้ ย่อมสอดคล้องกับมติที่ประชุมสมัยสามัญขององค์การยูเนสโกครั้งที่ 12 ณ กรุงปารีสในปี 2505 ซึ่งที่ประชุมมีมติว่า "การศึกษาค้นคว้าเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลาย" และมีมติเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อมวลชนที่ดีจะมีส่วนช่วยในการศึกษาค้นคว้าได้มาก จึงมีมติว่าสมควรพัฒนาสื่อมวลชนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ดังนั้น ภาพยนตร์และวิดีโอซึ่งเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อสังคมหลายอย่างที่พอสรุปให้เห็นได้ชัดมี 4 อย่างดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสารต่อมวลชนข่าวสารที่เสนอแก่มวลชนนั้นต้องมีสาระและความจริง
2. หน้าที่ในการให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ข้อนี้ นอกจากการเสนอข่าวสารแล้วอาจจะเสนอชัยวิพากษ์วิจารณ์ของตนลงไปในข่าวนั้นด้วยในลักษณะของบทบรรณาธิการนั้นด้วย
3. ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา หน้าที่นี้สื่อมวลชนทุกแขนงจะเสนอเนื้อหาทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ค้นพบใหม่ ๆ การให้การศึกษาของสื่อมวลชนมีขอบข่ายกว้างขวางมาก บางสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้สื่อมวลชนโดยเฉพาะภาพยนตร์และวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือให้การศึกษาแก่มวลชน และ
4. เป็นเครื่องมือของกระบวนการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งข้อนี้ก็ตรงกับมติของยูเนสโกที่บอกว่าสื่อมวลชนทำหน้าที่พัฒนาทางการเมือง หน้าที่นี้สำคัญมากในระบอบประชาธิปไตย เพราะภาพยนตร์และวิดีโอสามารถเป็นเวทีกลางของความคิดเห็นที่คล้อยตามหรือขัดแย้ง โดยทำตนเป็นกลางไม่เอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง ทิศณะต่าง ๆ ที่ประชาชนแสดงออกผ่านสื่อมวลชน เฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์หรือวิดีโอเทปข่าวนี้ ทำให้ประชาชนสามารถพิจารณาได้ด้วยสติปัญญาของตนเองว่า อะไรผิดอะไรถูกแล้วหาทางแก้ไขที่ดีที่สุด การฟังความคิดเห็นของประชาชนที่แสดงออกโดยเสรีนี้จะนำไปสู่ฉันทานุมัติหรือประชามติในรูปแบบของประชาธิปไตย และรัฐบาลก็จะใช้ประชามตินี้เป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณาหาทางแก้ปัญหาตามรูปแบบของประชาธิปไตยต่อไป ช่วยให้ประชาชนสำนึกในคุณค่าของสังคมของตนได้เป็นอย่างดี ส่วนภาพยนตร์หรือวิดีโอบันเทิงก็จะบรรจุเนื้อหาสาระที่สะท้อนภาพของสังคมเข้าไว้ เพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชนได้โดยไม่รู้สึกตัวนอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักพัฒนาสังคมยังสามารถใช้ภาพยนตร์และวิดีโอเทปเผยแพร่และชักจูงให้คนทั่วไปได้ทราบถึงสภาพที่เลวร้ายของสังคม ความอยุติธรรมของสังคม และใช้ภาพยนตร์และวิดีโอเพื่อการสื่อสารเพื่อให้ทราบความต้องการของสังคมรวมทั้งเสนอแนะในแง่ของการป้องกันและแก้ปัญหาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมนอกจากนั้น นักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้ภาพยนตร์และวิดีโอเทปเป็นแหล่งข่าวสาร (to inform) และกระบอกเสียง (to advocate) ชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากการสื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ตลอดจนอิทธิพล ดังกล่าวแล้วนี้ จึงเกิดศาสตร์แนวใหม่ขึ้น ชื่อว่า วารสารศาสตร์พัฒนาการและนิเทศศาสตร์พัฒนาการ โดยวารสารศาสตร์พัฒนาการเน้นเรื่องหนังสือพิมพ์เป็นหลัก ส่วนนิเทศศาสตร์พัฒนาการจะเน้นทุกสื่อ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ ทั้งหมดนี้เพื่อกำหนดพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะ เป็นสื่อประเภทใดสาขาใดจะมีลักษณะเป็นสื่อที่กำหนดวัตถุประสงค์ (purposive) เป้าหมาย (goal-oriented) ที่แน่นอนโดยหวังผล (effect) จากสื่อที่ผลิตขึ้น เช่น เสนอเรื่องราวของประชากรทั่วโลกเพื่อให้ผู้ชมหันมาสนใจการวางแผนครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้ นิเทศศาสตร์พัฒนาการยังมีความมุ่งหมายในทางปฏิบัติ ที่ผู้ใช้สื่อแต่ละประเภทหวังผลในทางปฏิบัติต่อผู้ชมหรือผู้รับสารนิเทศศาสตร์พัฒนาการจะไม่มุ่งแต่ให้ข่าวสารและให้เข้าใจเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่กระตุ้นและโน้มน้าวจิตใจ เพื่อให้เกิดการยอมรับปฏิบัติด้วย เป็นการยกระดับให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะที่ดีขึ้นหรือสู่ภาวะที่พัฒนาแล้ว

การเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาโดยอาศัยสื่อมวลชนนี้ ดาเนียล เลอร์เนอร์ (Daniel Lerner) สนับสนุนไว้ว่า "สื่อมวลชนสาขาแรกเป็นกระบวนการให้เกิดการพัฒนาโดยนำความคิดใหม่ ๆ ข่าวสารใหม่ ๆ ไปกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งใหม่ ๆ เช่น กระตุ้นชาวนาให้ออกมาเรียนหนังสือเพื่อจะได้ทำงานในเมือง กระตุ้นเมียชาวนาให้ลดการมีลูก กระตุ้นลูกสาวชาวนาให้ออกไปใส่เสื้อผ้าใหม่ ใส่รองเท้าส้นสูง และทำผมสวย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากสื่อมวลชนทั้งสิ้น" สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในการให้ความรู้ โน้มน้าวจิตใจให้ผู้รับสารยอมรับ และปฏิบัติตามนั้น ได้แก่ปัจจุบันนี้วิทยุ โทรทัศน์ ก็เป็นส่วนหนึ่งของสื่อชนิดนี้ด้วย

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การสุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ทราบทัศนคติความต้องการต่อการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีโครงการศาลาอีสานเขียว จึงได้ใช้การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Survey) โดยทำการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) นั้นคือขั้นตอนที่ 1 เป็นการเลือก 10 จังหวัด จาก 17 จังหวัด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อจังหวัดในภาคอีสานในแต่ละภาคที่แบ่งตามภูมิศาสตร์ คือ อีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้

ขั้นตอนที่ 2 คือการเลือกอำเภอ 1 อำเภอจากจังหวัดที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่างโดยวิธีจับฉลากเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 การที่จังหวัดชัยภูมิได้รับเลือก 2 อำเภอ และนครราชสีมาได้รับเลือก 3 อำเภอ ก็เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เพื่อให้ได้ครบ 15 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 3 คือการเลือกหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้โครงการอีสานเขียวและมีศาลาอีสานเขียวแล้ว 1 หมู่บ้านในแต่ละอำเภอโดยวิธีการเดียวกับที่ขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนสุดท้าย คือการเลือกบุคคลที่จะให้เป็นตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์โดยแยกบุคคลออกเป็น 2 ประเภทคือ 1. ผู้นำได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 คน 2. ประชาชน หมู่บ้านละ 28 คน โดยวิธีเดียวกับที่ขั้นตอนที่ 1 รวมเป็นตัวอย่างที่เก็บ 495 ราย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสุ่มตัวอย่าง

เขต	จังหวัด	อำเภอ	หมู่บ้าน	รวม
อีสานเหนือ				
	เลย	วังสนา	วังทอง	33
	นครพนม	ธาตุพนม	แก่งโพธิ์	33
		นาแก	โพนตม	33
	สกลนคร	โคกศรี		
		สุพรรณ	แมต	33
	อุดรธานี	เพ็ญ	โนนสะอาด	33
อีสานกลาง				
	ขอนแก่น	ชุมแพ	บัวสีมมา	33
	กาฬสินธุ์	กมลาไสย	เมย	33
		ร่องคำ	ด่านใต้	33
	ชัยภูมิ	แก่งคร้อ	โนนสะอาด	33
		บ้านแก่ง	หนองไผ่	33
อีสานใต้				
	นครราชสีมา	ถั่วฝักยาว	ตะโก	33
		สูงเนิน	นากลาง	33
		โชคชัย	ลาดบัวขาว	33
	บุรีรัมย์	นางรอง	ทุ่งโพธิ์	33
	สุรินทร์	ศรีขรภูมิ	อาวฐ	33

รวม 455

2. การรวบรวมข้อมูล

ในการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือสัมภาษณ์ตัวอย่างเหล่านี้ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2532 โดยใช้พนักงานสัมภาษณ์ที่เป็นนักศึกษาปริญญาโทจากสถาบันจัดพัฒนบริหารศาสตร์ 5 คน และครูประจำโรงเรียนในอำเภอที่เลือกเป็นตัวอย่าง 5 คน ที่ได้รับการฝึกอบรมวิธีการสัมภาษณ์แล้วเป็นอย่างดี ผู้ศึกษาเองได้ออกไปสังเกตการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกหมู่บ้าน

3. ลักษณะตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็นประเภทได้แก่ ประชาชนร้อยละ 82.8 กรรมการหมู่บ้านร้อยละ 11.2 จำแนกตามอายุคือ อายุระหว่าง 20-40 ปี ร้อยละ 25.5 อายุระหว่าง 21-60 ปี ร้อยละ 45.5 อายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 60.0 จำแนกเป็นเพศ เพศชาย ร้อยละ 60.0 เพศหญิง ร้อยละ 40.0 ตัวอย่าง ร้อยละ 22.4 ยังโสด ร้อยละ 77.6 แต่งงานแล้ว เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ร้อยละ 81.4 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา 6 ร้อยละ 18.6 จบการศึกษาสูงกว่าประถม 6 จำแนกตามอาชีพ ร้อยละ 87.3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 12.7 ประกอบอาชีพอื่น และจำแนกตามรายได้ ร้อยละ 43.0 มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 1,000.00 บาท ร้อยละ 24.0 มีรายได้ตั้งแต่ 1,001-2,000 บาท ร้อยละ 12.9 มีรายได้ตั้งแต่ 2,001-5,000 บาท และร้อยละ 20.0 มีรายได้สูงกว่า 5,000 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะของตัวอย่าง

ลักษณะ	ร้อยละ
ประเภท	
ชาวบ้าน	82.8 (410)
กรรมการหมู่บ้าน	17.2 (85)
อายุ	
20-40 ปี	25.5 (126)
21-60 ปี	45.5 (225)
61-ขึ้นไป	29.1 (144)
เพศ	
ชาย	60.0 (297)
หญิง	40.0 (198)
สถานภาพสมรส	
โสด	22.4 (111)
แต่งงาน	77.6 (384)
การศึกษา	
การศึกษาประถม 6	81.4 (403)
สูงกว่าประถม 6	18.6 (92)
อาชีพเกษตรกรรม	87.3 (432)
อาชีพอื่น ๆ	12.7 (63)
รายได้	
ต่ำกว่า 1,000 บาท	43.0 (213)
1,001 - 2,000 บาท	24.0 (119)
2,001 - 5,000 บาทขึ้นไป	12.9 (64)
สูงกว่า 5,000 บาท	20.0 (99)

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษาความรู้ทัศนคติของประชาชนครั้งนี้ เพื่อนำเอาความรู้หรือข่าวสารที่ได้ไปใช้ในการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปที่ศาลาอีसान เชียง ได้แบ่งหัวข้อศึกษาออกเป็น 9 หัวข้อใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ศึกษาความรู้และการมีส่วนร่วมในโครงการอีसान เชียงและโครงการศาลาอีसान เชียง
2. ศึกษาการใช้ประโยชน์จากศาลาอีसान เชียง
3. การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทของรายการที่เปิดรับและสถานที่ที่เปิดรับ
4. ศึกษาการเป็นเจ้าของเครื่องรับสื่อมวลชน เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และวีดิโอ
5. ความต้องการความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริม
6. ความต้องการและความเชื่อมั่นในศูนย์วัดโอเทป
7. ความเต็มใจและยินดีที่จะบริจาคเป็นส่วนตัวเพื่อที่จะสมทบทุนการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป
8. ความเต็มใจและยินดีที่จะจ่ายค่าใช้ศูนย์วัดโอเทป
9. ศึกษาความต้องการวีดิโอเทปที่ให้ความรู้ต่าง ๆ มาไว้ในศูนย์วัดโอเทป

ความรู้และการมีส่วนร่วมในโครงการอีसान เชียง

จากการศึกษาพบว่าตัวอย่างร้อยละ 92.2 รู้จักโครงการอีसान เชียง ร้อยละ 30 ไม่รู้จักและร้อยละ 0.8 ไม่ให้คำตอบ ต่อความเข้าใจโครงการอีसान เชียงนั้นร้อยละ 77.5 เข้าใจว่าโครงการอีसान เชียงเป็นโครงการพัฒนาทั่ว ๆ ไป เช่นการพัฒนาแหล่งน้ำ การปลูกป่า ร้อยละ 8.1 เข้าใจว่าเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร้อยละ 14.4 เข้าใจว่าโครงการอีसान เชียงเป็นโครงการพัฒนาทางด้านการศึกษา และร้อยละ 0.2 ไม่ให้คำตอบ ส่วนการเข้าร่วมโครงการอีसान เชียงนั้น ตัวอย่างร้อยละ 72.9 เคยเข้าร่วมโครงการอีसान เชียง ร้อยละ 26.3 ไม่เข้าร่วมและร้อยละ 0.8 ไม่ตอบ

โครงการอีसान เชียงที่ผู้ตอบคำถามเคยเข้าร่วมนั้นได้แก่ร้อยละ 60.0 เข้าร่วมโครงการก่อสร้างศาลาอีसान เชียง ร้อยละ 21.2 เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ เช่น ปลูกป่า ขุดแหล่งน้ำ ร้อยละ 16.8 เข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละของความรู้เรื่องโครงการอีสานเขียวและการมีส่วนร่วม

ความรู้เรื่องโครงการอีสานเขียวและการมีส่วนร่วม	ร้อยละ
ความรู้	
รู้จัก	92.2 (476)
ไม่รู้จัก	3.0 (15)
อื่น ๆ	0.8 (4)
การมีส่วนร่วม	
เคยเข้าร่วม	72.9 (361)
ไม่เคยเข้าร่วม	26.3 (130)
อื่น ๆ	0.8 (4)

ในส่วนผู้เข้าร่วมโครงการศาลาอีสานเขียว ซึ่งจะเป็นที่ตั้งของศูนย์วัดโอเท่นั้น ผลปรากฏว่าร้อยละ 58.4 เข้าร่วมโครงการก่อสร้างศาลาอีสานเขียว ร้อยละ 40.2 ไม่เข้าร่วม

ส่วนการคาดว่าจะใช้ศาลาอีสานเขียวอย่างไรให้เป็นประโยชน์สูงสุดนั้น ผลจากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 70.5 ใช้เป็นที่ประชุม ร้อยละ 7.9 ยังไม่ได้ทำประโยชน์อะไร ร้อยละ 21.4 ร้อยละ 21.4 อื่น ๆ

ส่วนการคาดการณ์ว่าจะใช้ประโยชน์จากศาลาอีสานเขียวอย่างไรนั้น ร้อยละ 39.4 ตอบว่าจะใช้สำหรับฝึกอาชีพการเกษตร ร้อยละ 13.3 คิดว่าจะใช้ศาลาอีสานเขียว ฝึกงานช่างงานฝีมือ ร้อยละ 44.6 ใช้ศาลาอีสานเขียวฝึกอาชีพอย่างอื่น

ส่วนการที่จะใช้ศาลาอีสานเขียวฝึกอาชีพโดยมีวัดโอเท่ประกอบด้วยนั้น ตัวอย่างร้อยละ 90.3 เห็นว่าจะมีประโยชน์มาก ร้อยละ 8.9 เห็นว่ามีประโยชน์ และ 0.8 เห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ร้อยละของการเข้าร่วมโครงการศาลาลีสานเขียว การใช้ประโยชน์ศาลาลีสานเขียว

การเข้าร่วมโครงการศาลาลีสานเขียว และการใช้ศาลาลีสานเขียว	ร้อยละ
โครงการศาลาลีสานเขียว	
เข้าร่วม	58.4 (289)
ไม่เข้าร่วม	40.2 (199)
อื่น ๆ	1.8 (7)
การใช้ศาลาลีสานเขียวในปัจจุบัน	
ใช้เป็นที่พักประชุม	70.5 (349)
ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์	7.9 (39)
อื่น ๆ	21.4 (106)
ไม่ตอบ	0.2 (1)
ต้องการใช้ศาลาลีสานเขียว	
ศูนย์ฝึกอาชีพเกษตร	39.40 (195)
ศูนย์ฝึกงานช่าง	13.30 (66)
อื่น ๆ	44.6 (221)
ไม่ตอบ	2.6 (13)
ประโยชน์ของการฝึกอาชีพ	
โดยใช้วัดโฮเทมประกอบ	
มีประโยชน์มาก	90.3 (44)
มีประโยชน์	8.9 (44)
ไม่มีประโยชน์	0.8 (4)

เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น ได้ศึกษาเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์ และวิดีโอเทป
เฉพาะส่วนนี้เท่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศูนย์วัดโฮเทมมากกว่าสื่ออย่างอื่น ผลการศึกษา
ปรากฏว่า ร้อยละ 81.0 มีเครื่องรับวิทยุ ร้อยละ 19.0 ไม่มีเครื่องรับ ร้อยละ 71.3 ฟังวิทยุ
ร้อยละ 28.3 ไม่ฟังวิทยุ ร้อยละ 76.6 ฟังวิทยุที่บ้าน ร้อยละ 23.4 ฟังที่อื่น ร้อยละ 50.3
ฟังรายการประเภทข่าวและบันเทิง ร้อยละ 49.7 ฟังรายการประเภทอื่น ร้อยละ 61.8

มีโทรทัศน์ ร้อยละ 38.๘ ไม่มีโทรทัศน์ ร้อยละ ๖1.๒ ดูโทรทัศน์ ร้อยละ 7.3 ไม่ดูโทรทัศน์ ร้อยละ .2 ไม่ตอบ ร้อยละ 62.6 ดูโทรทัศน์ที่บ้าน ร้อยละ 37.4 ดูโทรทัศน์ที่อื่น ร้อยละ 50.5 ดูรายการประเภทข่าวและบันเทิง ร้อยละ 49.5 ดูรายการประเภทอื่น ๆ ร้อยละ 8.1 มีเครื่องเล่นวีดิโอเทป ร้อยละ 91.7 ไม่มีเครื่องเล่นวีดิโอเทป ร้อยละ ๘.๒ ไม่ตอบ ร้อยละ 64.๘ เคยดูวีดิโอเทป ร้อยละ 36 ไม่เคยดู ตั้งรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ร้อยละของผู้มีเครื่องรับสื่อมวลชน และการเปิดรับสื่อมวลชน

การเป็นเจ้าของเครื่องรับสื่อมวลชน		ร้อยละ
<u>การเป็นเจ้าของ</u>		
<u>วิทยุ</u>		
มี		81.0 (401)
ไม่มี		19.0 (94)
<u>โทรทัศน์</u>		
มี		61.8 (306)
ไม่มี		38.2 (189)
<u>วิดีโอเทป</u>		
มี		8.1 (91.7)
ไม่มี		
<u>การเปิดรับสื่อมวลชน</u>		
<u>วิทยุ</u>		
ฟัง		71.3 (353)
ไม่ฟัง		28.3 (140)
ไม่ตอบ		.4 (2)
<u>โทรทัศน์</u>		
ดู		92.5 (458)
ไม่ดู		7.3 (36)
ไม่ตอบ		.2 (1)
<u>วิดีโอเทป</u>		
เคยดู		64.0 (317)
ไม่เคยดู		36.0 (178)
<u>รายการที่เปิดรับ</u>		
<u>วิทยุ</u>		
ข่าวบันเทิง		50.3 (249)
อื่น ๆ		49.7 (246)
<u>โทรทัศน์</u>		
ข่าวบันเทิง		50.5 (250)
อื่น ๆ		49.5 (245)
<u>สถานที่ที่เปิดรับ</u>		
<u>วิทยุ</u>		
ที่บ้าน		76.6 (379)
ที่อื่น ๆ		23.4 (116)
<u>โทรทัศน์</u>		
ที่บ้าน		62.6 (310)
ที่อื่น ๆ		37.4 (185)

ส่วนความต้องการความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริมนั้น ผลการศึกษาปรากฏว่าตัวอย่าง ร้อยละ 98.0 ต้องการความรู้ใหม่เพื่อปรับปรุงอาชีพเดิม ร้อยละ 2.0 ไม่ต้องการ และร้อยละ 97.4 ต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเสริม ร้อยละ 2.6 ไม่ต้องการ

ตารางที่ 8 ร้อยละของผู้ต้องการความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริม

ความรู้ใหม่	ร้อยละ
<u>พัฒนาอาชีพเดิม</u>	
ต้องการ	98.0 (485)
ไม่ต้องการ	2.0 (10)
<u>พัฒนาอาชีพเสริม</u>	
ต้องการ	97.4 (482)
ไม่ต้องการ	2.6 (13)

ในส่วนที่เป็นความต้องการศูนย์วัดโอเทปไว้ที่ศาลาอีสานเขียว และข้อแสดงถึงความต้องการที่แท้จริงว่าชาวบ้านต้องการศูนย์วัดโอเทปจริงนั้น จากการศึกษาได้พบว่า ร้อยละ 89.9 ต้องการ ร้อยละ 9.3 ไม่ต้องการ และ ร้อยละ 0.8 ไม่มีความเห็น และร้อยละ 99.2 เชื่อว่าศูนย์วัดโอเทปจะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านและชุมชนอย่างมาก มีเพียงร้อยละ 0.4 เท่านั้นที่เห็นว่าศูนย์วัดโอเทปจะไม่เป็นประโยชน์

ส่วนที่แสดงว่าชาวบ้านมีความต้องการศูนย์วัดโอเทปนั้นคือชาวบ้านเต็มใจจะช่วยกันบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อสมทบในการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป ผลของการศึกษาปรากฏว่า ร้อยละ 92.3 ยินดีบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป ร้อยละ 7.7 ไม่ยินดี

เมื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปเสร็จแล้วประชาชนยังยินดีที่จะเสียค่าใช้จ่ายบริการจากศูนย์อีกด้วย คือร้อยละ 96.6 ยินดีเสียค่าใช้จ่าย ร้อยละ 3.4 ไม่ยินดีเสียค่าใช้จ่าย ในจำนวนผู้ยินดีจะเสียค่าใช้จ่ายนั้น ร้อยละ 59.6 ยินดีจ่ายครั้งละ 1-5 บาท ร้อยละ 34.5 ยินดีจ่ายครั้งละ 6-10 บาท ร้อยละ 5.9 ยินดีจ่ายครั้งละ 11-15 บาท

ตารางที่ 9 ร้อยละของความต้องการและความเชื่อมั่นในศูนย์วัดโอ

ศูนย์วัดโอแบบ	ร้อยละ
ความต้องการ	
ต้องการ	89.9 (445)
ไม่ต้องการ	10.1 (50)
ความคิดที่ว่าศูนย์จะเป็นประโยชน์หรือไม่	
เป็นประโยชน์	99.2 (491)
ไม่เป็นประโยชน์	.8 (4)
ความเต็มใจที่จะบริจาคทรัพย์สิน	
เพื่อร่วมจัดตั้งศูนย์วัดโอแบบ	
ยินดีจ่าย	96.6 (478)
ไม่ยินดีจ่าย	3.4 (17)
จำนวนเงินที่ยินดีจ่ายในการใช้บริการศูนย์ฯ (ต่อครั้ง)	
1-5 บาท	59.6 (295)
6-10 บาท	34.5 (171)
11-15 บาท	5.9 (29)

ส่วนความรู้ที่ชาวบ้านต้องการนั้นมีด้วยกันหลายด้าน มีตั้งแต่การประกอบอาชีพตลอดจนการบันเทิง ได้แก่ ร้อยละ 98.2 ต้องการความรู้ด้านการเกษตร ร้อยละ 1.8 ไม่ต้องการ ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้ด้านกฎหมาย ร้อยละ 4.2 ไม่ต้องการ ร้อยละ 98.0 ต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ร้อยละ 2.0 ไม่ต้องการ ร้อยละ 96.4 ต้องการความรู้ด้านการค้าขาย ร้อยละ 3.6 ไม่ต้องการ ร้อยละ 95.2 ต้องการความรู้ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ร้อยละ 4.8 ไม่ต้องการ ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่บ้านที่เหมาะสม ร้อยละ 4.2 ไม่ต้องการ ร้อยละ 95.8 ต้องการความรู้ด้านประชาธิปไตย ร้อยละ 4.2 ไม่ต้องการ ร้อยละ 95.6 ต้องการรายการบันเทิง เช่น หมอลำ หรือลิเก

ตารางที่ 10 ร้อยละของความต้องการความรู้ที่ศูนย์วิจัยโอเพนสคูลาอีสานเขียว

ประเภทความรู้	ร้อยละ
<u>ความรู้ด้านการเกษตร</u>	
ต้องการ	98.2 (486)
ไม่ต้องการ	1.8 (9)
<u>ความรู้ด้านการกฎหมาย</u>	
ต้องการ	95.8 (474)
ไม่ต้องการ	4.2 (21)
<u>ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย</u>	
ต้องการ	9.8 (484)
ไม่ต้องการ	.2 (10)
<u>ความรู้ด้านทำการค้า</u>	
ต้องการ	96.4 (477)
ไม่ต้องการ	3.6 (18)
<u>ความต้องการด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน</u>	
ต้องการ	95.2 (471)
ไม่ต้องการ	4.8 (24)
<u>ความต้องการด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม</u>	
ต้องการ	95.8 (474)
ไม่ต้องการ	4.2 (21)
<u>ความต้องการด้านประชาธิปไตย</u>	
ต้องการ	95.8 (474)
ไม่ต้องการ	4.2 (21)
<u>ความต้องการด้านความบันเทิง เช่น หนังสือนำ เลิก</u>	
ต้องการ	95.6 (473)
ไม่ต้องการ	4.4 (22)

จากตารางที่ 5 พบว่าตัวอย่างได้เข้าร่วมโครงการอีสานเขียว ร้อยละ 72.9 และ ร้อยละ 26.3 พบว่าไม่ได้ร่วมในโครงการ ตารางที่ 11 เป็นความพยายามที่จะวิเคราะห์ว่ามี ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเข้าร่วมในโครงการฯ ตัวอย่างที่อยู่ในเขต อีสานกลางเข้าร่วมในโครงการสูงสุดคือร้อยละ 72.2 รองลงมาได้แก่อีสานใต้ และที่เข้าร่วม โครงการต่ำสุดคือตัวอย่างในเขตอีสานเหนือ ซึ่งเข้าร่วมโครงการเพียงร้อยละ 44.2 เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะส่วนใหญ่ออนแบบสอบถามที่อยู่ในอีสานเหนือจะมีงานอื่นทำอยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาพอที่จะมา ร่วมในโครงการอีสานเขียวได้ ดังที่คาดหมายไว้ตัวอย่างซึ่งเป็นกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมใน โครงการฯ มากกว่าชาวบ้านเพราะว่ากรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่โดยตรงต้องเป็นกรรมการบริหาร โครงการแทบทุกโครงการที่เข้าไปในชุมชน ผู้ที่อายุระหว่าง 41-60 ปี เป็นผู้ที่เข้าร่วมโครงการ มากที่สุดคือร้อยละ 65.2 ผู้ที่อายุระหว่าง 20-40 ปี เข้าร่วมโครงการน้อยที่สุดคือร้อยละ 52.0 ชายเข้าร่วมในโครงการมากกว่าหญิง คนที่แต่งงานแล้วและคนโสดเข้าร่วมในโครงการในอัตรา ส่วนที่ใกล้เคียงกัน ผู้ที่มีการศึกษาด้านนั้นคือการศึกษาภาคบังคับเข้าร่วมโครงการมากกว่าผู้ที่มีการ ศึกษาสูงกว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเข้าร่วมโครงการมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม ผู้ที่มีรายได้ปานกลาง 1,001-2,000 และ 2,001-5,000 บาท เข้าร่วม ในโครงการมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำหรือสูง ดูตารางที่ 11

ตัวอย่างที่ 11 ซ้อยละของการเข้าร่วมโครงการฟาลาอีसानเขียว จำแนกตามลักษณะของตัวอย่าง

ลักษณะ	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม
<u>ภูมิศาสตร์</u>		
อีสานเหนือ	44.2	55.8
อีสานกลาง	72.2	27.8
อีสานใต้	61.3	38.7
<u>ประเภทผู้ตอบ</u>		
ชาวบ้าน	55.5	44.5
กรรมการหมู่บ้าน	77.8	22.2
<u>อายุ</u>		
20-40 ปี	52.0	48.0
41-60 ปี	65.2	34.8
61 ปี ขึ้นไป	56.3	43.7
<u>เพศ</u>		
ชาย	67.0	3.3
หญิง	47.7	52.3
<u>สถานภาพสมรส</u>		
โสด	57.8	42.2
แต่งงาน	59.6	40.4
<u>การศึกษา</u>		
ประถม 6	61.1	38.9
สูงกว่า	51.1	48.9
<u>อาชีพ</u>		
เกษตรกรรม	61.4	38.6
อื่น ๆ	44.3	55.7
<u>รายได้</u>		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	58.1	41.9
1,000 - 2,000 บาท	65.3	34.7
2,001 - 5,000 บาท	66.4	33.6
สูงกว่า 5,000 บาท	50.0	50.0

ดังที่ทราบในตารางที่ 9 ว่า ตัวอย่างถึงร้อยละ 89.9 ต้องการศูนย์วัดโอ เมื่อแยกพิจารณาตามลักษณะต่าง ๆ ของตัวอย่างแล้วพบว่า ชาวบ้านและกรรมการหมู่บ้าน ชายหรือหญิง คนที่เป็นโสดหรือแต่งงานแล้ว ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ เกษตรกรรมต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นหรือให้มีศูนย์วัด โอที่ศาลาอีสานเขียว ในอัตราส่วนที่สูง และเท่ากันหรือไม่แตกต่างกันเลย แต่อย่างไรก็ตามผู้ตอบจากอีสานใต้และอีสานกลางมีความต้องการสูงกว่าผู้ตอบจากอีสานเหนือ ผู้ตอบที่อายุ 41-60 ปี ต้องการมากกว่าผู้ที่อายุน้อยกว่าหรือมากกว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำสุดต้องการให้มีมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่า

ในเรื่องความยินดีออกค่าใช้จ่ายในการให้บริการของศูนย์วัดโอ ตัวอย่างไม่ว่าจะแตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ ดังที่ได้วิเคราะห์แล้วข้างต้น เกือบทั้งหมดยินดีที่จะเสียบริการนั้นคือ ถึงแม้ตัวอย่างจะแตกต่างกันต่างก็ยินดีที่จะเสียค่าบริการ

ในเรื่องของการร่วมสมทบในการจัดตั้งศูนย์ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับความต้องการฯ และความยินดีที่จะเสียค่าบริการ นั้นคือถึงแม้จะมีลักษณะต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น ประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ฯลฯ เกือบทั้งหมดต่างก็ยินดีที่จะร่วมสมทบทุน ยกเว้นในเรื่องการศึกษาผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าคือ สูงกว่า ป.6 กลับยินดีในอัตราส่วนที่ต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาไม่เกิน ป. 6 นั้นคือ ร้อยละ 85.9 กับ 93.8 โดยสรุปอาจจะกล่าวได้ว่าเกือบทุกคน (กว่าร้อยละ 90) ไม่ว่าจะแตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ ต่างก็ต้องการและยินดีเสียค่าบริการและยินดีที่จะร่วมสมทบทุนในการจัดตั้งศูนย์วัด โอ เทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไว้ที่ศาลาอีสานเขียวดูตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ร้อยละของความต้องการศูนย์วัดโอเพนเน็ตต์ออกค่าใช้จ่ายร่วมสมทบทุนจัดตั้งศูนย์ฯ
จำนวนตามลักษณะของตัวอย่าง

ลักษณะ	ความต้องการ		เสียดำบริการ		ร่วมสมทบจัดตั้งศูนย์ฯ	
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ยินดี	ไม่ยินดี	ยินดี	ไม่ยินดี
ภูมิศาสตร์						
อีสานเหนือ	90.8	9.2	97.0	3.0	92.7	7.3
อีสานกลาง	98.8	1.2	97.0	3.0	92.8	7.2
อีสานใต้	100.0	-	95.8	4.2	91.5	8.5
ประเภทผู้ตอบ						
ชาวบ้าน	89.8	9.5	96.6	3.4	92.2	7.8
กรรมการหมู่บ้าน	90.6	8.2	96.5	3.5	92.9	7.1
อายุ						
20-40 ปี	87.3	8.1	96.3	2.2	91.9	8.1
41-60 ปี	88.4	11.1	97.0	3.0	92.9	7.1
61 ปี ขึ้นไป	87.5	11.1	92.7	8.3	89.6	10.4
เพศ						
ชาย	90.9	8.1	96.3	2.2	91.9	8.1
หญิง	88.4	11.1	97.0	3.0	92.9	7.1
สถานภาพสมรส						
โสด	86.5	12.6	93.7	6.3	92.8	7.2
แต่งงาน	90.9	8.3	97.4	2.6	92.2	7.8
การศึกษา						
ประถม 6	91.1	8.2	97.8	2.2	93.8	6.2
สูงกว่า	87.8	14.4	91.3	8.7	85.9	14.1
อาชีพ						
เกษตรกรรม	89.8	7.9	96.8	3.2	92.1	7.9
อื่น ๆ	90.5	7.9	95.2	4.8	93.7	6.3
รายได้						
ต่ำกว่า 1,000 บาท	92.5	6.6	96.7	3.3	91.5	8.5
1,001-2,000 บาท	88.2	10.1	96.6	3.4	94.1	5.9
2,001-5,000 บาท	89.1	10.9	96.9	3.1	92.2	7.8
สูงกว่า 5,000 บาท	86.9	13.1	96.0	4.0	91.9	8.1

ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการใช้วีดิโอเทปของศูนย์ ตัวอย่างไม่ว่าจะมีลักษณะแตกต่างกัน
เกือบทั้งหมดนั้นคือ ร้อยละ 90 ต่างก็ยินดีที่จะเสียค่าใช้จ่ายให้ศูนย์ในอัตรา 1-10 บาท จึงอาจจะ
กล่าวได้ว่าเกือบทุกคนไม่ว่าจะมีลักษณะต่างกันในด้านเพศ อายุ การศึกษาหรือรายได้ ต่างก็ยินดีที่
จะเสียค่าใช้จ่ายให้ศูนย์วีดิโอเทปในอัตรา 1-10 บาท ดูตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ร้อยละของจำนวนผู้ยินดีจะเสียค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์วีดิโอเทปที่ศาลาอีสานเขียว
จำแนกตามลักษณะของตัวอย่าง

ลักษณะ	1-5 บาท	6-10 บาท	11-15 บาท
ภูมิศาสตร์			
อีสานเหนือ	50.6	42.1	7.3
อีสานกลาง	62.7	31.9	5.4
อีสานใต้	65.5	29.7	4.8
ประเภทตัวอย่าง			
ชาวบ้าน	58.0	35.6	6.3
กรรมการหมู่บ้าน	67.1	29.4	3.5
อายุ			
20-40 ปี	58.7	35.7	5.6
41-60 ปี	62.2	32.0	5.8
61 ปี ขึ้นไป	56.3	37.5	6.2
เพศ			
ชาย	57.2	36.4	6.4
หญิง	63.1	31.8	5.1
สถานภาพสมรส			
โสด	55.9	38.7	5.4
แต่งงาน	60.7	33.3	6.0
การศึกษา			
ประถม 6	62.8	30.5	6.7
สูงกว่า	45.7	52.2	2.2
อาชีพ			
เกษตรกรรม	63.7	30.6	5.8
อื่น ๆ	31.7	61.9	6.4
รายได้			
ต่ำกว่า 1,000 บาท	62.9	31.9	5.2
1,000 - 2,000 บาท	59.7	32.8	7.6
2,001 - 5,000 บาท	46.9	43.8	9.4
สูงกว่า 5,000 บาท	60.6	36.4	3.0

บทที่ 4

รูปแบบศูนย์วิดีโอเทปที่เสนอจัดตั้งที่ศาลาอีสานเขียว

การที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้าร่วมโครงการอีสานเขียวนี้ จึงเกิดมีโครงการต่าง ๆ มากมายเข้าไปสู่ชนบทอีสาน มีทั้งโครงการฝึกอบรมโครงการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนโครงการที่เป็นการก่อสร้างถาวรวัตถุไว้ในชุมชน โครงการก่อสร้างถาวรวัตถุอย่างหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นรูปธรรมมากที่สุดได้แก่ โครงการ "ศาลาอีสานเขียว" ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง และคณะเป็นผู้ดำเนินการด้วยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม คือการใช้อิฐที่ทำด้วยทราย หินปูน และซีเมนต์ที่ชาวบ้านปั้นขึ้นเอง ศาลาอีสานเขียวที่สร้างขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ นี้เป็นศาลาเอกประสงค์ และควรจะมีการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรงสร้างขึ้นมาจึงเห็นสมควรที่จะใช้ศาลาอีสานเขียวให้เป็นศูนย์วิดีโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทต่อไป

จากการศึกษาก็ค้นพบว่า ตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการพัฒนาเกิดขึ้นในชุมชนของตน เป็นกลุ่มที่เปิดรับข่าวสารจากภายนอกและเปิดรับยอมรับสิ่งใหม่ที่เข้าไปในชุมชน ประชาชนร้อยละ 71.3 ฟังวิทยุ ร้อยละ 92.5 ดูรายการโทรทัศน์ และ 64.๘ เคยดูวิดีโอเทป การที่ตัวอย่างเปิดรับสื่อมวลชนเช่นนี้ ทำให้มีความต้องการอยากเป็นคนสมัยใหม่ แสดงออกซึ่งความต้องการการเปลี่ยนแปลงและความต้องการที่จะร่วมมือ จะเห็นได้จากตัวอย่างร้อยละ 92.2 รู้จักโครงการอีสานเขียว ร้อยละ 72.9 เคยเข้าร่วมโครงการอีสานเขียวที่เข้าไปสู่ชุมชนของตน ร้อยละ 58.4 เข้าร่วมโครงการก่อสร้างศาลาอีสานเขียว เมื่อสร้างศาลาอีสานเขียวขึ้นมาแล้วจะใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างไรนั้น ร้อยละ 2๐.5 คาดว่าจะใช้เป็นที่พัก ร้อยละ 39.4 ใช้เป็นศูนย์กลางพัฒนาและฝึกอาชีพให้เกษตรกร ร้อยละ 13.3 คาดว่าจะใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นที่ฝึกงานช่างงานฝีมือ และร้อยละ 44.6 คาดว่าจะใช้ศาลาอีสานเขียวสำหรับฝึกอาชีพอย่างอื่น นอกจากนั้นตัวอย่างยังแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการที่จะพัฒนาตนเองด้วยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาอาชีพเดิมของตนให้ดีขึ้น และร้อยละ 97.4 ต้องการความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มงานเพิ่มอาชีพและเพิ่มรายได้ นอกจากนั้นตัวอย่างที่ศึกษาายังได้แสดงให้เห็นความต้องการความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพเดิม และ อาชีพเสริม โดยเสนอแนะว่าควรจะมีศูนย์วิดีโอเทปที่ศาลาอีสานเขียว เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร และแหล่งความรู้สำหรับชาวบ้าน คือ ตัวอย่าง ร้อยละ 89.9 บอกว่าต้องการศูนย์วิดีโอเทปไว้ที่ศาลาอีสานเขียว และร้อยละ 92.9 เชื่อว่าศูนย์วิดีโอเทปดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านและชุมชนเป็นอย่างมาก

มาก และตัวอย่างยังได้แสดงความเต็มที่จะบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อสมทบเป็นกองทุนเพื่อจัดตั้งศูนย์
วัดโอเทปไว้ที่ศาลาอีसानเชียงถึงร้อยละ 92.8 ในกรณีที่ไม่มีความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน
เมื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปแล้ว จะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามมา เช่น ค่ากระแสไฟฟ้า ค่าบำรุงรักษา
อุปกรณ์ ค่าจัดหาซื้อไม้กวาดโอเทป ค่าไว้ที่ศูนย์ตลอดจนค่าจ้างเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ ประชาชน
ร้อยละ 96.6 แสดงความจำนนยินดีที่จะจ่ายค่าใช้บริการของศูนย์วัดโอเทป คือร้อยละ 59.6 ยิน
ดีจ่ายครั้งละ 1-5 บาท ร้อยละ 34.5 ยินดีจะจ่ายครั้งละ 6-10 บาท หรืออาจกล่าวได้ว่า
94.1 ยินดีจ่ายครั้งละ 1-10 บาท นอกจากนั้นร้อยละ 5.9 ยินดีจะจ่ายครั้งละ 11-15 บาท

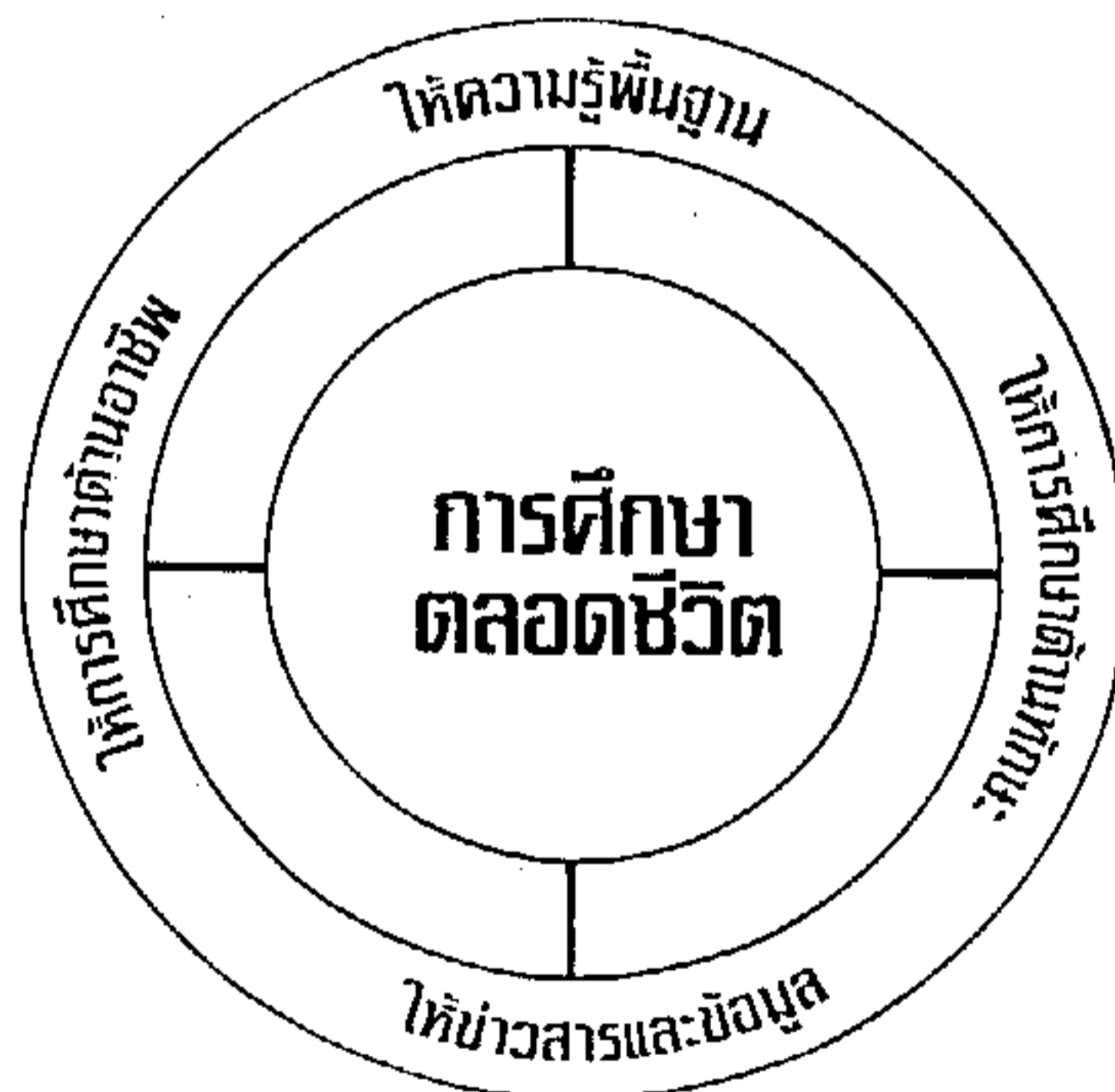
เมื่อศูนย์วัดโอเทปเป็นความต้องการของชาวบ้าน เช่นนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอจัดตั้ง
ศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้นเป็นศูนย์ต้นแบบที่ศาลาอีसानเชียง บ้านตะโก ตำบลตะโก
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้ด้านต่าง ๆ แล้วยังเป็นเครื่องมือ
ของนักบริหารการพัฒนาที่จะใช้วัดโอเทปที่จัดไว้ในศูนย์นี้เพื่อบริหารให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมในทางยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นักบริหารพัฒนานำเข้าไปสู่ชุมชน เป็นการนำสื่อ
วัดโอเทปเพื่อการประสานและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางคือ
ความสำเร็จของโครงการตามที่ผู้บริหารการพัฒนาได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีसानเชียง
 - 1.1 เพื่อใช้ศาลาอีसानเชียงให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการจัดตั้งให้เป็นศูนย์รวมความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - 1.2 เพื่อให้ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายทั้งบ้าน วัด โรงเรียน ได้มีสื่อที่เป็นคู่มือการพัฒนาอาชีพหลักและอาชีพเสริม
 - 1.3 เพื่อเป็นเครื่องมือการบริหารการพัฒนาของผู้บริหารการพัฒนา
 - 1.4 เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์โครงการอีसानเชียงใน "แนวลึก" ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
2. บทบาทและภาระหน้าที่ของศูนย์วัดโอเทปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีसानเชียง

ศูนย์วัดโอเทปฯ น่าจะมีบทบาทและภาระหน้าที่ดังกล่าวต่อไปนี้

 - 2.1 จัดซื้อจัดหาวัดโอเทปความรู้ต่าง ๆ มาไว้ที่ศูนย์วัดโอเทป
 - 2.2 ให้บริการวัดโอเทปแก่สมาชิกศูนย์วัดโอเทป ทั้งสมาชิกสามัญ และวิสามัญ

- 2.3 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับบริการของศูนย์ และ
ข่าวสารเกี่ยวกับวิดีโอเทปที่ได้มาใหม่ให้สมาชิกและชุมชนทราบเพื่อจะ
ได้ใช้บริการ
- 2.4 ประสานงานกับคณะกรรมการที่ปรึกษาหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัด
ซื้อจัดหา หรือจัดจ้างผลิตวัสดุครุภัณฑ์และวิดีโอเทปความรู้ที่ต้องการ
- 2.5 บำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ของศูนย์ และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องในด้านการซ่อมแซมในส่วนที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ทำการเองไม่ได้
- 2.6 ให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ชุมชน การศึกษาตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็น
สำหรับทุกคน ศูนย์วิดีโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้จะมีบทบาทและภาวะ
หน้าที่ในการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ให้ข่าวสารและข้อมูล
ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และโทษแก่การดำรงชีวิต ให้การศึกษาด้าน
ส่งเสริมทักษะและความชำนาญในด้านต่าง ๆ และให้การศึกษาด้าน
วิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพเดิมและพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อ
เพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัว (โปรดดูแบบจำลอง)

แบบจำลอง : สมาน งามสนิท

3. โครงสร้างองค์กรของศูนย์วัด โอบเทพ

เมื่อจัดเต็มรูปแบบแล้ว ศูนย์วัด โอบเทพเพื่อพัฒนาชีวิตจะแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่

3.1. คณะกรรมการบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาจากชาวบ้าน กรรมการ หมู่บ้านครู เจ้าหน้าที่อนามัยประจำหมู่บ้าน หรือผู้ที่ชาวบ้านเห็นสมควร มีจำนวน 5 ถึง 7 คน หรือตามจำนวนที่ชาวบ้านเห็นสมควร คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่วางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารศูนย์ฯ ให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน และยังมีหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาลลงและเอกชนเพื่อหาทุนมาสนับสนุนศูนย์ฯ กรรมการชุดนี้มีคนหนึ่งเป็นประธาน มีรองประธานหนึ่งคน และเลขานุการหนึ่งคน ที่เหลือเป็นกรรมการ และอยู่ในตำแหน่งคราวละ 1 ปี เมื่อครบวาระแล้ว กรรมการคนเดิมอาจได้รับเลือกอีกก็ได้

3.2. คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ มีรองศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นประธานที่ปรึกษา มีรองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พัทธ์เทวสมบัติ เป็นรองประธาน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐและเอกชนอีก 3 ถึง 5 คน มีรองศาสตราจารย์สมาน งามสนิท เป็นกรรมการและเลขานุการมีภาระหน้าที่ในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพ เสนอแนะวิธีการที่จะ ได้มาซึ่งวัด โอบเทพโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เสนอแนะแหล่งผลิตวัด โอบเทพ การศึกษาที่สามารถหาซื้อ ได้หรือให้รองศาสตราจารย์สมาน งามสนิท ซึ่งเป็นผู้รู้ เรื่องการผลิต วัด โอบเทพอยู่แล้วผลิตขึ้นมาให้ ในกรณีที่ซื้อวัด โอบเทพที่ตรงตามความต้องการของศูนย์ฯ ไม่ได้ คณะที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหาร โดยตรงอยู่ในตำแหน่งจนกว่าคณะกรรมการบริหารมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารศูนย์ฯ ได้ แต่ไม่เกิน 3 ปี หลังจากนั้น หากยังมีความจำเป็นอยู่ให้คณะกรรมการบริหารเชิญเป็นที่ปรึกษาต่อไปอีกได้

3.3. หัวหน้าศูนย์ฯ หัวหน้าศูนย์ฯ ในขั้นต้นเริ่มต้นมีจำนวนมีจำนวน 1 คน มาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่บริหารศูนย์วัด โอบเทพตามนโยบายที่คณะกรรมการบริหาร กำหนดให้ ให้มีประสิทธิภาพ-มีหน้าที่ควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่และพนักงานอื่น ๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานกับคณะกรรมการบริหารในเรื่องการบริหารการจัดหาจัดซื้อครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับศูนย์วัด โอบเทพ รวมทั้งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับศูนย์หรือหากปัญหานั้นใหญ่โตไม่ สามารถจะแก้ด้วยตนเอง ได้ให้ประสานงานกับคณะกรรมการบริหารเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของศูนย์ฯ ต่อไป หัวหน้าศูนย์ฯ อยู่ในวาระ 1 ปี อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

3.4. หน่วยธุรการ ปฏิบัติงานบริหารทั่วไปทั้งงานสารบรรณ งานธุรการ ตลอดจนติดต่อประสานงานด้านต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในศูนย์และนอกศูนย์ในระยะเริ่มแรกนี้หน่วยนี้มีบุคลากรเพียง 1 คน อาจจะให้ผู้จัดการทำเองก่อนก็ได้ เมื่อพร้อมมากขึ้นจึงให้ผู้จัดการเป็นคนเลือกอยู่ในตำแหน่งครั้งละหลายปี

3.5. หน่วยบริการ ปฏิบัติงานด้านให้บริการให้ยืมและรับคืนวีดิโอ เทปและเครื่องเล่นวีดิโอ เทป จัดทำสารบรรณ ดรรชนีบัตรวีดิโอ เทป เพื่อจัดเข้าระบบข้อมูลกลางของศูนย์วีดิโอ เทป เก็บรักษาม้วนวีดิโอ เทป เก็บรักษาทำความสะอาดเครื่องเล่นวีดิโอ เทปและวัสดุครุภัณฑ์อื่น ๆ ให้อยู่ในสถานที่พร้อมที่จะให้บริการตลอดเวลา หากมีข้อบกพร่องของวัสดุครุภัณฑ์ที่ไม่สามารถจะซ่อมแซมเองได้ให้รายงานผู้จัดการเพื่อส่งซ่อมต่อไป บุคลากรด้านนี้ในระยะเริ่มต้นการจัดตั้งศูนย์มีจำนวนหนึ่งคน อาจจะให้ผู้จัดการทำหน้าที่นี้ด้วยก็ได้ เมื่อศูนย์วีดิโอ เทปพัฒนาเต็มรูปแบบแล้วจึงเพิ่มบุคลากรตามความจำเป็น

3.6. หน่วยเทคนิค ปฏิบัติงานด้านการบำรุงรักษาม้วนวีดิโอ เทป เครื่องเล่นวีดิโอ เทปและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ให้อยู่ในสถานที่พร้อมที่จะให้บริการตลอดเวลา บุคลากรด้านนี้มีจำนวน 1 คน

5. ระยะเวลาการดำเนินการ

ศูนย์วัดไอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกำหนดแผนดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนตุลาคม 2533 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2534 จัดบุคลากรและจัดสถานที่ที่ศาลาอีสานเขียว บ้านตะโก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ให้พร้อมเพื่อรองรับอุปกรณ์และวัสดุสำหรับศูนย์วัดไอเทป

ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2534 จัดซื้อจัดหาอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์วัดไอเทป และวัดไอเทปที่ให้ความรู้ เข้าไว้ในศูนย์วัดไอเทปให้เรียบร้อย และให้บริการแก่ประชาชนในชุมชน

ระยะที่ 3 ระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม 2534 ให้บริการแก่ประชาชนและประเมินผลการใช้บริการรวมถึงประเมินติดตามผลการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติของประชาชนในชุมชน

ระยะที่ 4 ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2535 ขยายผลศูนย์วัดไอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ครบทุกจังหวัดที่มีศาลาอีสานเขียว (ดูรายละเอียดในตารางที่ 14 ถึง ตารางที่ 17)

6. แผนการดำเนินงาน

6.1. อาคารที่ทำการ

ในด้านอาคารที่ทำการศูนย์วัดไอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ได้รับความร่วมมือจากชุมชนบ้านตะโก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ให้ใช้ศาลาอีสานเขียวเป็นที่ตั้งของศูนย์วัดไอเทป ศาลาอีสานเขียวเป็นที่ตั้งของศูนย์วัดไอเทป ศาลาอีสานเขียวมีลักษณะเป็นห้องโถง เอนกประสงค์ขนาด 10 x 20 เมตร สามารถจัดมมหนึ่งหลังห้องให้เป็นที่วางโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ ตู้เก็บวัดไอเทป ตู้เก็บบัตรตรวจหนี้ ตู้เก็บเครื่องเล่นวัดไอเทป และจัดมุมสำหรับคู่มือวัดไอเทปสำหรับสมาชิก (โปรดดูแผนผังของห้องศูนย์วัดไอเทป)

แผนผังห้องโถงของศาลาอีสานเขียวที่จัดเป็นศูนย์วัดไอเทป

คำอธิบาย:

หน้าที่หมายเลข 1 เป็นที่ตั้งตู้บัตรรกรชนี่เรื่องที่มีในวัดโอเทพ สมาชิกจะค้นเรื่องที่
ตนสนใจจากตู้

หน้าที่หมายเลข 2 โต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ เมื่อสมาชิกค้นพบเรื่องที่ตนสนใจแล้วจะ
จดรหัสและชื่อเรื่องแล้วนำมาให้เจ้าหน้าที่ที่ศูนย์วัดโอเทพ

หน้าที่หมายเลข 3 เป็นชั้นวางวัดโอเทพ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับบัตรจากสมาชิกแล้วจะ
ไปหยิบม้วนเทปให้แก่สมาชิก

หน้าที่หมายเลข 4 เป็นที่สำหรับฉายวัดโอเทพสำหรับสมาชิกที่ดูวัดโอเทพที่ศูนย์ เมื่อ
เจ้าหน้าที่ หยิบม้วนเทปให้สมาชิกแล้วจะพาสมาชิกรายที่ฉายวัดโอเทพแล้ว เจ้าหน้าที่ฉายวัดโอเทพ
ให้สมาชิกดูต่อไป พร้อมทั้งทำบันทึกการฉายวัดโอเทพแต่ละม้วนในแต่ละครั้งไว้ด้วย

6.2. จัดประชุมชาวบ้านเพื่อเลือกกรรมการบริหารเพื่อให้กรรมการบริหารจัด
บุคลากรประจำศูนย์วัดโอเทพ

ในระยะเริ่มต้นนี้จะมีบุคลากรประจำศูนย์เพียง 2 คน ในบางเวลาที่นัดหมาย ได้แก่
หัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่บริการที่จะดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ประจำศูนย์และให้บริการวัดโอเทพแก่
สมาชิกบุคลากรเหล่านี้จะเป็นอาสาสมัครเข้ามาทำงานบริการสังคมโดยไม่มีเงินเดือนทั้งนี้เพื่อเป็น
การสร้างจิตสำนึกในเรื่องการบริการชุมชน และไม่ต้องการจะสร้าง "วัฒนธรรมเงิน" ขึ้นมาใน
ชุมชนชนบทอีก ซึ่งปัจจุบันนี้วัฒนธรรมเงินนี้มีมากอยู่แล้วในชนบทไทย นอกจากบุคลากรประจำศูนย์
แล้ว กรรมการบริหารจัดหาคนที่ปรึกษา เพื่อให้คำปรึกษาการบริหารและดำเนินการศูนย์ฯ ให้มี
ประสิทธิภาพต่อไป

6.3. จัดหาเครื่องเล่นวัดโอเทพพร้อมจอรับภาพ ตู้เก็บ โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับ
เจ้าหน้าที่และประชาชนสำหรับดูวัดโอเทพ เข้าไปไว้ที่ศาลาอีสานเขียวที่ตั้งเป็นศูนย์วัดโอเทพ

6.4. จัดหาวัดโอเทพเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่ชาวบ้านต้องการเข้าไปไว้ใน
ศูนย์ฯ

6.5. จัดผลิตวัดโอเทพที่ชาวบ้านต้องการตามแบบสอบถาม เข้าไปไว้ในศูนย์ฯ

6.6. จัดระบบการบริหารศูนย์วัดโอเทพโดยเน้นการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม
อย่างเต็มที่

6.7. จัดอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ให้เข้าใจวิธีการให้บริการบำรุงรักษา
เครื่องอุปกรณ์ตลอดจนวัดโอเทพที่มีในศูนย์

6.8. ชี้แจงกับประชาชนให้ทราบถึงการใช้บริการของศูนย์ฯ ตลอดประโยชน์
ที่ชาวบ้านจะได้รับจากการใช้ศูนย์วัดโอเทพเพื่อนัดหมายคุณภาพชีวิต

6.9. จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่รวมเอกสาร วารสาร, นิตยสารหนังสือและตำราทางด้านอาชีพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประกอบกับการดูวิดีโอเทป

6.10. จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของศาลาอีสานเขียวให้เป็นที่แสดงผลผลิตในพื้นที่บ้าน

ตารางที่ 14 กิจกรรมในระยะที่ 1

กิจกรรม	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.
	33	33	33	34	34
1. ประชุมชาวบ้านเพื่อคัดเลือกกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จัดระบบการบริหารศูนย์	*****				
2. จัดปรับปรุงศาลาอีสานเขียวให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับศูนย์วิดีโอเทปทั้งในด้านให้บริการและความปลอดภัย	*****				

ตารางที่ 15 กิจกรรมในระยะที่ 2

กิจกรรม	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.
	34	34	34	34	34	34
1. จัดหาโต๊ะเก้าอี้ตู้เก็บเครื่องเล่นวิดีโอเทป	*****					
2. จัดหาจัดสร้างวิดีโอเทปเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ มาไว้ในศูนย์	*****					
3. จัดระบบการบริหารศูนย์อบรมเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์	*****					

ตารางที่ 16 กิจกรรมในระยะที่ 3

กิจกรรม	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	34	34	34	34
1. ให้การบริการวิดีโอเทป				
แก่สมาชิกในชุมชน	*****			
2. เก็บข้อมูลเพื่อการประเมินผลการใช้บริการของศูนย์วิดีโอเทป	*****			

ตารางที่ 17 กิจกรรมในระยะที่ 4

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ธ.ค.
	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35
1. สํารวจเพื่อเตรียมความพร้อมของ										
ศาลายี่สามเขียว										
ทั้งหมด	*****									
2. จัดตั้งกรรมการบริหาร คณะที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ	*****									
3. ติดตั้งครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ วิดีโอเทป										
ทั่วทุกศูนย์ฯ	*****									
4. ให้บริการแก่สมาชิก	*****									

7. วิธีการดำเนินงาน

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นศูนย์กลางความรู้ในการพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพเสริมนั้น นับว่าประชาชนได้แสดงออกซึ่งความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงให้ปรากฏ และยังแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะร่วมมือ นักบริหารการพัฒนา ก็ได้สำรวจความต้องการของประชาชนแบบการสื่อสารแบบสองทิศทาง (two way communication) จึงเป็นที่แน่ใจว่าประชาชนต้องการศูนย์วัดโอเทปอย่างแน่นอน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นเช่นนี้ เมื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปขึ้นในชุมชนประชาชนก็จะยอมรับและร่วมกันดูแลรักษาให้เป็นสมบัติของส่วนรวมต่อไป

เพื่อให้ศูนย์วัดโอเทปประสบผลสำเร็จ และให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเสนอวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

7.1 การจัดหาทุนเพื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป

เงินทุนสำหรับจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีสานเขียว นั้นสามารถหาได้จากทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและของเอกชนหน่วยงานของรัฐบาลนั้น ที่เกี่ยวข้องโดยตรงมี โครงการอีสานเขียว ซึ่งผู้วิจัยเองได้รับทุนบางส่วนหนึ่งจากโครงการศาลาอีสานเขียวและทุนจากหน่วยงานเอกชนร่วมสมทบเพื่อจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปต้นแบบที่บ้านตะโก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา แต่เนื่องจากโครงการอีสานเขียวเป็นโครงการเฉพาะกิจจะสิ้นสุดโครงการในปี 2535 เมื่อได้ทุนจากโครงการอีสานเขียวแล้ว ยังจะต้องหาหน่วยงานอื่นมารองรับเพื่อให้ศูนย์วัดโอเทปเข้าสังกัดในสถาบันใดสถาบันหนึ่งให้จงได้

นอกจากโครงการอีสานเขียวแล้ว ยังมีกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งใช้งบประมาณสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้านอยู่ทั่วประเทศ จะเสนอให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนรับเอาโครงการศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้าเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบของกรมฯ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชาวบ้าน กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังสามารถใช้ศาลาอีสานเขียวให้เป็นศูนย์กลางข่าวสารทุกประเภท รวมทั้งกรมของชาวบ้านได้อีกด้วย กรมการศึกษานอกโรงเรียนก็จะ ได้ศูนย์กลางข่าวสารที่ทันสมัยเปรียบพร้อมไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ชาวบ้านได้ศึกษาหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยก็สามารถใช้ศูนย์วัดโอเทปนี้เป็นศูนย์สื่อสำหรับการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะศาลาอีสานเขียวเหมาะสมที่จะเป็นห้องประชุมและยังมีสื่อประเภทต่าง ๆ รวมทั้งวัดโอเทปเข้าไปอยู่ในศูนย์นี้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

อีกหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลที่น่าจะให้ทุนในการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปได้แก่ คณะกรรมการสร้างงานในชนบท (กสช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการสร้างงานและการพัฒนาชนบท หน่วยงานนี้น่าจะรับเอาศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของงานด้วย

นอกจากนั้น ก็มีหน่วยงานของเอกชน ซึ่งได้แก่ บริษัท ห้างร้านใหญ่ ๆ ที่ต้องการจะสนับสนุนงานพัฒนาชนบทแก่หน่วยงานของเอกชนต้องมีการแลกเปลี่ยน ได้แก่ ต้องโฆษณาประชาสัมพันธ์ว่า บริษัทนั้นบริษัทนี้เป็นผู้บริจาคเงินก่อตั้งศูนย์วัดโอเทปแห่งนี้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีงบบุคลากรจังหวัดคณะ 5 ล้านบาทต่อปี จะขอให้ท่านช่วยบริจาคส่วนหนึ่งมาจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป

นอกจากนี้แล้ว คณะกรรมการการบริหารหมู่บ้านรวมถึงเจ้าอาวาสวัดประจำตำบล อาจจัดหาทุนด้วยการบอกบุญผู้มีจิตศรัทธาร่วมทอดกฐินหรือทอดผ้าป่า หาเงินสมทบทุนการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปประจำตำบลได้

การให้หน่วยงานของรัฐรับโครงการศูนย์วัดโอเทปเข้าเป็นงานของรัฐบาลนั้น ก็เพื่อความเป็นไปได้และความเป็นสถาบันของศูนย์วัดโอเทป เพราะลักษณะจำเพาะของชนบทไทยนั้น ถ้าหากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลแล้วทุกอย่างจะลำบากไปหมด แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะหาทุนมาจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีสานเขียวโดยวัดโอเทปก็ตาม คณะผู้บริหารศูนย์จะเป็นคณะกรรมการที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาเพื่อเป็นการบริหารแบบที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดจะเป็นเพียงผู้วางแผนนโยบายในการบริหารและสนับสนุนทางการเงิน เพื่อให้ศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีสานเขียว เป็นศูนย์ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนชนบทอย่างแท้จริงต่อไป

7.2. การจัดการวิถีโอเทปไว้ที่ศูนย์ฯ

การจัดการวิถีโอเทปเพื่อนำมาคุณภาพชีวิตทำได้หลายวิธี ได้แก่

1) ชื้อจากแหล่งผู้ผลิต ซึ่งมีทั้งหน่วยงานของรัฐและของเอกชน หน่วยงานของรัฐที่มีการผลิตวิถีโอเทปประเภทให้ความรู้ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานนี้ผลิตวิถีโอเทปที่ให้ความรู้ด้านการเกษตรทั่วไป เป็นวิธีการเลี้ยงปลา วิธีการเลี้ยงสัตว์บกต่าง ๆ ตลอดจนการเพาะปลูก แต่จะเป็นรายการที่ค่อนข้างจะเป็นข่าวสารมากกว่าวิธีการกระทำ แต่อย่างน้อยก็เป็นวิถีโอเทป ที่ให้ความรู้ได้พอสมควร

สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มีรายงานข่าวเกษตรกร สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ก็มีรายงานข่าวเกษตรกรที่ให้ความรู้เรื่องการเกษตรในเชิงข่าว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผลิตรายการเพื่อการศึกษาใน 10 สาขาวิชา ที่ให้ความรู้ทั่วไปในด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการเกษตร การบริหารทั่วไป ความรู้เรื่องกฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ และนิเทศศาสตร์

นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขก็ผลิตรายการให้ความรู้ด้านสาธารณสุข สำนักงานปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ก็มีวิถีโอเทปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ วิถีโอเทปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ วิถีโอเทปจากหน่วยราชการสามารถ สำเนาได้โดยผู้ขอสำเนาจะต้องจัดหาเทปเปล่าและเสียค่าบริการประมาณแผ่นละ 150 บาท รวมค่าเทปเปล่าแล้วจะประมาณแผ่นละ 300 บาท

นอกจากหน่วยงานของรัฐบาลที่กล่าวมาแล้วก็มีหน่วยงานเอกชนที่ผลิตรายการสารคดี ด้านต่าง ๆ เช่น บริษัททรูเลิชน จำกัด ที่สำนักงานอยู่ที่ ศูนย์การค้าราชประสงค์ มีรายการสารคดี ในการจัดหาวิถีโอเทปนี้คณะกรรมการหมู่บ้านรวมทั้งเจ้าอาวาสวัดประจำตำบลอาจจะจัดทอดผ้าป่าวิถีโอเทปโดยเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันจัดหาวิถีโอเทปที่เป็นประโยชน์ไปไว้ที่ศูนย์วิถีโอเทป เทปที่ทอดผ้าป่าอาจจะ เป็นเทปที่มีรายการแล้วหรือจะเป็นวิถีโอเทปเปล่าก็ได้ วิถีโอเทปเปล่านี้สามารถให้สำหรับสำเนารายการเพื่อแจกจ่ายต่อไปได้

2) ผลิตวิถีโอเทปที่ต้องการขึ้นเอง โดยให้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการให้เพราะเป็นผู้มีความชำนาญด้านนี้อยู่แล้ว

7.3. การเตรียมวัดโอบุเพื่อให้บริการ

วัดโอบุที่นำไปไว้ในศูนย์วัดโอบุจะมีรายละเอียด และข้อมูลเกี่ยวกับเกบแต่ละม้วนอย่างเพียงพอ เพื่อสะดวกในการเลือกหาเรื่องที่จะให้บริการ การจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นจะปรากฏบนกล่อง และม้วนเกบ และมีบัตรยืมพร้อมรายละเอียดที่จำเป็น ดังนี้

- 7.3.1. ที่ม้วนเกบจะมีรหัส เลขทะเบียน ชื่อเรื่อง ติดไว้ที่สันและหลังม้วนเกบ เลขรหัส และเลขทะเบียน จัดทำแบบง่าย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านใช้ได้สะดวก เช่น

ชื่อศูนย์วัดโอบุ บ้านตะโก	
รหัส	เลขทะเบียน
01ก	30/001
ชื่อเรื่อง	การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน
	ความยาว 15 นาที

รหัส 01 ก. หมายถึงอาชีพเกษตร

เลขทะเบียน 30/001 หมายถึง เกบม้วนที่ 1 ได้มาปี 2530

รหัสนี้จะกำหนดขึ้นใช้ตามความเหมาะสมเมื่อมีจำนวนเกบมากขึ้น

ที่หลังกล่องเกบจะมีบัตร ยืมยืม กำหนดส่งติดไว้ด้วย

7.3.2. บัตรทะเบียน

บัตรทะเบียนเป็นบัตรที่บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเขตแต่ละม้วน สำหรับเก็บรักษาไว้ที่เจ้าหน้าที่ จะมีรายละเอียดดังนี้

ชื่อศูนย์ : ศูนย์วัดโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านตะโก	
รหัส ๐1ก	เลขทะเบียน 3๐/๐๐1
วัน เดือน ปี 2๐ พ.ค. 33 จำนวน 1 ม้วน ความยาว 15 นาที ปีที่ผลิต 253๐ แหล่งที่ได้มา บริจาค	

7.3.3. บัตรทะเบียนที่ให้บริการ

เป็นบัตรอีกแผ่นหนึ่งหรือลงไว้ในสมุดปกแข็ง โดยจะมีเลขรหัส เลขทะเบียน ชื่อเรื่อง จำนวนม้วน ความยาว เพื่อสมาชิกที่มาใช้บริการจะได้ค้นอ่านดูได้ เมื่อพบเรื่องที่ต้องการจะดู ก็จะจดรหัสนี้ เลขทะเบียน ส่งให้เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ก็จะหยิบเทปม้วนที่ต้องการให้ทันที ดังนี้

ชื่อศูนย์วัดโอเทป บ้านตะโก	
รหัส ๐1ก	เลขทะเบียน 3๐/๐๐1
ชื่อเรื่อง	การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน ความยาว 15 นาที

7.4. ระเบียบการให้บริการวิดีโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

บริการเป็นหัวใจของศูนย์วิดีโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะเป็นส่วนแรกที่ใช้เข้ามาเห็นและสัมผัส บริการที่ดี คือทำให้ผู้ใช้ได้รับวิดีโอเทปตรงตามความต้องการในเวลาอันรวดเร็วและหมุนเวียนมาใช้ได้อย่างทั่วถึง

7.5. ผู้มีสิทธิใช้บริการ

- 1) สมาชิกสามัญ ได้แก่ กรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านทุกคน
- 2) สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ หมู่บ้านอื่น ส่วนราชการจากภายนอกที่ยื่นความจำนงขอใช้เป็นครั้งคราว

7.6. ลักษณะการให้บริการ

- 1) ให้ยืมฉายที่ศูนย์วิดีโอเทปโดยใช้เครื่องฉายของศูนย์เพื่อดูเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล
- 2) ให้ยืมวิดีโอเทปออกจากศูนย์ฯ ไปฉายที่อื่นเป็นเวลา 2 วัน
การให้บริการทั้ง 2 ประเภท ต้องมีหนังสือคู่มือการให้บริการประกอบทุกครั้งดังนี้

คู่มือ การยืม-ส่งคืนวิดีโอเทป

เลขที่	รหัส	เลขทะเบียน	วันยืม	กำหนดส่ง	วันส่ง	ยืมครั้งที่	จำนวนคนดู	ชื่อผู้ยืม	หมายเหตุ

7.7. ค่าบริการ

เพื่อให้ผู้ใช้เห็นคุณค่าของสื่อวิดีโอเทปจึงกำหนดค่าใช้จ่ายบริการไว้ดังนี้

- 1) ฉายวิดีโอที่ศูนย์ คิดค่าบริการครั้งละ 3 บาท ดูได้ 3-5 ม้วน
- 2) ถ้ายืมวิดีโอเทปออกไปฉายที่อื่นคิดค่าบริการม้วนละ 3 บาท ยืมได้ครั้งละ 2 ม้วน ครั้งละไม่เกิน 3 วัน

ในกรณีที่ผู้ยืม ไม่ส่งคืนตามกำหนดต้องชำระค่าปรับให้แก่ศูนย์วิดีโอเทปม้วนละ 3 บาท ต่อวันที่เกินกำหนด

เงินค่าบริการนี้ ให้คณะกรรมการบริการทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างรัดกุม และให้ใช้สำหรับการบำรุงรักษา ซ่อมแซมวัสดุและครุภัณฑ์ ของศูนย์วิดีโอเทปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

7.8. การเก็บรักษาวิดีโอเทปและเครื่องเล่นวิดีโอเทป

วิดีโอเทปและครุภัณฑ์โสตทัศนฯ ได้แก่ เครื่องเล่นวิดีโอเทปและเครื่องรับโทรทัศน์ จะมีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่า และมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นหากผู้ใช้ให้ความสนใจหาความรู้และความเข้าใจถึงวิธีการป้องกันอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ตัววัสดุและเครื่องมืออยู่ในสภาพที่ดีพร้อมที่จะใช้งานได้ตลอดเวลา มีผู้วิจัยวิธีการดังนี้

- 1) จัดให้มีตู้เก็บอย่างมิดชิดป้องกันทั้งฝุ่นละอองและการหยิบยืม โดยไม่มีหลักฐานการยืม ตู้เก็บต้องแน่นหนาและวางไว้ในที่ที่เหมาะสมในศาลาอำนวยการ
- 2) ศึกษาคู่มือที่มากับตัววัสดุ และครุภัณฑ์ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- 3) เก็บรักษาม้วนเทปและครุภัณฑ์ให้ห่างไกลจากแสงแดดและความร้อน ไม่ควรทิ้งของ 2 สิ่งนี้ไว้ตรงที่มีแสงอาทิตย์ส่องถึง
- 4) เก็บม้วนเทปและเครื่องเล่นเทปไว้ในที่แห้ง ไร้น้ำและความชื้นที่มากเกินไปจะทำให้ละลายทั้งวัสดุและครุภัณฑ์ได้ ดังนั้นจึงควรเลือกเก็บไว้ในที่แห้งและมีอากาศถ่ายเทได้ดี
- 5) ป้องกันจากฝุ่นละอองและสิ่งสกปรกเมื่อมีฝุ่นละอองเกาะติดเนื้อเทป เวลานำไปเล่นกับเครื่องเล่นที่ติดอยู่กับเนื้อเทปจะเสียดสีกับหัวเทปทำให้หัวเทปสึกและเสื่อมเร็วขึ้น ฉะนั้นเมื่อเลิกใช้แล้วควรเก็บวัสดุไว้ในกล่อง สำหรับครุภัณฑ์ก็ควรหาผ้าปิดและวางไว้ในที่ที่ไม่มีฝุ่นละอองหรือสิ่งสกปรก

- 6) สนามแม่เหล็กเป็นสิ่งต้องห้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวมันเอง เช่น วิทยุไอเทป บันทึกเสียงไม่ควรปล่อยทิ้งไว้ใกล้สนามแม่เหล็ก ซึ่งอาจเป็นเครื่องเล่นวิทยุไอเทปเอง มอเตอร์ไฟฟ้าหรือลำโพง เพราะอาจทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ถูกลบไปหรือไม่ชัดเจนเท่าที่ควร
- 7) ไม่ควรทิ้งมันลงไปในตัวเครื่องทุกครั้งหลังจากเลิกใช้วัสดุแล้วควรนำออกจากเครื่องให้กรอเทปกลับหมดทั้งม้วนก่อนนำออกจากเครื่อง หากปล่อยทิ้งไว้กลางม้วนในเครื่องเล่นหรือนอกเครื่องเล่นอาจจะเป็นเหตุให้เกิดการยับหรือเกิดการบิดของเทปได้
- 8) ไม่ควรเก็บวิทยุไอเทปไว้โดยไม่ใช้นานเกินควร อย่างน้อยควรนำออกมาวิ่งไปข้างหน้าจนสุดเทปและกรอกลับทุก ๆ 6 เดือน
- 9) อย่าแตะต้องต่องวิทยุไอเทปด้วยมือ เพราะน้ำมันจากนิ้วมือจะประทับเป็นรอยบนเทป และเมื่อนำไปเล่นกับเครื่องก็จะทำให้เครื่องเสียหายได้โดยง่าย
- 10) ป้องกันการพลัดตก ควรวางเทปและเครื่องเล่นไว้ในที่เรียบ (ไม่ลาดเอียง) เพื่อป้องกันการตก
- 11) ติดต่อช่างอิเล็กทรอนิกส์เมื่อเครื่องมีอาการผิดปกติ

7.9. การบริหารศูนย์วิทยุไอเทป

ในระยะเริ่มต้นจะให้ชาวบ้านเลือกคณะกรรมการบริหารชั้น 1 ชุด และให้กรรมการบริหารเลือกหัวหน้าศูนย์ คณะกรรมการการบริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควรเป็นผู้ทำงานโดยสมัครใจ ไม่มีค่าจ้างหรือเงินเดือน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้รักชุมชนต้องการที่จะเห็นชุมชนเจริญแล้วช่วยการสร้างสรรค์และพัฒนาโดยไม่เห็นแก่เงินเพราะว่าขณะนี้ชาวบ้านจะไม่ทำอะไรถ้าไม่มีเงินจ้าง แม้แต่เลือกตั้งผู้แทนราษฎรก็เลือกเพราะมีเงินให้เป็นการสร้างวัฒนธรรมเงินขึ้นมาโดยไม่รู้สึกรู้ว่า นับว่าเป็นอันตรายต่อชุมชนชนบทพอสมควรที่ผู้วิจัยขอเสนอการบริหารโดยอาสาสมัครไม่มีเงินค่าจ้างและเงินเดือนเช่นนี้ เมื่อเป็นการจัดวัฒนธรรมเงิน ซึ่งกำลังจะฝังรากลึกเข้าไปในชุมชนขอภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริหารโดยวิธีนี้อาจจะทำได้ในระยะเริ่มตั้งศูนย์ แต่เมื่อศูนย์เข้ารูปแล้วมีสมาชิกมาใช้บริการของศูนย์มากขึ้นมีเงินค่าใช้บริการศูนย์มากขึ้น ก็อาจจะพิจารณาให้ค่าตอบแทนแก่ผู้บริหารได้ จะสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ปัจจุบันนี้หมู่บ้านใหญ่ ๆ จะมีหอกระจายข่าวสาร ศูนย์วิทยุไอเทปอาจจะเชื่อมระบบเข้ากับหอกระจายข่าวในหมู่บ้านได้ แต่ว่าส่วนที่จะกระจายข่าวได้เฉพาะเสียงเท่านั้น เมื่อหมู่บ้านเจริญขึ้นชาวบ้านมีเครื่องรับโทรทัศน์มากขึ้น อาจจะจัดวิทยุไอเทปตามสาย คือ เดินสายวิทยุไอเทปจากศาลาอีสานเขียว ไปยังบ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ เวลาให้บริการก็สามารถส่งภาพและเสียงวิทยุไอเทปจากศาลาอีสานเขียว ไปยังบ้านโดยตรงได้ ชาวบ้านก็จะดูวิทยุไอเทปจากเครื่องรับโทรทัศน์ โดยคนไม่

ต้องเสียเวลาเดินทางไปศาลาอีสานเขียว แต่วิธีนี้จะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เดิม คือจะให้ ศาลาอีสานเขียว เป็นศูนย์รวมความรู้ เป็นศูนย์รวมการบปะสังสรรค์ของชาวบ้าน

ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สร้างความสัมพันธ์กับศูนย์วัดโอเทปศูนย์อื่น ๆ หรือกับหน่วยงานที่มีลักษณะงานคล้าย ๆ กับศูนย์วัดโอเทปที่ศาลาอีสานเขียว ทั้งนี้เพื่อแลกเปลี่ยนวัดโอเทปซึ่งกันและกัน วัดโอเทปบางเรื่องอาจจะให้หมุนเวียนกันไปตามศูนย์ต่าง ๆ แต่บางครั้งวิธีหมุนเวียนแบบนี้อาจไม่เหมาะสม เพราะความจริงแล้วราคาเทปก็ไม่แพง จะสำเนาเรื่องที่เป็นประโยชน์แจกจ่ายตามศูนย์วัดโอเทปอย่างทั่วถึง

7.10. ปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น

การเสนอโครงการใหม่อาจจะมีอุปสรรค อุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นนอสรูปได้ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคจากการหาทุนมาจัดตั้งศูนย์วัดโอเทป ปัญหาและอุปสรรคเรื่อง ทุนจะมาจากหน่วยราชการที่เสนอให้ เป็นต้นสังกัดจะไม่เข้าใจว่าศูนย์วัดโอเทปจะเป็นประโยชน์จะ ไม่มีผลตอบแทนให้และแพงเกินไปที่จะลงทุน แล้วไม่รับสนับสนุนโครงการดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเสนอให้ชาวบ้านร่วมกันหาเงินจากการบริจาคของเอกชนด้วยการทอดผ้าป่า การบริจาคของ บริษัทห้างร้านเพื่อโฆษณาชื่อเสียงของบริษัทหรือขอเงินจากองค์การการกุศลทั้งภายในและภายนอก ประเทศ เช่น มูลนิธิพัฒนาชนบทที่รัฐบาลเยอรมันและรัฐบาลอิสราเอลให้การสนับสนุนอยู่ โดยติดต่อผ่านสถานเอกอัครราชทูตของสองประเทศนั้นแต่จะพยายามให้หน่วยงานของรัฐบาลไทยรับ เป็นต้นสังกัด โดยอธิบายให้มีความรู้ในเรื่องที่จัดทำ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการและยอมรับเป็นผู้อุปการะหรือเป็นต้นสังกัดในที่สุด การขอความช่วยเหลือจากองค์การการกุศลของจากต่างประเทศ จะเป็นทางเลือก สู้ท้ายเพราะองค์การเหล่านั้นมักจะมีการเมืองและการศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่มาก เมื่อชนบทไทยเป็นสิ่งคมทุกข์ หากว่าสิ่งคมทุกข์ไม่สามารถช่วยสิ่งคมทุกข์ได้แล้ว ไปดึงเอาองค์การศาสนาอื่น เข้ามาช่วยเหลือนับว่าเป็นสิ่งที่น่าละอายพอสมควร

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดหาเทปเข้าไว้ในศูนย์วัดโอเทป ผู้บริหารศูนย์วัดโอเทปอาจจะไม่เข้าใจวิธีจัดหาเทปเข้าไว้ที่ศูนย์หรือไม่ทราบว่าจะหาได้จากที่ไหนหรือเทปที่หามาได้นั้นอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน หรือผู้จัดหาเทปอาจจะเน้นหนักไปในด้านใดด้านหนึ่งที่ตนเองชอบ เช่น วัดโอเทปเน้นเทปเมื่อมีปัญหานี้เกิดขึ้นจะให้ผู้บริหารศูนย์ปรึกษาหารือกับคณะที่ปรึกษาประจำศูนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ปรึกษา รองศาสตราจารย์สมาน งามสนิท สาขา

วิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
โทรศัพท์ (02) 5735854 ซึ่งเป็นกรรมการเลขานุการคณะที่ปรึกษาการบริหารศูนย์วัดโเทพใน
ระยะเริ่มต้นอยู่แล้ว ถ้าหากจัดหาวัดโเทพที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านไม่ได้ อาจจะให้
รองศาสตราจารย์สมาน งามสนิท ผลิตวัดโเทพที่ต้องการขึ้นมาให้ศูนย์เอง

3) ปัญหาการเตรียมวัดโเทพเพื่อให้บริการ

ปัญหาด้านนี้คงจะมีบ้างแต่จะน้อย ถ้าหากผู้บริหารศูนย์ปฏิบัติตามระเบียบของศูนย์ คือ
เมื่อได้วัดโเทพมากแล้วต้องนำมาลงทะเบียนแยกประเภท ลงรหัส ทำบัตรทะเบียนที่ให้บริการการ
ยืมวัดโเทพทุกครั้ง ไม่ว่าจะยืมอายุที่ศูนย์ฯ หรือจะนำออกไปฉายที่อื่นต้องลงทะเบียนบันทึกจำนวน
ครั้งที่ฉาย จำนวนผู้ดูในช่องใบยืมทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและประเมินการใช้เทป

ปัญหาที่มักจะมีเกิดขึ้นย่อย ๆ ได้แก่ ผู้บริหารหรือหัวหน้าศูนย์ ไม่ทำบัญชีเทปก่อนให้
บริการหัวหน้าศูนย์นำวัดโเทพออกจากศูนย์โดยไม่ลงหลักฐานในใบยืมแล้วส่งหรือเมื่อสมาชิกที่ยืม
วัดโเทพไป เมื่อนำเทปส่งแล้วหัวหน้าศูนย์หรือฝ่ายบริการไม่ลงหลักฐานและไม่เก็บเข้าชั้นที่ควรจะ
เก็บ เมื่อเป็นเช่นนี้การให้บริการวัดโเทพจะมีปัญหา คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จะต้องกำชับให้
หัวหน้าศูนย์และฝ่ายให้บริการต้องปฏิบัติตามระเบียบของศูนย์อย่างเคร่งครัดแล้วจะไม่มีปัญหา

4) ปัญหาด้านการบริหาร

เนื่องจากว่ารูปแบบการบริหารที่เสนอไว้ นั้น เป็นการเสนอตามผลการศึกษาที่ชาวบ้าน
เสนอว่าควรตั้งกรรมการบริหารขึ้นมาชุดหนึ่งและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ดังนั้นการบริหารศูนย์จึงเป็น
แบบอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทน ชาวบ้านจะหมุนเวียนกันบริหารศูนย์วัดโเทพ เมื่อถึงเวลาปฏิบัติ
จริงชาวบ้านอาจจะไม่เต็มใจปฏิบัติเพราะไม่มีรายได้ตอบแทน เมื่อปัญหานี้เกิดขึ้นผู้วิจัยต้องอธิบาย
และทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้เข้าใจว่า การพัฒนาชุมชนนั้นต้องพัฒนาแบบวัฒนธรรม คือ ไม่ทำ
ลายวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวชนบทนั้น ช่วยเหลือ ใจจุนกันร่วมกันพัฒนาโดยไม่มี
ค่าจ้างรางวัล การพัฒนาตนเองแล้วมีค่าตอบแทนเพียง เข้าไปในชุมชนเมื่อไม่นานมานี้เองกลายเป็น
"วัฒนธรรมเงิน" ขึ้นมา จนชาวบ้านติดวัฒนธรรมเงินกันจนถอนตัวไม่ขึ้น จะพัฒนาหมู่บ้านตนเองถ้า
ไม่มีคนมาจ้างก็จะไม่ทำ จะเลือกผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนของตนเอง เข้าไปดูแลผลประโยชน์
ของตนและของชาติ ถ้าเขาไม่ให้เงินก็ไม่เลือกเขา วัฒนธรรมเงินทำลายโครงสร้างขององค์กร
ประชาชนมากพอสมควรผู้วิจัยจะต้องย้ำให้ชาวบ้านเกิดความรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นย้ำให้ชาวสร้าง
องค์กรประชาชนและสร้างความรู้สึกรักหรือจิตสำนึกรักและห่วงแหนท้องถิ่นว่าท้องถิ่นนั้น คือท้องถิ่น
ของตน (Sense of Belonging) ขึ้นมาให้จนได้

การที่จะต่อสู้กับวัฒนธรรมเงินนั้นทำได้ยากมากนักบริหารพัฒนาจะต้องมีความรอบรู้ทั้งหลักการบริหารการพัฒนาและหลักการสื่อสาร จะมียุทธวิธีการใช้ทั้งสองหลักการนี้ควบคู่กันอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องรู้จักการใช้ยุทธวิธีการพัฒนาแบบผสมผสานและต้องรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องพัฒนา และจะพัฒนาสิ่งนั้นอย่างไร เมื่อสามารถอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจ มีความรู้สึกที่ติดต่อโครงการแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่จะรับไปปฏิบัติ คือ จะอาสาสมัครเข้าเป็นผู้บริหารศูนย์วัดไอ.เทปโดยไม่เห็นแก่เงินตอบแทน

5) ปัญหาด้านการเก็บรักษาวัดไอ.เทปและเครื่องเล่น

ในระยะเริ่มแรกการเก็บรักษาม้วนวัดไอ.เทปและเครื่องเล่นวัดไอ.เทปอาจจะมีปัญหา เนื่องจากว่าศาลาอีสานเขียวเป็นศาลาที่อยู่นอกหมู่บ้านบางแห่งก็อยู่ในหมู่บ้าน แต่ไม่มีคนอยู่เป็นประจำ เวลาที่ไม่มีคนเฝ้าโอกาสที่จะมีคนมาขโมยเครื่องเล่นวัดไอ.เทปอาจจะมี ปัญหาที่มองเห็นได้ชัดเจนคือปัญหาเรื่องความปลอดภัย ดังนั้นจะเสนอวิธีแก้ไขดังต่อไปนี้

ก. ปรับปรุงศาลาอีสานเขียวให้มีประตูหน้าต่างหรือใส่เหล็กดัดที่แน่นหนาพอสมควร จะทำห้องเก็บเพียงห้องเดียวที่มีเหล็กดัดแน่นหนาที่ศาลาอีสานเขียว แล้วเก็บทั้งม้วนวัดไอ.เทปและเครื่องเล่นไว้ในห้องนี้หรือ

ข. เก็บเฉพาะเครื่องเล่นวัดไอ.เทปไว้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านหรือบ้านกำนันในเวลากลางคืน ซึ่งทั้งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันเป็นกรรมการบริหารศูนย์วัดไอ.เทปอยู่แล้ว เมื่อตอนกลางวันจะให้บริการแก่ประชาชนจึงยกอุปกรณ์จากบ้านมาที่ศูนย์ฯ วิธีนี้มีผลเสียหลายอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือการขนย้ายอุปกรณ์ทางไฟฟ้านั้นหากมีการขนย้ายบ่อย ๆ จะกระทบกระเทือนจะชำรุดเสียหายได้ง่าย นอกจากนั้นยังเป็นภาระของผู้ที่จะต้องขนย้ายตลอดเวลา ข้อเสียอีกข้อหนึ่งก็คือเมื่อเก็บเครื่องเล่นวัดไอ.เทปไว้ที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านนาน ๆ เข้า ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันจะเคยชินกับสิ่งของเหล่านั้นมากขึ้นเลย เข้าใจว่าสิ่งของเหล่านั้นเป็นของส่วนตัวไป จะให้บริการชาวบ้านต่อไปจะลำบากหรือ ไม่ก็มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้บริหารศูนย์วัดไอ.เทปจะต้องมองปัญหาและหาทางป้องกัน

ค. จะอธิบายและชี้แจงให้คนในหมู่บ้านที่ศูนย์วัดไอ.เทปตั้งอยู่ เข้าใจว่าศูนย์แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวมสมควรช่วยกันรักษาและหวงแหนไม่ควรจะมีผู้ใดใช้อภิสิทธิ์หยิบยืมเอาไปเป็นส่วนตัว ความจริงแล้วผู้ที่ขโมยก็คือคนในชุมชนนั้นเองคงไม่มีคนจากภายนอกชุมชนที่จะเข้ามาขโมยได้ หากคนในชุมชนช่วยกันรักษาจะต้องใช้ยุทธวิธีการพัฒนา คือการตัดสินใจใช้เทคนิคที่จำเป็นสำหรับวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม จากการเห็นแก่ได้ให้เห็นประโยชน์ส่วนรวม และจะใช้ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อพัฒนานั้นได้แก่การตัดสินใจที่จะนำกรสื่อสารไปใช้เพื่อการพัฒนา จัดที่เป็นปัญหาให้หมดไปเป็นการตัดสินใจ

เพื่อใช้สื่อและยุทธวิธีต่าง ๆ สนับสนุนยุทธวิธีการพัฒนา สื่อที่เหมาะสมในระดับชุมชนจะใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลักขโมยในหมู่บ้านนั้น ได้แก่ พระ ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือผู้อื่นที่คิดว่าเหมาะสม รูปแบบการสื่อสารจะเป็นรูปแบบกลุ่มมีการถกเถียงปัญหาสรุปปัญหาและทำทางแก้ปัญหา การใช้สื่อบุคคล ในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาก่อให้เกิดผลดี 3 ด้าน คือ

(1) สามารถนำข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ไปสู่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงและเนื่องจากว่าประชาชนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกันเป็นประจำ มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้าย ๆ กัน คือ บุคคลที่นำข่าวสารเข้าไปเผยแพร่จึงได้รับความไว้วางใจและสามารถชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายได้แบบเป็นกันเอง (2) การใช้สื่อบุคคลทำให้การให้ข่าวสารน่าสนใจเข้าไปในลักษณะยึดหยุ่นได้ และทำให้รับทราบความรู้สึกผู้รับสารทันที (3) เมื่อผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจทำตามคำแนะนำของผู้สื่อสารแล้วก็จะเกิดความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จในทันทีและมีเวลาได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อการยอมรับข้อเสนอแนะนั้น ๆ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องแน่นอน

8. งบประมาณ

งบประมาณในการจัดตั้งศูนย์วิดิโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีสานเขียว แบ่งงบประมาณออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

8.1. งบลงทุน (เต็มรูปแบบ)

งบลงทุนเต็มรูปแบบสำหรับศูนย์วิดิโอเทปต้นแบบ จะประมาณ 117,000 บาท งบลงทุนนี้ไม่รวมค่าที่ดิน ค่าก่อสร้างศาลาอีสานเขียว แต่จะเป็นงบลงทุนในการปรับปรุงมุมหนึ่งของศาลาอีสานเขียวให้เป็นศูนย์วิดิโอเทป เป็นงบประมาณสำหรับซื้อโต๊ะ เก้าอี้ ทำงานของหัวหน้าศูนย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นค่าตู้เอกสาร ตู้เก็บ ม้วนวิดิโอเทป ตู้เก็บเครื่องเล่นวิดิโอเทป โต๊ะวางเครื่องรับโทรทัศน์ และงบสำหรับซื้อเครื่องเล่นวิดิโอเทปพร้อมเครื่องรับโทรทัศน์และม้วนวิดิโอเทป ที่ให้ความรู้ต่าง ๆ (โปรดดูตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 งบประมาณสำหรับการลงทุนจำนวน 117,000 บาท

ค่าใช้จ่าย	ประมาณการ	ยอดรวม	หมายเหตุ
1. ค่าปรับปรุงพื้นที่ชั้นใต้เหล็กดัดที่ ประตูหน้าต่างศาลาอิสานเขียว	10,000	10,000	
2. โต๊ะทำงานและเก้าอี้หนัง 2 ชุด สำหรับหัวหน้าและเจ้าหน้าที่ บริการ	6,000	6,000	
3. ตู้บัตรรายการขนาด 10 ลิ้นชัก 1 ตู้	3,000	3,000	
4. ตู้เหล็กเก็บม้วนวิดีโอเทปขนาด 3 ชั้น 2 ประตูใส่กุญแจได้ 2 ตู้	6,000	6,000	
5. ตู้ใส่เครื่องฉายวิดีโอเทปและ เครื่องรับโทรทัศน์มีประตูเปิดปิด ใส่กุญแจได้มีล้อเลื่อนสำหรับเลื่อน ไปมมฉายเวลาให้บริการ 1 ตู้	10,000	10,000	
6. เครื่องเล่นวิดีโอเทปพร้อมเครื่อง รับโทรทัศน์และหนัง 1 ชุด	20,000	20,000	
7. โต๊ะยาวพร้อมเก้าอี้หนัง 10 ตัว สำหรับนั่งดูวิดีโอเทป	10,000	10,000	

ค่าใช้จ่าย	ประมาณการ	ยอดรวม	หมายเหตุ
8. ค่าซื้อและสำเนาวิดีโอเทปที่ให้ ความรู้ด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ความรู้เรื่องการเกษตรอุตสาหกรรมในครัวเรือน ด้านสุขภาพ พลาสมาเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ เหมาะสม ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านพาณิชย์ ความรู้ด้านการเมือง ความรู้ด้านยาเสพติด ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านคหกรรมศาสตร์ เป็นต้น ด้านละประมาณ 10 เรื่องรวมเป็น 100 ม้วน ๆ ละ 500 บาท	50,000	50,000	
9. ค่าเครื่องใช้ในสำนักงาน เช่น สมุดปกแข็ง ปากกา ดินสอ กระดาษเขียนต่าง ๆ	2,000	2,000	
รวมงบลงทุน	117,000.-	117,000.-	

8.2 งบลงทุน (กึ่งรูปแบบ)

ถ้างบประมาณสำหรับการลงทุนในขั้นต้นนี้จะมากไปสำหรับการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปในหมู่บ้าน ก็สามารถลดลงได้อีกโดยตัดค่าใช้จ่ายบางอย่างออก เช่น ค่าปรับปรุงศาลา ค่าโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ลงให้เหลือ 1 ชุด ลดตู้บัตรรายการลงโดยใช้ที่เก็บบัตรอย่างอื่นแทน ลดเครื่องเล่นวัดโอเทปลงโดยใช้เครื่องที่เล่นได้อย่างเดียว จะเหลือเฉพาะส่วนที่จำเป็นจริง ๆ กว่า ให้ประโยชน์ได้มาก งบลงทุนกึ่งรูปแบบนี้ประมาณ 50,000 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 19 ต่อไปนี้

ตารางที่ 19 งบประมาณสำหรับการจัดตั้งศูนย์วัดโอเทปในขั้นเริ่มต้น 50,000 บาท

ค่าใช้จ่าย	ประมาณการ	ยอดรวม
1. โต๊ะทำงานพร้อมเก้าอี้หนึ่ง 1 ชุด สำหรับพนักงานบริการ	3,000	3,000
2. กล่องบัตรรายการ	500	500
3. ตู้เหล็กเก็บม้วนวัดโอเทป ขนาด 3 ชั้น 2 ประตูใส่กุญแจ ได้ 1 ใบ	3,000	3,000
4. ตู้ใส่เครื่องเล่นวัดโอเทป เครื่องรับโทรทัศน์มีประตูเปิด ปิดใส่กุญแจ ได้มีล้อเลื่อน	10,000	10,000
5. เครื่องเล่นวัดโอเทปและเครื่อง รับโทรทัศน์พร้อมหูฟังและสาย เสียบ 1 ชุด	17,000	17,000
6. เก้าอี้หนังพับได้ 5 ตัวสำหรับนั่ง ดูวัดโอเทป	300	1,500

ค่าใช้จ่าย	ประมาณการ	ยอดรวม
7. ค่าสำเนาและซื้อวีดิโอเทป ความรู้เฉพาะด้านที่จำเป็นเช่น การเกษตร อุตสาหกรรมในครัว เรือน เทคโนโลยีที่เหมาะสม สุขภาพอนามัย ด้านละ 3 เรื่อง ประมาณ 30 มีวน ๆ ละ 500 บาท	500	15,000
รวมงบลงทุนระยะแรกเริ่ม	50,000	50,000

8.3 งบประมาณดำเนินการ

เนื่องจากในระยะแรกของการดำเนินการของศูนย์วีดิโอเทปเป็นการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่เป็นอาสาสมัคร จึงไม่มีค่าใช้จ่ายในด้านเงินเดือน ค่าจ้างและค่าตอบแทน จะมีเฉพาะค่าวัสดุ เช่น สมุดปกแข็ง ปากกา ดินสอ กระดาษบันทึก และค่ากระแสไฟฟ้าเท่านั้น ซึ่งก็คงไม่มากนัก โดยปกติชาวบ้านที่ใช้ศาลาลีสาน เขียวก็ช่วยกันเสียค่ากระแสไฟฟ้าอยู่แล้ว (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 งบประมาณดำเนินการต่อเดือน

หมวดค่าใช้จ่าย	ประมาณการต่อเดือน	ยอดรวม/ปี
1. เงินเดือน	-	-
2. ค่าจ้างประจำ	-	-
3. ค่าตอบแทน	-	-
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องเล่นวีดิโอเทป	-	-
5. ค่าสาธารณูปโภค (กระแสไฟฟ้า)	200	2,400
6. ค่าวัสดุ	100	1,200
รวมงบดำเนินการ	300	3,600

รวมประมาณการค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งศูนย์วีดิโอเทปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลา
อีสานเขียว

เต็มรูปแบบ

งบลงทุน (ครั้งแรก)	117,000.-
งบดำเนินการ	3,600.-
รวม	120,600.- บาท

กึ่งรูปแบบ

งบลงทุน (ครั้งแรก)	50,000.-
งบดำเนินการ	3,600.-
รวม	53,600.- บาท

หมายเหตุ ในปีแรกยังไม่มียค่าใช้จ่ายซ่อมแซมครุภัณฑ์วีดิโอเทปเพราะอยู่ในระยะรับประกัน

10. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ประชาชนจะตระหนักถึงคุณค่าของศาลาอู่สวนเขียว
- 2) ประชาชนจะได้มีศูนย์ที่กอบกู้และควมรู้ที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาอาชีพเดิมให้ดีขึ้นและพัฒนาอาชีพเสริมได้อีกด้วย
- 3) ประชาชนจะได้มีโอกาสร่วมกันฝึกหัดการบริหารสมบัติส่วนกลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี
- 4) ทางราชการจะมีศูนย์สื่อที่พร้อมด้วยวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับเป็นสื่ออบรม ฝึกอาชีพหรือโครงการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- 5) โรงเรียนในชุมชนสามารถใช้ศูนย์วัดไอเทปเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11. แนวการประเมินผล

- 1) การประเมินผลระหว่างโครงการจัดตั้งศูนย์โดยประเมินทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนิน ไปตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายในเวลาที่กำหนด
- 2) ประเมินผลการให้บริการหลังจากศูนย์วัดไอเทปได้รับการจัดตั้งสำเร็จแล้วเป็นการประเมินการให้บริการของศูนย์และติดตามผลของการให้บริการในด้านที่ชาวบ้านนำความรู้ที่ได้จากการดูวัดไอเทปไปสู่การปฏิบัติ การประเมินผลด้านนี้จะกระทำหลังจากให้บริการไปแล้วเป็นเวลา 3 เดือน และ 6 เดือน เพื่อทราบว่าชาวบ้านได้ความรู้ที่มีทัศนคติและนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติมากน้อยเพียงใดรวมทั้งประเมินเพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการให้บริการของศูนย์วัดไอเทปด้วย เพื่อจะได้นำผลของการประเมินนั้นมาเป็นแนวทางแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหาให้หมดไป

ภาคผนวก ก.

โครงการศาลาอีสานเขียว¹⁶

เมื่อปี พ.ศ. 2531 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นหนึ่งใน 23 สถาบันอุดมศึกษา ที่ได้เข้าร่วมดำเนินการใน "โครงการมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ภายใต้โครงการนี้พระทัยจากไหลวง ฯ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "โครงการอีสานเขียว" ซึ่งมี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้นำในการรับสนองน้ำพระราชหฤทัยจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งเป็นที่ทราบกันทั่วไป ในครั้งนั้น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้เสนอโครงการ "วิจัยและฝึกอบรมการผลิตและใช้อิฐดินซีเมนต์ในการก่อสร้างแทนการใช้ไม้" เพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่าในภาคอีสาน และนำโครงการไปปฏิบัติ ณ บ้านตะโก ต.ตะโก อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา ทั้งนี้ภายใต้ความร่วมมือของผู้นำและชาวบ้านตำบลตะโก และการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการโดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการศาลาอีสานเขียว

จากผลงานใน "โครงการวิจัยและฝึกอบรมการผลิตและใช้อิฐดินซีเมนต์ในการก่อสร้างแทนการใช้ไม้" ดังกล่าว คณะกรรมการภาคเอกชนโครงการมหาวิทยาลัย โดยมีคุณธารินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นประธาน ได้กรุณาพิจารณาให้ความสนับสนุน โดยการจัดหาทุนดำเนินการโครงการศาลาอีสานเขียว 4 วัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้คือ

1.1 เพื่อฝึกอบรมประชาชน

สนับสนุนการจัดฝึกอบรมผู้นำประชาชน เกี่ยวกับการผลิตและใช้อิฐดินซีเมนต์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับชนบท เพื่อการก่อสร้างแทนการใช้ไม้ ทั้งนี้โดยการคัดเลือกผู้นำและประชาชนทุกจังหวัดในภาคอีสาน 17 จังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ ในพื้นที่เป้าหมายรวมผู้เข้ารับการอบรมประมาณ 200 คน

16. บุญกัน ดอกไผ่สง, รศ.ดร., โครงการศาลาอีสานเขียว เอกสารการวิจัยโรเนียว, 2531

1.2 เพื่อจัดหาเครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์มอบให้หมู่บ้าน

เพื่อเป็นการขยายผลการฝึกอบรมให้ผู้ที่ผ่านการอบรมแล้ว ได้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการสนับสนุนการพัฒนาชนบทอย่างครบวงจร คณะกรรมการเอกชนโครงการมหาวิทยาลัยฯ จึงได้จัดหาเครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์มอบให้แก่หมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายแต่ละ 1 ชุด จำนวน 2 เครื่อง เป็นเครื่องผลิตอิฐดินซีเมนต์สำหรับใช้ทำเสาคานฐานราก และผนัง หนึ่งเครื่อง และเป็นเครื่องผลิตอิฐดินซีเมนต์สำหรับใช้ปั้นรูปตัว I อีกหนึ่งเครื่อง เพื่อเป็นอุปกรณ์การผลิตอิฐดินซีเมนต์ที่กระจายอยู่ในทุกจังหวัดทั่วภาคอีสานรวม 34 จุดพื้นที่เป้าหมาย โดยหวังว่าผู้ผ่านการอบรมจะนำไปปฏิบัติ และเผยแพร่แก่ผู้อื่น เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัย การสร้างห้องน้ำห้องส้วม การทำถังเก็บน้ำฝน ทำรั้ว ทำพื้นบ้าน เป็นต้น อันจะช่วยสนับสนุนด้านสุขภาพอนามัยของชาวบ้านให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

1.3 เพื่อจัดหาทุนสร้างศาลาอีสานเขียว

นอกจากสนับสนุนด้านการผลิตอิฐดินซีเมนต์แล้ว ยังมุ่งให้สามารถนำอิฐไปใช้ในการก่อสร้างจริงด้วย โดยการจัดหาทุนสำหรับใช้ก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์ของตำบลขนาด 8 x 15 เมตร ขึ้นในทุกจังหวัดทั่วภาคอีสาน 17 จังหวัด ๆ ละ 2 แห่ง รวม 34 แห่ง เพื่อเป็นการสาธิตการก่อสร้างแก่ชาวบ้านในท้องถิ่นประการหนึ่ง และเป็นการสร้างสาธารณสมบัติของชุมชนโดยประชาชนเองอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ด้วยความหวังว่า ประชาชนจะได้ใช้ศาลานี้ไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ เช่น การจัดประชุม อบรม เป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เป็นอาคารสหกรณ์ หรือกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ยังเชื่อว่า การที่ประชาชนในท้องถิ่นได้ไปเรียนรู้และกลับมาสร้างสาธารณสมบัติด้วยมือของพวกเขาเอง ย่อมจะเห็นคุณค่า มีความผูกพัน ภาคภูมิใจ และเกิดความมั่นใจที่จะทำสิ่งอื่น ๆ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองต่อไป

1.4 เพื่อเสริมสร้างองค์กรประชาชน

ท้ายที่สุดโครงการศาลาอีสานเขียว มีเป้าหมายที่จะสนับสนุนให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายทั้ง 34 แห่ง ได้จัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการการก่อสร้างศาลาอีสานเขียวกันขึ้น เพื่อเปิดการรวมกลุ่ม ฝึกการนำ การทำงานเป็นกลุ่ม และการวางแผนจัดการโดยกลุ่มเอง ตลอดจนการถ่ายทอดงานในลักษณะที่เป็น "โครงการ" เมื่อศาลาก่อสร้างเสร็จแล้ว ให้แก่องค์กรประจำของท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน สภาตำบล หรือกองทุนหมู่บ้านรับไปดำเนินการในลักษณะที่เป็น "งานประจำ"

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับอิฐดินเผา

2.1 อิฐดินเผาคืออะไร

อิฐดินเผา คือวัสดุก่อสร้างที่ได้นำแนวความคิดทางเทคโนโลยีมาจากการก่อสร้างปราสาทหินในสมัยโบราณ แล้วประยุกต์เข้ากับวัสดุการก่อสร้างและเทคโนโลยีสมัยใหม่ กล่าวคือ ประสาทหินสมัยโบราณได้ใช้อิฐที่สกดเป็น "สลัก" ในตัว (Locked brick) เมื่อวางเรียงกันก็สามารถเกาะเกี่ยวระหว่างกัน เกิดความแข็งแรงมั่นคงได้ อิฐดินเผาก็ใช้หลักการเดียวกัน แต่ต่างกันที่

- มีขนาดบางไม่ทื่อทะ
- ไม่ต้องสกดด้วยมือแต่ใช้เครื่องอัด โดยมีส่วนผสมคล้ายกันกับการผสมซีเมนต์ก่อสร้าง
- มีก้อนเท่ากันได้มาตรฐาน
- สามารถสอดเหล็กเสริมเข้าไปภายในได้เมื่อต้องการความแข็งแรงมากขึ้น

2.2 อิฐดินเผาแตกต่างจากซีเมนต์บล็อกอย่างไร?

ซีเมนต์บล็อก	อิฐดินเผา
1) <u>วัสดุประกอบ</u> หินและเถ้า, ทรายหยาบ และปูนซีเมนต์	หินปูน หรือดินลูกรังที่มีคุณภาพดี, ทรายหยาบและปูนซีเมนต์
2) <u>ส่วนผสม</u> 4 : 3 : 1	4 : 3 : 1 (ทั่วไป) หรือ 3 : 2 : 1
3) <u>การผลิตแรงงาน</u> <ol style="list-style-type: none">1. ใช้ส่วนผสมเทหล่อในแบบ2. ผลิตจากโรงงานในเมือง3. ใช้แรงงานฝีมือจำนวนน้อย	<ol style="list-style-type: none">1. ใช้ส่วนผสมอัดในเครื่อง (จะแน่นกว่า)2. ชาวบ้านทำกันเองได้ในหมู่บ้าน3. ใช้แรงงานฝีมือจำนวนมาก

ซีเมนต์บล็อก	อิฐดินซีเมนต์
<p>4) <u>ความแข็งแรง</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โปรงและเปราะ 2. ไม่นิยมเสริมเหล็กข้างใน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทนกว่า ทึบกว่า และแข็งแรงกว่า 2. ถ้าต้องการความแข็งแรง
<p>5) <u>ขนาด</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 5 x 20 x 40 ซม. 2. ไม่มีขนาดครึ่งก้อน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 9 x 12.5 x 24.5 ซม. 2. มีขนาดครึ่งก้อน คือ 9 x 12.5 x 12.5 ซม.
<p>6) <u>ราคาอิฐ</u> (กรณีปริมาณเท่ากัน) 5 เท่า</p> <p>7) <u>ราคาสังก่อสร้าง</u> (กรณีขนาดและความแข็งแรงเท่ากัน) แพงกว่าราว 20 - 50 % (ขึ้นอยู่กับสัดส่วนการใช้ไม้)</p>	<p>1 เท่า (ทำเองได้ไม่รวมค่าแรงงาน) - ถ้าใช้ดินลูกรังในท้องถิ่นพื้นจะถูกลง ไปอีก</p> <p>ถูกกว่าราว 20 - 50 %</p>
<p>8) <u>การนำไปใช้ในการก่อสร้าง</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>การทำคานฐานราก</u> ต้องทำไม้แบบ ผูกเหล็กและเทปูน 2. <u>เสา</u> ต้องทำแบบหล่อเสา หรือใช้เสาไม้ 3. <u>การก่ออิฐ</u> ต้องใช้ช่างฝีมือก่อซีเมนต์บล็อก 	<p>ไม่ต้องทำไม้แบบ ผูกเหล็ก และเทปูน (โดยเฉพาะดินที่แข็ง และมีลูกรังในชั้นบดภาคอีสาน)</p> <p>ไม่มีเสา (ใช้เรียงอิฐเป็นรูปตัว T หรือ L แทน)</p> <p>ต้องใช้ช่างฝีมือ คนทั่วไป แม้เด็กเรียงก็อิฐดินซีเมนต์ได้</p>

ซีเมนต์บล็อก	อิฐดินซีเมนต์
4. <u>การฉาบปูน</u> ต้องฉาบปูนกับผิวซีเมนต์บล็อก โดยช่างฝีมือ	ไม่ต้องฉาบปูนกับผิวอิฐ เพราะผิวละเอียดเรียบ
5. <u>ลวดลายของผิว</u> ต้องทำลวดลายถ้าต้องการ	มีลวดลายสวยงามในตัวอยู่แล้ว
6. <u>การทาสี</u> ต้องฉาบปูนก่อนทาสี จะสิ้นเปลืองสีมาก	ทาสีได้ทันที สิ้นเปลืองสีน้อยกว่า

2.3 ปรัชญาของอิฐดินซีเมนต์คืออะไร?

จากความแตกต่างพื้นฐานระหว่างซีเมนต์บล็อกกับอิฐดินซีเมนต์ดังกล่าวข้างต้นนี้เอง ทำให้เชื่อได้ว่า อิฐดินซีเมนต์น่าจะเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับชนบททั้งในแง่การผลิตและการนำไปใช้ กล่าวคือ

- 1) เป็นวัสดุก่อสร้างที่สามารถยกเครื่องมือ ไปทำการผลิตในหมู่บ้านได้เองไม่ต้องสั่งซื้อไปจากในเมืองหรือโรงงาน ไม่ผ่านคนกลาง
- 2) มีราคาถูกใช้ทุนน้อย ไม่ต้องลงทุนมาก สามารถหาเช่าหรือขอยืมเครื่องมือจากหมู่บ้านหนึ่ง ไปผลิตอีกหมู่บ้านหนึ่งได้
- 3) ใช้วัสดุที่จัดหาได้ในท้องถิ่น เป็นวัตถุดิบ เช่น ดินลูกรัง หินปูน ทราย และปูนซีเมนต์
- 4) การผลิตและใช้อิฐดินซีเมนต์ไม่ต้องใช้เวลาฝึกอบรมนาน เครื่องมือและผลผลิตง่ายต่อการควบคุมและการนำไปใช้
- 5) ไม่ต้องพึ่งผู้เชี่ยวชาญหรือช่างฝีมือจากภายนอก ชาวบ้านสามารถเรียนรู้แล้วใช้แรงงานและความชำนาญของเธอเอง โดยเฉพาะในช่วงว่างงานในฤดูร้อน
- 6) สามารถนำไปปรับใช้ก่อสร้างสิ่งก่อสร้างได้มากมายหลายอย่าง ทั้งที่อยู่อาศัย ช่างฉาบฉวยการผลิตการเกษตร และห้องน้ำห้องส้วม อันจะส่งผลให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่พื้นฐานที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการช่วยส่วนรวม ให้ลดการตัดไม้ทำลายป่าลง เนื่องจากมีวัสดุก่อสร้างทดแทนไม้ได้เป็นส่วนใหญ่

7) ทำให้เกิดความรัก ห่วงแทน ผูกพัน ภูมิใจ และเชื่อมั่นตนเองมากขึ้น
เนื่องจากเป็นสาธารณสมบัติที่ประชาชนร่วมกันคิดร่วมกันทำขึ้นมาด้วยมือของเขาเอง

8) เป็นการเสริมสร้างการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านให้มีการทำกา
งานเป็นกลุ่ม และฝึกการนำกลุ่ม

9) เป็นการฝึกการเป็นผู้นำขององค์กรชาวบ้าน ให้รู้จักวางแผน หากทาง
เลือกตัดสินใจในทางเลื้อ (จากการหาสถานที่ตั้งของศาลา การจัดการก่อสร้างศาลา และการ
เลือกใช้ประโยชน์จากศาลา)

10) เป็นสิ่งก่อสร้างที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมทางเทคโนโลยีดั้งเดิมของ
ท้องถิ่นปรากฏส่วนใหญ่ในภาคอีสาน คือปราสาทหินต่าง ๆ นอกจากนี้ บ้านอิฐดินซีเมนต์ยังช่วยป้อง
กันความหนาวจากลมในฤดูหนาวของภาคอีสานได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3. ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการศาลาอีสานเขียว

การดำเนินงานโครงการศาลาอีสานเขียว แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย และผู้เข้ารับการอบรม (ดำเนินการโดยโครงการมหาวิทยาลัยฯ ผู้บริหารโครงการ นายอำเภอ กักกัน และพัฒนากรเจ้าของท้องถิ่น)

ขั้นตอนที่ 2 การฝึกอบรม ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก

- 1) การบรรยายความคิดและที่มาของโครงการ (หลักการเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการพึ่งตนเอง ตลอดจนความเป็นมาของโครงการ)
- 2) การบรรยายความรู้เกี่ยวกับอิฐดินซีเมนต์ การผลิตและการใช้ และการอ่านแบบก่อสร้าง
- 3) การบรรยายเกี่ยวกับการจัดรูปคณะกรรมการ หลักการจัดการในการก่อสร้าง และการจัดองค์การรองรับโครงการ
- 4) การสาธิตและฝึกปฏิบัติการผลิตอิฐดินซีเมนต์ การบำรุงรักษาเครื่องมือ และ ความปลอดภัยในการทำงาน
- 5) การสาธิตและฝึกปฏิบัติ การก่อสร้างด้วยอิฐดินซีเมนต์
- 6) การบรรยายและอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การขนส่งเครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์ ไปยังพื้นที่เป้าหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมจะทำหน้าที่รับผิดชอบนำเครื่องมือผลิตอิฐดินซีเมนต์ 2 เครื่อง กลับไปหมู่บ้านของตน โดยอาจนำเข็นรถเมย์ประจำทาง และหรือใช้รถบิคอัพบรรทุก

ขั้นตอนที่ 4 การจัดตั้งคณะกรรมการก่อสร้างศาลาอีสานเขียว

เมื่อผู้เข้ารับการอบรมกลับไป ก็จะมีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องโดยมีกรรมการประกอบด้วย

- 1) นายอำเภอ เป็นที่ปรึกษา
- 2) พัฒนาการตำบล "
- 3) ผู้เข้าร่วมการอบรมทั้ง 5 คน เป็นกรรมการ
- 4) กำนัน และผู้ใหญ่บ้านพื้นที่เป้าหมาย เป็นกรรมการ
- 5) ผู้สนใจในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 5 คน และไม่เกิน 8 คน
- 6) ผู้ประสานงาน 1-2 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หรือนักศึกษาจากนิต้า

ดังนั้น กรรมการจะประกอบด้วยที่ปรึกษา 2 คน กรรมการ 10-15 คน
ผู้ประสานงาน 1-2 คน

กรรมการมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ประชุมเลือกตั้งประธาน เลขานุการ เทร่ญญิก และตำแหน่งกรรมการอื่นถ้าจำเป็น เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการต่อไป
- 2) กำหนดบริเวณที่ตั้งของศาลา จัดหาที่ดินและบริเวณที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อสร้างศาลา
- 3) จัดซื้อจัดหาวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ ตามรายการที่กำหนดไว้
- 4) วางแผนจัดการก่อสร้าง หาแรงงาน และควบคุมการก่อสร้างให้เสร็จเรียบร้อยทันเวลาที่กำหนด
- 5) จัดวางระเบียบการดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์ เครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์ และศาลาให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป (อาจใช้ระเบียบกลางเป็นแนวทางปฏิบัติได้)
- 6) ติดตามรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การผลิตอิฐและก่อสร้างศาลาอีสานเขียว ในขั้นนี้ม้งงานที่ต้องทำหลัก ๆ

9 งานด้วยกัน คือ (แต่ละงานดูรายละเอียดในแบบแปลนและรายการวัสดุ)

- 1) งานปรับพื้นที่และทำฐานรากของศาลา
- 2) งานผลิตอิฐ (ซึ่งอาจแบ่งคนส่วนหนึ่งทำคู่ขนานไปพร้อม ๆ กับงานปรับพื้นที่ทำฐานราก)
- 3) การก่อผนังและเสาศาลา
- 4) การทำโครงเหล็กหลังคาศาลา
- 5) การมุงหลังคาศาลา
- 6) การปูพื้นศาลา
- 7) การติดตั้งประตูหน้าต่าง
- 8) การตกแต่งและจัดบริเวณ
- 9) งานตัดป่าศาลา

ขั้นตอนที่ 6 การมอบศาลาและเครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์ จัดดำเนินการรับมอบศาลาตามวันเวลาที่กำหนดภายหลังจากต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การจัดองค์การรองรับโครงการ หลังจากมีการรับมอบศาลา และเครื่องอัดอิฐดินซีเมนต์แล้ว คณะกรรมการก่อสร้างศาลาอีสานเขียวจะสลายตัว และมอบสาธารณสมบัติดังกล่าวให้องค์กรประจำของหมู่บ้านคุณและดำเนินการต่อไป องค์กรที่จะรองรับอาจได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน หรือสภาตำบล แล้วแต่ความเหมาะสมและความเห็นของที่ประชุมกรรมการที่ตั้งในขั้นที่ 4

การบริหารโครงการศาลาอีสานเขียว

การสร้างศาลาอีสานเขียวได้แบ่งออกโดยจำนวนภาคของภาคอีสาน คือ อีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ ซึ่งแต่ละภาคของอีสานนั้น ได้มีการสร้างศาลาอีสานเขียว ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 13 ถึง ตารางที่ 15 ดังต่อไปนี้

การวิพากษ์โครงการสหอาชีพ

ส่วนกลาง

จังหวัด	หมู่บ้าน	ขอแก้ไข	เทศบาล	ช่วยเหลือ	การสนับสนุน	ประโยชน์
อำเภอ	บ้านแก้ง	บ้านแก้ง	บ้านแก้ง	เทศบาล	งบกลาง	ช่วยเหลือ
ตำบล	บ้านแก้ง	สระพัง	โนนอุดม	โคกสว่าง	เทศบาล	ช่วยเหลือ
หมู่ที่	หมู่ 1	หมู่ 2	หมู่ 5	หมู่ 3	หมู่ 1, 7, 9	หมู่ 1
หมู่บ้าน	บ้านโนน	บ้านหนองไผ่	บ้านวังน้ำเย็น	บ้านหนองน้ำ	บ้านหนองน้ำ	บ้านหนองน้ำ

สรุป ที่มาของโครงการวิจัย สภาคัด ปฏิบัติงาน แสวงหาศาลาอีสานเขียวในครั้งนี้จะสำเร็จไปไม่ได้ ถ้าหากไม่มีความคิดริเริ่มที่จะทำงานให้สำเร็จตามพระราชดำริ โดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ที่รับสนองพระราชโองการมา พร้อมกับภาพประสานงานของกองทัพภาค ศชร. ที่เชิญชวนคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยทั้ง 23 แห่งจากทั่วประเทศ ให้เขามาร่วมทำการ วิจัยพัฒนา ซึ่งสถาบันนั้นคือนิตยภัณฑบริหารศาสตร์ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อกลางการบริหาร โดยยึดการบริหารการพัฒนาองค์กรประชาชนเป็นหลัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ซึ่งคณาจารย์ ของสถาบันได้มีส่วนร่วมในการสัมมนา เกี่ยวกับงบโครงการอีสานเขียวเสมอมา จนมีผลงานปรากฏ คือ ศาลาอีสานเขียวหลักแรก ที่เกิดขึ้นบ้านตะโก อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา ในการใช้อิฐดิน ซีเมนต์ดังกล่าว และในวาระครบรอบ 1 ปี ของโครงการอีสานเขียว ได้มีการเสนอผลงานที่ห้อง ประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งปรากฏว่า ผลงานของสถาบันได้รับความ สำเร็จ ทั้งในด้านการสื่อความหมาย การสื่อการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และองค์กรประชาชนที่ เข้ามามีกิจกรรมนั้น มีความเข้มแข็ง สามารถขยายผลการสร้างศาลานั้น โดยนำอิฐไปปลูกบ้าน สร้างร่วม ต่อเติมบ้าน ซึ่งภาคเอกชนโดยคุณสัสดี ภิญโญภักดี รองประธานภาคเอกชนคนที่ 1 ได้นำเสนอแนวทาง และวิธีการที่ภาคเอกชนที่จะ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการอีสานเขียว ในตอนหนึ่งท่านกล่าวว่า "ภาคเอกชนจะขยายโครงการ ตามโครงการของสถาบันนิตยภัณฑบริหารศาสตร์" และนั่นคือที่มาของการมอบหมายที่ภาคเอกชน โดยคณะกรรมการภาคเอกชนมี คุณชารินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นประธาน ได้มอบหมายการบริหารโครงการการสร้างศาลาอีสาน เขียวดังกล่าว ดังที่ได้มีการฝึกอบรม สาขิต การใช้อิฐดินซีเมนต์ในการก่อสร้าง เมื่อวันที่ 28-31 มีนาคม 2532 ที่วิทยาลัยครู จ.นครราชสีมา และใช้ศาลาอีสานเขียว และบ้าน ของชาวบ้านที่สร้างสำเร็จที่บ้านตะโก อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา เป็นพื้นที่ฝึกอบรมปฏิบัติการ (วิทยาลัยชาวบ้าน (FIT)) ในการฝึกอบรมแบบเข้ม นั่นคือที่มาของการสื่อหรือการบริหารอิฐก้อน แรก เนื่องการขยายผลโดยการจุดหลุมลุก โดยคณะกรรมการภาคเอกชน ซึ่งสนับสนุนโครงการ มหาวิทยาลัยในโครงการอีสานเขียว และศาลาอีสานเขียวหลังแรกที่หมู่บ้านตะโกนี้ ก็เป็นที่ตั้งของ ศูนย์วัดโอ เทป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งแรกในโครงการอีสานเขียวอีกด้วย

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างแบบสอบถาม

โครงการจัดตั้งศูนย์วัดไอเทปต้นแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ศาลาอีสานเขียว

ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสอบถามการลงรหัสและเตรียมคอลัมน์สำหรับใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSSPC⁺ ดังนี้

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
-หมายเลขแบบสอบถาม 1 เขต	1-3	1	อีสานเหนือ-เลย, นครพนม, สกลนคร, อุดรธานี
	4	2	อีสานกลาง-ขอนแก่น, กาฬสินธุ์, ชัยภูมิ อีสานใต้ -นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์
2 จังหวัด	5-6	1	เลย
		2	นครพนม
		3	สกลนคร
		4	อุดรฯ
		5	ขอนแก่น
		6	กาฬสินธุ์
		7	ชัยภูมิ
		8	นครราชสีมา
		9	บุรีรัมย์
		10	สุรินทร์
3 ประเภทผู้ตอบ	7	1	ชาวบ้าน
		2	กรรมการหมู่บ้าน

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
4 อายุ	8-9	1	20-40 ปี
		2	41-60 ปี
		3	61 ปี
5 เพศ	10	1	ชาย
		2	หญิง
6 สถานภาพการสมรส	11	1	โสด, หย่าร้าง, อื่น ๆ
		2	แต่งงาน
7 วุฒิมหาวิทยาลัยสูงสุด	12	1	ป. 4 - ป. 6
		5	อื่น ๆ
8 อาชีพ	13	1	เกษตรกรรม
		7	อื่น ๆ
9 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	14	1	ต่ำกว่า 1,000 บาท
		2	1,001-5,000 บาท
		6	5,001 ขึ้นไป
		7	ไม่ตอบ, อื่น ๆ
10 ท่านต้องการความรู้ใหม่ ๆ มาเสริมการประกอบอาชีพเดิมของท่านหรือไม่	16	1	ต้องการ
		2	ไม่ต้องการ

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	ผลสัมฤทธิ์	อันดับ	จำนวนตอบ
11 ท่านต้องการความรู้ใหม่ ๆ มาเสริมการประกอบอาชีพเสริมของท่านหรือไม่	17	1 2	ต้องการ ไม่ต้องการ
12 ท่านมีเครื่องรับวิทยุหรือไม่	17	1 2	มี ไม่มี
13 โดยปกติท่านฟังวิทยุหรือไม่	18	1 4 9	ฟังบ่อยมาก ไม่ฟังเลย ไม่ตอบ
14 ท่านฟังวิทยุที่ไหน	19	1 5	บ้านตัวเอง ที่อื่น ๆ
15 โดยปกติท่านฟังรายการวิทยุประเภทใด	20	1 5	ข่าว - บันเทิง ประเภทอื่น ๆ
16 ท่านมีเครื่องรับโทรทัศน์หรือไม่	21	1 2 9	มี ไม่มี ไม่ตอบ
17 ท่านดูรายการโทรทัศน์หรือไม่	22	1 2 9	ดู ไม่ดู ไม่ตอบ
18 โดยปกติท่านดูรายการโทรทัศน์ที่ไหน	23	1 4	บ้านตัวเอง อื่น ๆ

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
19 โดยปกติท่านดูรายการโทรทัศน์ประเภทใด	24	1 4	ข่าว - บันเทิง อื่น ๆ
20 ท่านมีเครื่องเล่นวีดิโอเทปหรือไม่	25	1 2 9	มี ไม่มี ไม่ตอบ
21 ถ้าไม่มี ท่านเคยดูวีดิโอเทปหรือไม่	26	1 2	เคยดู ไม่เคยดู
22 ท่านรู้จักหรือเคยได้ยินโครงการอีสานเขียวหรือไม่	27	1 2 9	รู้จัก ไม่รู้จัก ไม่ตอบ
23 ท่านเข้าใจว่าโครงการอีสานเขียว หมายถึงอะไร	28	1 5 6 9	การพัฒนาทั่วไป, แหล่งน้ำ, ปลุกป่า คุณภาพชีวิต เกี่ยวกับการเกษตร อื่น ๆ
24 ท่านทราบไหมว่าใครรับผิดชอบโครงการอีสานเขียว	29	1 2 7 9	ไม่ทราบ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐบาล อื่น ๆ
25 ท่านเห็นด้วยกับโครงการอีสานเขียวหรือไม่	30	1 2	เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
26 ท่านไม่เห็นด้วยกับโครงการอีสานเขียวเพราะเหตุใด	31	1 2 3 4 9	ได้รับผลประโยชน์ไม่ทั่วถึง ไม่มีความเห็น ไม่ทราบ อื่น ๆ ไม่ตอบ
27 มีโครงการอีสานเขียวอะไรบ้างที่เข้ามาในหมู่บ้านของท่าน	32	1 2 3 4 5 9	ศาลาอีสานเขียว อบรม วิจัย ปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ปลูกป่า ขุดแหล่งน้ำ อื่น ๆ ไม่ตอบ
28 ท่านเคยเข้าร่วมในโครงการอีสานเขียวหรือไม่	33	1 2 9	เคย ไม่เคย ไม่ตอบ
29 ท่านเคยเข้าร่วมโครงการอะไร	34	1 4 5	ศาลาอีสานเขียว ปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ปลูกป่า ขุดแหล่งน้ำ อื่น ๆ
30 ท่านเข้าร่วมในการก่อสร้างศาลาอีสานเขียวหรือไม่	35	1 2 9	เข้าร่วม ไม่เข้าร่วม ไม่ตอบ

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
31 เข้าร่วมเพราะอะไร	36	1 5 9	<u>เข้าร่วม</u> อยากให้มีหมู่บ้านเจริญ เช่นเห็นทีวี เป็นกิจกรรมการช่างฯ อื่น ๆ
32 ไม่เข้าร่วมเพราะอะไร	37	1 2 7 9	<u>ไม่เข้าร่วม</u> ไม่มีความเห็น ไม่เห็นประโยชน์ ไม่มีหน้าที่ ไปทำงานอื่น อื่น ๆ
33 ปัจจุบันท่านหรือชุมชนของท่านใช้ศาลาอีสาน เขียวทำประโยชน์อะไร	38	1 7 8 9	เป็นที่ประชุม ยังไม่ทำประโยชน์ อื่น ๆ ไม่ตอบ
34 ท่านคิดว่าจะใช้ศาลาอีสาน เขียวให้เป็นศูนย์ฝึกอาชีพอะไรบ้าง	39	1 2 7 8	การเกษตร การช่าง, งานฝีมือ อื่นๆ ไม่ตอบ
35 ในการฝึกอาชีพที่ศาลาอีสาน เขียว ถ้าใช้วิดีโอเทปเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ มาประกอบการฝึก ท่านคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกหรือไม่	40	1 2 3	เป็นประโยชน์มาก เป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
36 ถ้าจะให้ศาลา อีสานเขียวเป็นศูนย์ พัฒนาอาชีพโดยมีวัดโอ เทพพร้อมเครื่องเล่น เครื่องฉายมาไว้เป็น ส่วนกลางเพื่อให้ท่าน และชุมชนของท่านได้ดู หาความรู้เพื่อไป ประกอบอาชีพเดิมและ อาชีพเสริมให้ดีขึ้น ท่านต้องการหรือไม่	41	1 2 3	ต้องการมาก ต้องการ เฉย ๆ
37 ถ้าต้องการจะมีวิธีการ บริหารดูแลรักษาศูนย์ วัดโอเทพนี้อย่างไร	42	1 5 9	ตั้งกรรมการบริหารดูแล ทุกคนช่วยกัน ไม่ตอบ
38 ในกรณีที่ต้องมีค่าใช้จ่าย ในการดูวัดโอเทพจาก ศูนย์นี้ท่านยินดีจะเสีย ค่าใช้จ่ายหรือไม่	43	1 2	ยินดี ไม่ยินดี
39 ยินดีจ่ายครั้งละเท่าไร	44	1 2 3	1-5 บาท 6-10 บาท 11-15 บาท
40 ท่านคิดว่าศูนย์วัดโอเทพ เป็นประโยชน์ต่อตัวท่าน และชุมชนของท่านหรือไม่	45	1 2 9	เป็น ไม่เป็น ไม่ตอบ

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
41 ท่านต้องการศูนย์วัดโอเทปจัดให้มีวัดโอเทปที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพใดบ้าง	46	1 9	พัฒนาอาชีพเกษตรกรรม อื่น ๆ
42 นอกจากวัดโอเทปที่ให้ความรู้ดังกล่าวแล้วนั้น ท่านต้องการวัดโอเทปเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้หรือไม่	47	1 2 9	ต้องการ ไม่ต้องการ ไม่ตอบ
43 ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เช่น ตอนไก่	48	1 2	ต้องการ ไม่ต้องการ
44 ความรู้ทั่วไป เช่น กฎหมายประจำบ้าน	49	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
45 ความรู้เรื่องสุขภาพ	50	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
46 การทำการค้าขาย	51	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
47 อุตสาหกรรมในครัวเรือน	52	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
48 การใช้เทคโนโลยีที่มีงานที่เหมาะสม	53	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ

คำถามที่ (ตัวแปรที่...)	คอลัมน์ที่	รหัส	ความหมาย
49 ความรู้เรื่อง ประชาธิปไตย	54	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
50 ความบกพร่อง เช่น หมอลำ ลีเก	55	1 0	ต้องการ ไม่ต้องการ
51 ถ้าไม่มีใครช่วยเหลือ จัดตั้งศูนย์วิดิโอเทปไว้ ที่ศาลาทำงานจะช่วยให้ บริจาคเงินซื้อเครื่อง เล่นเครื่องฉายมาไว้ที่ ศาลาให้เป็นสมบัติส่วน กลางของชุมชนของ ท่านหรือไม่	56	1 3	ยินดีมาก ไม่ยินดี
52 เพื่อให้ศูนย์วิดิโอเทป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นประโยชน์ต่อตัวท่าน และชุมชนของท่านอย่าง แท้จริงท่านมีข้อเสนอ แนะเพิ่มเติมอย่างไร	57	1 2	ไม่มีข้อเสนอแนะ นำสิ่งดี ๆ มาไว้ที่ศูนย์

ภาคผนวก ค.

ฮีตสิบสอง

ฮีตสิบสอง พอดีไขความได้ว่า เป็นจารีตสิบสองรายการ คือ ประเพณีประจำสิบสองเดือนนั่นเอง เป็นจารีตประเพณีที่จะให้สมาชิกในสังคม ได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญเป็นประจำเดือนทุก ๆ เดือนของรอบปี ผลที่ได้รับก็คือทุกคนจะได้มีเวลาเข้าวัดใกล้ชิดกับหลักการของธรรมทางพุทธศาสนายิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในย่านใกล้เคียงรู้จักมักคุ้นสมัครดีกันเป็นอย่างดี และมีผลทางอ้อมคือเมื่อว่างจากการงานอาชีพแล้วก็มีจารีตบังคับให้ทุก ๆ คนเสียสละทำงานร่วมกันเพื่อสังคมส่วนรวม ไม่ให้คนอยู่ว่าง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ถูกสังคมลงโทษตั้งข้อรังเกียจอย่างจริงจัง การทำบุญประจำเดือนจะเป็นผลให้สังคมซึ่งเปรียบเสมือนครูของประชาชนมีปัจจัยเพื่อทำหน้าที่สืบบรรพชนศาสนาต่อไปได้

ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองเดือนของชาวอีสานมีรายการและคำกลอน ดังนี้

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย) นิมนต์สังฆเจ้าเข้ากรรมฯ ชาวบ้านเลี้ยงผีแทนและผีต่าง ๆ (บรรพบุรุษ หรือวีรบุรุษผู้ล่วงลับ) การนิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรมนั้น เป็นพิธีกรรมเพื่อให้พระภิกษุผู้กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ (มิใช่การล้างบาป) เป็นการฝึกความรู้สึกสำนึกวิจยความผิดพวกร่องของตัวเอง เพื่อสร้างศรัทธาแก่ประชาชน ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมสมัยนี้มีแต่โทษจนถึงความชั่วความผิดของผู้อื่นข้างเคียง

* ฮีตหนึ่งนั้น เถึงเมื่อเดือนเจียงเข้ากลายมาแกมถ่าย

ฝูงหมู่สังฆเจ้าก็เตรียมเข้าอยู่กรรม

มันหากกรรมเนียมนี้ถือมาตั้งแต่ก่อน

อย่าได้ละห่างเว้นขึ้นลิข้องแล่น้ำ แก้นแล้ว

2. เดือนสี่ ทำบุญ "คู้ข้าว" มีพระสวดมนต์เย็นคืนเข้าเพื่อความศิริมงคลแก่ข้าวเปลือก เมื่อพระฉันเช้าแล้วก็ทำพิธีสูขวัญ (ทำขวัญหรือสูตรขวัญ) ข้าว นอกจากนั้นในเดือนนี้ชาวบ้านจะต้องตระเตรียมสะสมเชื้อเพลิงหาฟืน และถ่านมาไว้ในบ้าน

- * ฮีตหนึ่งนั้น พอแต่เดือนยี่ได้ล้าล่วงมาถึง ให้พากันหาพื้นสู่คนโสมไว้ อย่าได้
โลคองนี้มันสิศูนย์เสียเปล่า
ข้าวและของหมั้นเสียหายเสี่ยงบ่ยัง
จงให้ฟังคองนี้แนวกลอนเฮาบอก อย่าเอาใจออกแท้ขึ้นซ้ายสิแล่นถึงเจ้าเอย

3. เดือนสาม ในมื่อเพ็ง (วันเพ็ญ) ให้ทำบุญข้าวจีและบุญมาฆะบูชา เริ่มทำพิธี
ทำบุญข้าวจีในตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มหน้าอ้อยนำไปปิ้งหรือจี่ พอเกรียมแล้วชุปด้วย
ไข่ลนไฟจนสุก จึงใส่ภาชนะไปตั้งไว้ในห้วงจก (ศาลาวัด) นิมนต์พระรับศีล แล้วเอาข้าวจี
ใส่บาตรนำถวายแด่พระสงฆ์พร้อมด้วยอาหารอื่น เมื่อพระฉันเสร็จมีการแสดงพระธรรมเทศนา
ข้าวจีที่เหลือจากพระฉันก็แบ่งกันรับประทานถือว่าจะมีโชคดี

- * ฮีตหนึ่งนั้น ถึงเมื่อเดือนสามได้จงพากันจี่ข้าวจีไปถวายสังฆเจ้าเอาแก้มบุญ
กุศลยังสินาค้าตามเข้ามื่อละคาบ หากธรรมนิยมจึงขึ้นนี้กันแต่นาน
ให้ทำไปทุกบ้านทุกที่เอาบุญพ่อเอย คองหากเคยมีมาแต่ปางปฐมพัน
อย่าพากันโลยมประเพณีตั้งแต่เก่า บ้านเมืองเฮาสีเสวีรายลัยเล่นตาม

4. เดือนสี่ ทำบุญพระเวสฬิงเทศน์มหาชาติ มูลเหตุเนื่องมาจากคัมภีร์มาลัยหมั้น
และมาลัยแสนว่า ถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะได้พระอริยมะตไตรย์หรือเข้าถึงศาสนาของพระพุทธองค์
แล้วจงอย่าฆ่าสัตว์เบียดเบียน สมนพรหมอาจารย์ อย่าอุยงให้พระสงฆ์แตกสามัคคีกัน กับให้
อุตสาห์ฟังพระธรรมเทศนาเรื่อง พระมหาเวสสันดรชาดกให้จบสิ้นภายในวันเดียวเป็นต้น ในงาน
บุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าเจาะจงถวายเฉพาะ
พระนิกเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็เรียกว่า "กัณฑ์จอบ" เพราะต้องแอบข่มดูให้แน่เสียก่อน

นอกจากนั้นเดือนนี้ก็ยังมีการทำบุญโดยหาดอกไม้มามากไว้ด้วย

- * ฮีตหนึ่ง พอถึงเดือนสี่ได้ให้เก็บดอกบุปผา หามาลาดวงหอมสู่คนเก็บไว้
อย่าได้โลคองนี้เสียศรีสูญเปล่า หาเอาตากแดดไว้ให้ทั่วแก่สู่คนแก้ตาย
อย่าได้โลคองนี้วันแนวคองตั้งแต่เก่า ไฟทั้งหลายสิแล่นเข้าเผาบ้านสิเสื่อมสูญ
ให้ฝูงข้าวเฮาแก้อย่าโลคองตั้งแต่ก่อน
มันสิหมองหม่นเสวีบ้านสิทุกข์จนแท้แล้ว

5. เดือนห้า ทำบุญขึ้นปีใหม่หรือตรุษสงกรานต์สร้างน้ำพระพุทธรูป ไปเก็บดอกไม้ ปามาบูชาพระ ในระหว่างงานบุญนี้ทุกคนจะหยุดงานธุรกิจประจำวัน โดยเฉพาะมีวันสำคัญดังนี้คือ

ก. วันสังขารล่วง เป็นวันแรกของงาน จะนำพระพุทธรูปลงมาทำความสะอาดและ ตั้งไว้ ณ สถานที่อันสมควร แล้วพากันสร้างพระด้วยน้ำหอม

ข. วันสังขารเนา เป็นวันที่สองของงานพากันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ค. วันสังขารทัน เป็นวันที่สามของงานทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแก่พระ เณร ทำการคารวะแก่บิดามารดาและคนแก่ ส่งท้ายด้วยมนิชัยบายศรีสู่ขวัญ แล้วใช้น้ำที่เหลือจากการรดน้ำให้แก่ผู้มาร่วมงาน ภายหลังจึงแผลงมาเป็นการเล่นน้ำสาดน้ำกลั้แก่ลั้งกัน

* ยี่ตหนึ่งนั้น พิธีถึงเดือนห้าได้พวกไพร่ชาวเมือง จบงพากันสร้างน้ำขุดสี่พุทธรูป

ให้ทำสู่วัดแต่อย่าโลม้างห่างเสีย ให้พากันทำแก้ ๆ ไผ ๆ บได้ว่า

ทุกทั่วทวีปแผ่นหล้าให้ทำแก้สี่คน จังสี่สุขยิ่งสิ้นทำถึกคำสอน

ถึกสี่ตองควรรถือแต่หลังปฐมพัน

6. เดือนหก ทำบุญวันวิสาขบูชา มีการเทศน์ตลอดวันตลอดคืน มีการเวียนเทียน ในเดือนนี้มีงานบุญสำคัญอีกคือบุญสัจจะหรือบุญบั้งไฟ เพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชาและขอฝน มีผลทาง อ้อมเพื่อฝึกฝนให้รู้จักผสมดินเป็น และให้ประชาชนมาร่วมสนุกกันได้อย่างสุดเหวี่ยง ก่อนจะลงมือ ทำนาซึ่งเป็นงานหนักประจำปี นอกจากนี้ก็มักจะมีการบวชนาคพร้อมกันไปด้วย ตอนกลางคืนมัก จะมีการตีกลองเอาเสียงดังแข่งกันเรียกว่า "กลองเสียง" บางตำราก็ว่าต้องมีพิธีสร้างน้ำ พระพุทธรูปฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ตลอดจนถึงการถือน้ำพิพัฒน์ต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า และต่อแผ่นดิน

* ยี่ตหนึ่งนั้น พอถึงเดือนหกแล้ว นำเอาน้ำวารีสร้างโสด สดพระพุทธรูปเหนือได้สู่ ภาย

อย่าได้ละเบียงบายปิดปลายหายหยุด มันสี่สุขเสียศรีดำไปเมือหน้า

จงพากันทำแก้แนวทางยี่ตเก่า เอาน้ำไปเลี้ยง ๆ อย่าถอยหน้าอย่าเสีย

7. เดือนเจ็ด ทำบุญบูชาเทวดาอาทิตย์หลักเมือง (วีรบุรุษ) ทำการเช่นสร้างหลัก เมือง หลักบ้าน ฝั่พ่อแม่ ฝั่ปู่ตา ฝั่เมือง (บรรพบุรุษ) ฝั่ตาแหก (เทวดาไธนา) ทำนองเดียวกัน กับแรกนาขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนจะมีกิจกรรมทำนา สรุบแล้วคือให้รู้จักคุณของผู้มีพระคุณและสิ่ง ที่มีคุณจึงจะเจริญ

* ยึดหนึ่งนั้นพอเมื่อเดือนเจ็ดแล้ว จงพากันบุชาราช ผุงหมู่เทพเหล่านั้นบูชาแก้ส
 ภาย ตลอดไปสวดอ้อยออีก ไชยมุขเหล็กขี้ ทั้งหลักเมืองสู่นุชชา เจ้า
 พากันเอาใจตั้งทำตามยึดเก่า นิมนต์สังฆเจ้าชำระแก้สวดมนต์
 ให้ฝูงคนเมืองนั้นทำกันอย่าได้ห่าง สุตราชยะเมืองอย่าค้างลิเลียเสวีรต่ำศูนย์
 ทุกข์ลิแล่นวุ่น ๆ มาโฮมใส่เต็มเมือง มันลิเคื่องคำขัดต่ำลงศูนย์เสวีร
 ให้เจ้าทำตามนั้นแนวเฮาสีกกล่าว จึงสิสุขอยู่สร้างสวรรค์ฟ้าแก๊งกัน
 ทุกข์หมื่นฮ้อยขึ้นปมีว่ามาพาน ปานกับเมืองสวรรค์สุขเกินกันเทียมได้

8. เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่
 พระสงฆ์ บ่ายมีการฟังพระธรรมเทศนา ก็มีการปาวร้องให้ชาวบ้านนำขี้ผึ้งมาหล่อเทียน
 ใหญ่หน่อย สำหรับจุดในโบสถ์ เป็นพุทธบูชาตลอดฤดูกาลเข้าพรรษา ในเมืองหลวงมีการถวาย
 "เทียนจำ" แก่อารามสำคัญ

* ยึดหนึ่งนั้นพอถึงเดือนแปดได้ล้าล่วงมาถึง ผุงหมู่สังฆโมคขุ เข้าวัดสาจำจ้อย
 ทำตามฮ้อยของเจ้าพระโคตมทำมาก่อน บ่ทะเลอนเล็กม้างทำแก้สผู้ภาย
 แล้วจงพากันฝ่ายหาของไปเททอด ทำทานไปอย่างได้คร้านเอาไว้หมู่บุญ
 สิเป็นของหนุนเจ้าไปยึดเก่าคองหลัง ฟังให้ตีตักคักออย่าไลเดอเจ้า
 จงให้พากันเข้าทำทานตักบาตร อย่าขาดได้ไปแก้สผู้คน
 โอกาสนี้ เห็นให้เที่ยวชอกคั้น ขัดกันขุมบุญ เอาทุนไปภายลุนเมื่อตายไปแล้ว
 เป็นแนวนำเข้าที่นักไตทองเที่ยวคอง ขึ้นสู่ห้องกันฟ้าสวรรค์นั้นอยู่เย็น
 ผุงหมู่วิบากวันมมีว่าสิมาพอก เนาว์วิมานแสนสุขทุกข์หายบ่มาไก่อ

9. เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน โดยนำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้งหมาก
 พลุบุหรีห่อด้วยใบตองกล้วย แล้วนำไปไว้ตามต้นไม้และพื้นหญ้า เพื่ออุทิศให้แก่บรรดาญาติผู้ล่วงลับ
 ไปแล้ว โดยกำหนดทำในวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้า ต่อมาภายหลังนิยมทำภัตตาหารถวายแก่พระสงฆ์
 สามเณร แล้วอุทิศให้แก่ผู้ตายด้วยการหยาดน้ำ (ตรวจน้ำ) ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อตามนิทานชาดก
 และเป็นที่มาของการทำบุญ "แจกข้าว" ด้วย

* ยึดหนึ่งนั้นพอถึงเดือนเก้าแล้วเป็นกลางแห่งวิสาขกาล ผุงประชาชนชาวเมืองก็
 เล่าเตรียมตัวพร้อม
 พากันทานยังข้าวประดับดินกินก่อน ทายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมอยู่ภาย ทำจิ้ง
 ขี้บ้ายถึงขวบปีมา พระราชาในเมืองก็จึงทำแนวนี
 ยึดหากมีมาแล้ววางลงให้ถือต่อ จำไว้เด้อพ่อเจ้าหลานเว้ากล่าวจา

10. เดือนสิบ ทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัต) ในวันเพ็ญ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดินโดยมีเวลาห่างกัน 15 วัน เป็นระยะเวลาที่พวกเปรตจะต้องกลับไปเมืองนรก (ตามนิทานชาดก) โดยผู้ที่ถวายทานเขียนชื่อของตนไว้ในภาชนะที่ใส่ของทาน แล้วเขียนชื่อตนเองใส่กระดาษอีกแผ่นหนึ่งนำไปใส่ลงในบาตร เมื่อภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของผู้ใดก็จะเรียกให้เจ้าของสลากนำเอาของถวาย ครั้นพระเถระฉันแล้วก็ประชุมกันฟังเทศน์บรรยายนิทานวัตถุ และภาวนิต่าง ๆ ทั้งอันสงฆ์สลากภัตด้วย ชั่ววันกับคืนหนึ่งจึงเลิก

- * ฮีตหนึ่งนั้นพอเมื่อถึงเดือนสิบแล้วทากทอดบวชบาน เบิกพลทำงานต่อมาสองข้าข้าวสลากนำไปให้สิ่งโหมกทอด พวกนี้หวังยอดแก้วนิพพานนันทสูง ผูกหมูลุงอาวป่าคณาเมืองน้อมส่ง ศรัทธาทอดไว้ทานให้แก่ไป อุทิศให้ฝูงเปรตเปโต พวกนี้โหมทนนำสู่คนจนเลี้ยง

11. เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา หรือสังฆเจ้าออกวัสสาปวารณา มีการตามประทีปโคมไฟเรียกว่าทำบุญจุดประทีป ถ้าไม่ใช่โคมกระดาษก็มีชุดเปลือกลูกตุ้มกาให้ไสหรือชุดเปลือกลูกฟักทองให้ไสบางทำเป็นโคม ใช้น้ำมันมะเขือหรือมะพร้าวมีไสลอยอยู่มีหัวแล้วนำไปแขวนไว้ตามต้นไม้เต็มวัด

นอกจากนั้นบางหมู่บ้านก็ทำริ้วลวดเลี้ยวไปเรียกว่า "คีรีวงกฏ" และมีการทำปราสาทผึ้งถวายพระด้วย

- * ฮีตหนึ่งนั้นพอถึงเดือนสิบเอ็ดแล้วก็เห็นแนวทางป่อง เช่นช่องของพระเจ้าเคยเข้าแล้วออกมา ถึงวัสสามาแล้วสามเดือนก็เลยออก เรียกว่าออกพรรษาปวารณากล่าวไว้ เขาได้เล่ามา

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่าตามคติเดิม มีการทำบุญทอดกฐินซึ่งเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง ชาวอีสานสมัยก่อนนิยมเริ่มทำตั้งแต่ข้างขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่าเป็นบุญเดือนสิบสอง มีทั้งบุญมหากฐิน (กองใหญ่) และบุญจุลกฐิน (กองเล็ก) ซึ่งทำกันโดยริ้วดวน อัญญาบริวารที่จำเป็นต้องทอดเป็นองค์กฐินจะขาดมิได้คือบาตร สังฆาฏิ จีวร สะบง มีดโกนหรือมีดตัดเล็บ สายรัดประคด ผ้ายกรองน้ำ และเข็ม นอกจากนี้เพียงเป็นองค์ประกอบ

บุญเดือนสิบสองที่สำคัญสำหรับชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำก็คือการ "ช่วงเขือ" (แข่งเรือ) เพื่อบูชาอุษณยานาค 15 ตระกูล ว่าลิกถึงพระยาฟ้าจุ่มที่นำพระ ไตรปิฎกขึ้นมาแต่เมืองอินทปัตถนคร (เขมร)

* มีดกทั้งนี้ เดิมมีเสมหะแล้วลมมากระทบแล้ว เดิมมีลมมาสะกิดก็เกิดแก้แต่หลัง
ในเดือนนี้เห็นว่าให้ ลงทอดผายเสื่อ ช่วงกันบูชา ผุงนาโค นาคเนาว์ในพื้นชื่อว่า
อุษุณะนาโค เนาว์ในพื้นแผ่น สิบห้าสกุลบอกไว้บูชาให้สังสะการ
จงให้ทำบุญทุกบ้านบูชากานาโค แล้วลงโมทนาคอมขึ้นชมกันเล่น
กลางเว็กลางคืนให้จันกันขับเสพ จึงลิสุขอยู่สรวาสบายเนื่ออยู่เย็น
ทุกขี้ทั้งหลายหลักวันหนึ่งห่างบมีพาน ของสามานย์ทั้งบวงบได้มีมาใกล้
ไผ่ทำตามนี้เจริญขึ้นยิ่ง ๆ ทุกสิ่งบได้ทั้งข้างหมู่ของ
กรรมบได้ถักต้องลำบากในตัว โลกบมีมัวหมองอย่างใดพอดี
มีแต่สุขี่ล้นครองคนสนกขิ่ง อดให้หลังบองนี้เดื่อเจ้าแก่ชรา

คองสิบสี่

คอง หรือ คลอง, คัลลอง ได้แนวทางหรือกรอบกติกาที่พึงใช้ เป็นหลักปฏิบัติ
มี 2 ตำราคือ สำหรับบุคคลธรรมดาประณตปฏิบัติ เป็นกิจวัตรในระหว่างครอบครัวผิวเมีย บ้าน
เรือน หรือต่อพระศาสนาแบบหนึ่ง และสำหรับท้าวพระยาผู้ปกครองบ้านเมืองต้องปฏิบัติ เป็นกิจวัตร
ด้วย คล้าย ๆ กับรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรของอังกฤษ

คองสิบสี่สำหรับชนชั้นปกครองจะพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมีอยู่ 14 หัวข้อ ไม่สามารถ
จะนำมาเล่าได้หมด จึงขอถือโอกาสยกตัวอย่างแต่เพียงหัวข้อแรกและหัวข้อสุดท้ายเท่านั้น

ข้อ 1. เป็นท้าวเท็นพระยา จักแต่งแปลงชื่อชามนามกรเสนาอำมาตย์
ราชมนตรีให้พิจารณาสืบเสาะหาผู้ซื้อผู้ขายผู้ดี ช่างแกลงแปลงล้นมักสืบส่อ ถ้อยคำอันหนักอันเบา
อันน้อยอันใหญ่ให้ไว้ในใจ คั้นสมที่พึงจึงฟัง คั้นบ่สมที่ฟังอย่าฟัง สมที่ตั้งชื่อให้เพียงใดจึงตั้งเพียงนั้น
ให้ตั้งแต่ผู้ซื้อสัตย์สุจริตมันเทียง ผู้ผู้จักราชการบ้านเมืองมาแต่ก่อน บ่กดขี่่มเหงไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
ให้หายใจเข้าออกได้จึงตั้งให้เป็นเสนาอำมาตย์

ข้อ 14 เป็นท้าวพระยาอันมีสมบัติประเสริฐ 14 ประการ คือ

1. หูเมือง ได้แก่ราชทูตผู้ฉลาดอาจนำเข้าออกต่างประเทศฯ
2. ตาเมือง ได้แก่ทางหนังสือผู้ฉลาดอาจสอนอักษรบาลีฯ
3. แก่นเมือง ได้แก่พระสงฆ์เจ้าผู้ทรงพระธรรมวินัยฯ
4. ประตุมือง ได้แก่เครื่องศาสตราวุธทั้งหลายต่าง ๆ สิ่งสมไว้ฯ
5. ฮากเมือง ได้แก่โหราจารย์ อาจรู้เหตุร้ายและดี
6. เหน้เมือง ได้แก่เสนาผู้เผ่ากล้าหาญมั่นคงฯ
7. ซื่อเมือง ได้แก่กวนบ้านและตามสงรามฎรผู้ซื่อสัตย์ฯ
8. ผาเมือง ได้แก่กะแก้วทหารผู้สามารถอาจทำยุทธกรรมกับข้าศึกชนะได้ฯ
9. แปเมือง ได้แก่ท้าวพระยาองค์ประกอบด้วยศีลธรรมอันดีล้วนฯ
10. เขตเมือง ได้แก่เสนาอำมาตย์ผู้ฉลาด ผู้เขตบ้านดินเมืองว่าที่นั่นดีหรือชั่วมีคุณหรือบ่ฯ
11. สติเมือง ได้แก่เศรษฐีและพ่อค้าผู้มั่งมีเป็นดีฯ
12. ใจเมือง ได้แก่หมอชาผู้วิเศษ ผู้พยากรณ์ใช้ยาถึกฯ
13. คำเมือง ได้แก่ภาคินภูมิประเทศและพลเมืองฯ
14. เมฆเมือง ได้แก่เทพยดาอาชักร์ทั้งหลายในเขตบ้านเมือง

ดังมีคำบรรยายเป็นกลอนต่อไปนี้

* หูเมือง นั้นได้แก่ทูตผู้คนดีผู้ฉลาด สามารถสอนสั่งให้บาลีก้อมสู่นวสอนหม่แถว
นั้นผู้เข้ดวงค์วารน้อยใหญ่

แก่นเมือง ได้แก่สังฆเจ้าผู้ทรงธรรมวินัยสุตรนี้ละ เป็นแก่นแท้เมืองบ้านแห่งเฮา

ประตุมือง ได้แก่ปืนหรือหน้าลาหลาวจ่างทอก เครื่องอาวุธทุกชั้นในหั้นแก่นประ
ตุมุ ทักวกลเสนาทัมมนตรีรักษาอยู่

ฮากเมือง ได้แก่โหราหม่อหุษาผู้ฉลาด ผู้เหตุดีและฮ้ายลิมมาเข้าสู่เมือง

เหน้เมือง นั้นได้แก่เสนาผู้คนหาญเผ่าเก่า เป็นผู้คงเที่ยงมั่นบ่ผันบ่เปลี่ยนแปร

ชื่อเมือง ได้แก่ตากวนบ้านตาแสงผู้สตัยชื่อ ราษฎรก็หากสุขอยู่ด้วยดอมเจ้าสุคน

ฝาเมือง นั้นได้แก่พลาหาญกล้าโยชาทะแก้วแก่ง กับทหารผู้กล้าอาจฟันฆ่าชนะ
เขา กับข้าศึกลิเข้ามายาดชิงเมือง

แปเมือง นั้นได้แก่คุณพระยาเจ้าผู้ทรงธรรมทศราช เป็นผู้อาจเก่งกล้าเฉลียว
กว่าคน ผู้ตั้งในธรรมพร้อมและศีลธรรมสตัยชื่อ เป็นผู้ดีล้ำพลช้ำอยู่เกษม

เขตเมือง นั้นได้แก่เสนาชำนาญตรีอำมาตย์ ผู้ฉลาดอาจยึดดินบ้านและเขตเมือง
บ่อน้ำดีหรือฮ้ายมีคุณหรือบ่ นี้ละเป็น เขตบ้านเมืองแก้อย่างดี

สติเมือง ได้แก่เศรษฐีเจ้าผู้เป็นดีมีงมั่ง และผู้ตั้งตลาดค้าหาซื้อขายของ ผู้ทำ
กักตองครองราชธรรมนิยม บ่มั่นแนวจโรตลอดหลอนลวงต้ม นี้ละเด้อสติเมืองเกินมันม่น

อันใจเมือง ได้แก่แพทย์ผู้ฮ้ายยาแก้ไส่คน อันไทเฮาเสียวกว่าหมอกกล้าผู้หายาบัวป็นผู้
จักพยาฮ้ายยาแก้ถักกัน นี้ละเป็นใจแก้เมืองคนเจริญยิ่ง

อีกคำเมือง ได้แก่ภูมิภาคพื้นดินฟ้าค่าแพง ภูมิประเทศบ่อนเลี้ยงหรือชุ่มดินงามอีก
ทั้งชาวพลเมืองก็ตั้งเดียวกันแท้ ผู้สีกำคุณให้เมืองตนเจริญเด่น และดินฟ้าหมั้นสำคัญแท้กว่าเขา
นี้ละสิน้ำผลเข้ามาหลายอย่าง ของต่าง ๆ หมากไม้ก็มีด้วยแผ่นดิน

เมฆเมือง นั้นได้แก่เทพยดาเจ้ามเหศักดิ์ตนอาจ อารักษาอยู่เฝ้าแถวนั้น เขต
เมืองนี้กะดีเหลือล้นรักษาคนสุขยิ่ง นี้กะเป็นเมืองอย่างแก้อย่างดี มันหากเหม็ดท่อนี้ครอง
ราชราชา ฯลฯ

บทกลอนเหล่านี้ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความเพื่องฟูรุ่งเรืองทางวรรณกรรมของชาว
อีสานว่ามีอัจฉริยะหรือเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนเพียงใด แม้แต่จารีตประเพณีอันประกอบสำหรับความ
ประพฤตินับตั้งแต่ละบุคคล ตลอดจนกระทั่งกติกากฎในการปกครองบ้านเมืองสำหรับชนชั้นปกครอง
ประดุจรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ ก็ยังจารึกไว้เป็นบทกลอน เพื่อที่จะให้เป็น
ภาษาอันสละสลวยแพร่หลาย จนซึมซาบเข้าถึงจิตใจของสมาชิกในสังคมทุกคนได้ง่าย

ที่มา สยามท้าวอีสาน, อีสานรำลึก, (กรุงเทพฯรพ. ศรีอเนตต์, 2525) หน้า 64-72

บรรณานุกรม

หนังสือ

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลเบื้องต้นการสำรวจวิทยและโทรทัศน์ที่วราชอาณาจักร
พ.ศ. 2518, กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2518
- Adams, W., The structure of American Industry. New York : McMillan, 1961.
- Albig, W., Modern Public Opinion. New York : McGraw Hill, 1956.
- Berlo, D.K., Mass Communication and the Development of Nation. East
Lansing : Michign State University, 1968.
- Davison, P.W., International Political Communication. New York :
Frederick A. Praeger, 1965.
- Deutschmann, P.J.; Ellingsworth, H.; and McNelly, J.T., Communication
and Social change in Latin America. New York : Frederick A.
Praeger, Publishers, 1968.
- Fagen, R.R., Politics and Communication. Boston : Little, Brown and
Company, 1966.
- Freedman, J.L. ; Carlsmith, J.N.; and Sears, D.O., Social Psychology,
New York : Prentice-Hall, 1970.
- Frey, F.W., The Mass Media and Rural Development in Turkey. Boston:
Center for International Studies, 1966.
- Frey, F.W., et al. Handbook of Communication. Chicago : Rand McNally
College Publishing, 1973.
- Gordon, G.N., The Idea Invaders. New York : Hasting House, 1963.
- Griffith, Barton L. (Editor), Improvement of Teaching by Television.
Missuri: University of Missuri Press, 1964.
- Klapper, J.T., The Effects of Mass Communication. Glencoe; The Free
Press, 1960.
- Lee, A.M., The Daily Newspaper in America. New York : McMillan Co.,
1973.

- Lerner, D., The Passing of Traditional Society : Modernizing the Middle-East. New York : The Free Press, 1958.
- Lerner, D., and Schramm, W., Communication and Change in the Developing Countries. Honolulu : East-West Center Press, 1967.
- Liu, A.P.L., Communication and National Integration in Communist China. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1971.
- Martin, L. John, International Propaganda. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1958.
- Paokard, V., The Hidden Persuaders. New York : David McKay, 1957.
- Pererson, T., Magazine in the Twentieth Century. Urbana : University of Illinois Press, 1964.
- Pool, I.S., et al., Handbook of Communication. Chicago : Rand McNally College Publishing, 1973.
- Pye, L.W., Communication and Political Development. Princeton : Princeton University Press, 1963.
- Rogers, E.M., Communication Strategies for Family Planning. New York: The Free Press, 1973.
- Rogers, E.M., Communication and Development. Beverly Hills : Sage Publications, 1976.
- Rogers, E.M., with Shoemaker, F.F., Communication of Innovations : A Cross-Cultural Approach. New York The Free Press, 1971.
- Rostow, W.W., The Stages of Economic Growth : A Non-Communist Manifesto. Cambridge : Oxford University Press, 1960.
- Schiller, H.I., Mass Communications and American Empire. New York : Augustus M. Kelley, Publishers, 1969.
- Schramm, W., Mass Media and National Development. Stanford : Stanford University Press, 1964.
- Schramm, W., and Lerner D., Communication and Change in the Developing Countries. Honolulu : East-West Center Press, 1967.
- Schramm, W., Roberts D.F., The Process and effects of Mass communication. Urbana : University of Illinois Press, 1972.

- Schultz, T.W., Transforming Traditional Agriculture. New Haven : Yale University Press, 1964.
- Severin, W.J. and Tankard, J.W., Communication Theories : Origins, Methods, Uses. New York : Hastings House, Publishers 1979.
- UNESCO, Mass Media in the Developing Countries. Paris : UNESCO, 1961.
- Webster, L., Integrated Communication. Honolulu : East-West Communication Institute, 1974.
- Wright, C., Mass Communication : A Sociological Perspective. New York : Random house, 1964.
- Yu, F.T.C., Mass Persuasion in Communist China. New York : Frederick A. Praeger, 1964.
- Lerner, Daniel., The Passing of Traditional Society. New York : The Free Press, 1968.
- Milbrath, Lester W. And Goel, N.L., Political Participation : How and why people get involved in Politics. Chicago : Rand McNally, 1973.
- Wittich and Schuller, Audio-Visual Materials. New York : Harper and Row, 1967.

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ : นายสมาน งามสนิท
- เกิด : ที่บ้านนาจาน ตำบลระเว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดอุบลราชธานี
เมื่อ พ.ศ. 2481
- การศึกษา : B.A. (Government) Chapman University, Orange, California,
U.S.A. 2511
M.A. (Communication Arts) Loyola University, California,
U.S.A. 2513
- ประสบการณ์ : 2512-2517 ราชการข่าวจากวอชิงตัน
2518-2519 สส.อุบลราชธานี พรรคธรรมสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ
ทบวงมหาวิทยาลัย 2518-2519 ฯลฯ
- หน้าที่การงาน :- รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
- กรรมการพิจารณาขอเปิดดำเนินการหลักสูตรและรับรองมาตรฐานการศึกษา
สาขาวิชา สื่อสารมวลชน

ฯลฯ